

Bu sayımızda

**Ağstafa və Şəmkirdə
vətəndaşlar qəbul
ediləcək**

→səh.3

**Təhsildən
keçən yol**

→səh.6

**İnnovasiyalar nüfuz
göstəricisi kimi**

→səh.9

**Əqli məmnunluq,
könül sevinci**

→səh.12

Məktəblilərimizin medal estafeti

Beynəlxalq fənn olimpiada tariximizə növbəti töhfə

Təhsil Nazirliyi tərəfindən ölkəmizdə istedadlı uşaqların aşkara çıxarılması, onların bacarıq və qabiliyyətlərinin stimullaşdırılması istiqamətində aparılan məqsədyönlü işlərin nəticəsidir ki, məktəblilərimizin dünyanın mütəbər bilik yarışlarında qələbə estafeti davam edir. Şagirdlərimizin Moldovada keçirilən 36-cı Balkan Riyaziyyat Olimpiadasından (BMO 2019) 5 medalla vətənə qayıtması isə onların ölkəmizin beynəlxalq fənn olimpiada tarixinə növbəti töhfəsidir.

Olimpiadada ölkəmizi təmsil edən məktəblilər, Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin 11-ci sinif şagirdi Ramil Cəbiyev, həmin liseyin 10-cu sinif şagirdləri Fərid İsmayılov, Murad Ağazadə, həmçinin Xəzər Universitetinin nəzdindəki "Dünya" məktəbinin 11-ci sinif şagirdi Anar Rzayev gümüş, Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin 10-cu sinif şagirdi Abbas Məmmədov isə bürünc medala layiq görülmüblər. Olimpiadada qazınan medalların sayına görə komandamız 148 xal toplayıb və bu, olimpiadanın tarixində Azərbaycan məktəblilərinin göstərdiyi ən yaxşı nəticə sayılır.

→Ardı səh.5

Tələbə olmaq istəyənlər üçün şərtlər sadələşir

Azərbaycanda 2019-2020-ci tədris ili üçün ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul imtahanları davam edir. Mayın 19-da II və III ixtisas qrupları üzrə abituriyentlər imtahan verəcək. Həmin gün imtahanlarda ümumilikdə 35422 abituriyentin iştirak edəcəyi gözlənilir. Onlardan 14031 nəfəri II qrup, 21391 nəfəri isə III ixtisas qrupu üzrə keçirilən imtahanlara qatılacaq.

I və IV ixtisas qrupları üzrə imtahanlar isə mayın 12-də keçirilib. 32 173 abituriyentin iştirak etdiyi həmin imtahanda abituriyentlərin böyük əksəriyyəti - 27225 nəfəri I ixtisas qrupu üzrə suallara cavab verib. IV ixtisas qrupu üzrə imtahanda isə 4948 abituriyent iştirak edib.

Ümumilikdə, I-IV ixtisas qrupları üzrə builki imtahanlarda 67 595 abituri-

yent iştirak edir. Builki ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul müsabiqəsində V ixtisas qrupu və kollecləri də nəzərə alsaq bütövlükdə 83 mindən artıq abituriyent qatılıb.

Bu il imtahan verən ən yaşlı abituriyentin 56, ən gənci isə 15 yaş var. Tələbə olmaq istəyən oğlanların sayı qızlardan çoxdur. Belə ki, 2019-2020-ci tədris ilində tələbə olmaq istəyən 34261 oğlan, 32334 qız var.

Qeyd edək ki, 2019-2020-ci tədris ili üçün ali təhsil müəssisələrinə qəbul prosesinə mart ayının 15-dən start verilib. Ərizə qəbulu ilə başlayan proses aprelin 15-dək davam edib. Həm 5 ixtisas qrupu üzrə, həm də tam orta təhsil bazasında orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul prosesində iştirak etmək istəyən

83 mindən artıq abituriyent qeydiyyatından keçib.

Bu mərhələ nəticələrin elan olunmasından sonra bitəcək. Nəticələrin nə vaxt açıqlanacağına gəlincə, Dövlət İmtahan Mərkəzinin (DİM) Mətbuatla iş və elektron kommunikasiya sektorunun müdiri Xanlar Xanlarzadənin sözlərinə görə, mayın 12-də keçirilən imtahanların nəticələri yaxın bir həftədə, mayın 19-da olacaq imtahanların nəticələri isə imtahandan sonrakı iki həftə ərzində emal olunaraq açıqlanacaq.

Yeni qaydalarla imtahan

2019-2020-ci tədris ili üçün keçirilən imtahanların ən böyük özəlliyi isə tətbiq edilən imtahan qaydaları ilə bağ-

lıdır. Belə ki, bu il yeni tədris proqramları ilə tədrisin təşkilindən 11 il keçir. "Yeni qəbul qaydaları" kimi fərqləndirdiyimiz builki qaydalar da məhz həmin tədris proqramına əsaslanır. X.Xanlarzadə hesab edir ki, ümumi təhsil müəssisələrində 11 ildir həyata keçirilən tədris proqramları - kurikulum əsasında dərs keçən, 11 il öncə birinci sinfə gedən şagirdlər məzun olduqları üçün bu il ali təhsil müəssisələrinə qəbul qaydalarında da, qəbul mexanizmində də dəyişikliklər edilib. Həmin dəyişikliklərlə bağlı ictimaiyyətə məlumat verilib. 2 il əvvəl Təhsil Nazirliyi ilə birlikdə hazırlanmış tədqiqatın nəticələri isə yeniliklər barədə ictimaiyyətə ətraflı məlumatlandırılıb.

→Ardı səh.4

Operativ müdaxilə üçün "Qaynar xətt"

Təhsil Nazirliyi bu günlərdə məktəb mühitini pozan hallarla bağlı "Qaynar xətt"i (146-2) şagirdlərin, valideynlərin, müəllimlərin və hətta məktəb rəhbərliyinin istifadəsinə verib. Maraqlıdır ki, xidmət işə başladığı ilk həftədən bütün ölkə ərazisini əhatə edib. Belə ki, ayrı-ayrı rayonlardan bu nömrəyə daxil olan müraciətlərin sayı paytaxtdan gələn zənglərdən daha çox olub. Bu da yeni xidmətin ölkə ərazisində böyük maraqla qarşılandığını göstəricisidir. Bəli, tələbat deyil, məhz maraqla.

Məsələ bundadır ki, "Qaynar xətt" (146-2) açılması ilə bağlı qərar ötən ay verilib. Bakı məktəblisi Elina Hacıyevanın məktəb binasının üçüncü mərtəbəsindən özünü ataraq intihar etməsinin ardından yaşanan hadisələr, gedən söz-söhbətlərdən sonra gündəmə gələn bu qərar ictimaiyyətə Təhsil naziri Ceyhun Bayramov açıqlayıb. Qərar verilməyə ehtiyac hesab edilirdi ki, növbəti məktəbdə, hətta məktəbdən kənar bir məktəblinin başına gələcək istənilən hadisədən dərhal xəbər tutmaq Təhsil Nazirliyinin operativ müdaxilə və bununla da nəticəyə təsir imkanlarını artıracaq.

"146-2"-lik hallar

"Qaynar xətt" in ilk iş həftəsindən belə görünür ki, təhsil müəssisələrində vəziyyət heç də düşüncüldüyü qədər "fövqəladə" deyil.

Bəs, "fövqəladə hadisə" deyərək nə nəzərdə tutulur? Valideyn, ya da şagird, hətta müəllim və ya məktəb direktoru hansı hadisə ilə bağlı məhz 146-2-ni yığmalıdır?

→Ardı səh.3

Məktəb həyatında sosial-psixoloji treninqlərin rolu

Şagirdlər üçün cəmiyyət həyatının aktiv üzvü olmaq imkanı

Adi həyatda ünsiyyət qurmağı bacarmayan insanlar bir sıra çətinliklərlə üzləşirlər. Ünsiyyətə hazır olmayan şəxslərin hətta psixikasında problemlər yaranır. Ünsiyyət çətinlikləri olan şəxslər lazım gəldikdə ətrafdakı adamlara kömək üçün belə müraciət edə bilmirlər. Bu hal şagirdlərdə də geniş şəkildə rast gəlinən və onların inkişafına mane olan əsas xüsusiyyətlərdəndir.

Son illərdə ümumtəhsil müəssisələrində yeni və maraqlı təlim texnologiyalarından istifadə olunur. Bu aktiv metodlar içərisində sosial-psixoloji treninqlər xüsusi yer tutur. Bəs sosial-psixoloji treninq nədir?

Psixoloqlar bunun qrup işi vasitəsilə psixoloji təsir vasitəsi olduğunu qəbul edirlər. Treninq xüsusi təşkil olunmuş ünsiyyət formasıdır. Onun nəticəsində şəxsiyyətin inkişafı, kommunikativ vərdiş qazanılması və psixoloji yardım həyata keçirilir. Treninq, eyni zamanda, stereotiplərin aradan qaldırılmasına, şəxsi problemlərin həll olunmasına kömək edir.

Sosial-psixoloji treninq aktiv təlim metodu olmaqla qrup formasında həyata keçirilir. O, son nəticədə kommunikativ maneəni, uyğun olmayan stereotipləri aradan götürməyə, şəxsiyyətlərarası münasibətləri optimallaşdırmağa, konfliktli

situasiyaları aradan qaldırmağa xidmət edir.

Sosial-psixoloji treninqin məqsəd və vəzifələri cəmiyyətin normalına uyğun olaraq müəyyənləşdirilir. Burada hər bir şagirdin fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə almaq mümkündür.

Sosial-psixoloji treninqlərin daha səmərəli keçirilməsi üçün təşkilatçılar onun məqsədini aydın və dəqiq bilməlidirlər. Treninqin başlıca məqsədi şəxsiyyətin inkişaf etdirilməsi olmalıdır. Bu əsas məqsədlə yanaşı, bir sıra köməkçi məqsədlər də nəzərdə tutulmalı və onlar bir-birləri ilə vəhdətdə olmalıdır. Bunlara aşağıdakılar daxildir: a) iştirakçıların sosial-psixoloji sənətinin artırılması və ətrafdakı insanlarla ünsiyyət və münasibətinin yaxşılaşdırılması; b) iştirakçıların sosial fəallığının yüksəldilməsi, onlarda həyat tərzinin daha mənalı və sağlam qur-

ulmasının inkişaf etdirilməsi; c) psixoloji mədəniyyətin səviyyəsinin yüksəldilməsi.

Sosial-psixoloji treninqlərin məqsədinin həyata keçirilməsi üçün bir sıra konkret vəzifələr qarşıya qoyulmalı və həll edilməlidir:

1. Müəyyən sosial-psixoloji bilikləri mənimsəmək;
2. Özünü və başqalarını adekvat şəkildə dərk etmək;
3. Şagird şəxsiyyətinin diaqnostika və korreksiyasını həyata keçirmək, davranış və münasibətlərin, ünsiyyətin qurulmasına mane olan xüsusiyyətləri aradan qaldırmaq;
4. Şəxsiyyətlərarası münasibət və təsir-lərin səmərəliliyinin artırılması üçün hər bir iştirakçının fərdi keyfiyyətlərini nəzərə almaq.

→Ardı səh.7

Oxumayıb uğurlu olmaq

*Piter Til: "Ali təhsilin
əhəmiyyəti çox şişirdilib"*

Səh.8

Tacikistanda təhsil təqaüd proqramı

Tacikistan Respublikasının Təhsil və Elm Nazirliyi ilə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi arasında əməkdaşlığa dair imzalanmış protokola uyğun olaraq, 2019-2020-ci tədris ili üzrə Azərbaycan vətəndaşları üçün təqaüd proqramı elan edilir.

Bakalavriat, magistratura və doktorantura pillələri üzrə elan edilən təqaüd proqramının tədris dili rus dilidir.

Təqaüd proqramına iddiaçılar mayın 26-dək Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin elektron ərizə sistemində (<https://www.app.hp.edu.az>) müraciət etməlidirlər.

Elektron qeydiyyatı düzgün şəkildə tamamlandıqdan sonra elanın ümumi tələblərinə cavab verən namizədlər fərdi şəkildə keçiriləcək müsahibəyə dəvət olunacaqlar.

Tələbələr təqaüd proqramına qəbulu ilə bağlı yekun qərarın 2019-cu ilin avqust ayında verilməyi gözlənilir.

Təqaüd proqramı barədə daha ətraflı elan vasitəsilə tanış olmaq mümkündür.

RƏSMİ XRONİKA

■ Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev mayın 16-da Pirallahı Sənaye Parkında “Diamed” şpris istehsalı zavodunun açılış mərasimində iştirak edib. Dövlət başçısı zavodun kollektivi ilə görüşüb.

■ Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 16-da Çex Respublikası Parlamentinin Deputatlar Palatasının sədri Radek Vondraçekin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

■ Mayın 15-də Prezident İlham Əliyev Bakı Ekspo Mərkəzində XXV Azərbaycan Beynəlxalq Qida Sənayesi - “WorldFood Azerbaijan” və XIII Azərbaycan Beynəlxalq Kənd Təsərrüfatı - “Caspian Agro” sergiləri ilə tanış olub.

■ Dövlət başçısı İlham Əliyev mayın 15-də Belarus Respublikası Baş nazirinin müavini İqor Lyaşenkonun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

■ Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 13-14 may tarixlərində Belçika Krallığında işgüzar səfərdə olub. Dövlət başçısı İlham Əliyev mayın 13-də Brüsseldə Belçikalıların Kralı Əlahəzrət Filip, Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Donald Tusk ilə görüşüb. Həmin gün ölkə başçısı Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Donald Tuskun adından Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrinin dövlət və hökumət başçılarına şərəfinə verilən şam yeməyində iştirak və çıxış edib. Prezident İlham Əliyev mayın 14-də Brüsseldə ölkəmizin Belçika Krallığındakı səfirliyinin yeni binasının açılışında iştirak edib.

■ Ölkə başçısı İlham Əliyev mayın 14-də akademik Vladimir Volobuyevin 110 illiyinin qeyd edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb.

■ Mayın 13-də dövlət başçısı İlham Əliyev Fuad Murtuz oğlu Ələsgərovun “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb.

■ Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri mayın 10-da ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə və Heydər Əliyev Fondunun yaradılmasının 15 illiyinə həsr olunmuş təntənəli mərasimə iştirak ediblər. Dövlət başçısı mərasimdə nitq söyləyib. Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban

Əliyeva mədəniyyət və incəsənət xadimləri ilə görüşüblər.

■ Mayın 10-da Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri Zığ dairəsi-Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportu avtomobil yolunun 28-ci kilometrliyində salınan yaşillıq sahəsində ulu öndər Heydər Əliyevin doğum gününə həsr olunan ağacəkmə kampaniyasında iştirak ediblər.

■ Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümü ilə əlaqədar dövlət başçısı İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri mayın 10-da Fəxri xiyabanda ulu öndərin məzarını ziyarət ediblər.

■ Ölkə başçısı İlham Əliyev mayın 10-da Xoşbəxt Bağ oğlu Yusifzadəyə Azərbaycanda neft sənayesinin inkişafında xüsusi xidmətlərinə görə Heydər Əliyev Mükafatının, Azərbaycan mədəniyyət və incəsənət xadimlərinə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdlərinin, incəsənət xadimlərinə isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin mükafatlarının verilməsi haqqında sərəncamlar imzalayıb.

■ Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva mayın 9-da Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında görkəmli bəstəkar, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, SSRİ və Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, Dövlət və Heydər Əliyev mükafatları laureatı Arif Məlikovla keçirilən vida mərasimində iştirak ediblər.

■ Mayın 9-da dövlət başçısı İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Bakının Yasamal rayonunda Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat (DOST) Agentliyinin və ilk DOST mərkəzinin inzibati binasının açılış mərasimində iştirak ediblər. Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva DOST Agentliyinin bir qrup işçisi və “Gənc DOST” könüllüləri ilə görüşüblər.

■ Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva mayın 9-da İkinci Dünya müharibəsində faşizm üzərində Qələbənin 74-cü ildönümü münasibətilə Bakıda keçirilən təntənəli mərasimə iştirak ediblər.

V Respublika fənn müsabiqələri keçiriləcək

Mayın 19-da ümumi təhsil məktəblərinin VI-VII sinif şagirdləri arasında V Respublika fənn müsabiqələrinin rayon (şəhər) mərhələsi keçiriləcək.

Müsabiqələr fizika, kimya, biologiya, riyaziyyat və informatika fənləri üzrə keçiriləcək. Müsabiqədə iştirak üçün 26 438 şagird qeydiyyatdan keçib. Fənn müsabiqələrinin yekun nəticələrinə (Respublika mərhələsinin nəticələrinə) əsasən, yeni tədris ili üçün Beynəlxalq olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərinin dinləyiciləri müəyyən ediləcək. Həminin istedadlı şagirdlər üçün yaradılacaq xüsusi

siniflərin kontingentinin formalaşdırılması da nəzərdə tutulur.

Məktəblilərarası fənn müsabiqəsi ilk dəfə 2015-ci ildə 972 şagirdin iştirakı ilə keçirilib.

Fənn müsabiqələrinin keçirilməsinin əsas məqsədi istedadlı uşaqların aşkar olunması, şagirdlər arasında sağlam rəqabət mühitinin yaradılması, aşağı sinif şagirdlərinin müxtəlif fənlərə olan marağının artırılması, onlarla məqsədyönlü işlərin aparılması və Beynəlxalq olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərinə namizəd şagirdlərin müəyyən edilməsindən ibarətdir.

Məktəblilər üçün muzey həftəsi

Şagirdlərin bədii estetik zövqlərinin formalaşması baxımından muzeylər böyük əhəmiyyət kəsb edir

Niyazi RƏHİMOV

Artıq bir neçə ildir ki, ölkəmizdə 18 may – Beynəlxalq Muzeylər Günü münasibətilə “Məktəblilər üçün muzey həftəsi” keçirilir. Bu il də ənənəyə sadıq qalan Təhsil Nazirliyi Beynəlxalq Muzeylər Günü münasibətilə “Muzeylər və Nəsimi irsi” proqramı üzrə “Məktəblilər üçün muzey həftəsi”nə start verib. Bu məqsədlə mayın 12-də “Muzeylər və Nəsimi irsi” proqramı üzrə təşkil edilən muzey həftəsinin açılış mərasimi olub.

Azərbaycan Musiqi Mədəniyyəti Dövlət Muzeyində təşkil olunan açılış mərasimində Təhsil naziri Ceyhun Bayramov, Mədəniyyət naziri Əbülfəs Qarayev, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin nümayəndələri və digər rəsmi qonaqlar iştirak ediblər.

“Şagirdlərin bədii estetik zövqlərinin formalaşması baxımından muzeylər böyük əhəmiyyət kəsb edir”. Bu sözləri açılış mərasimində Təhsil naziri Ceyhun Bayramov səsləndirib. Şagirdlərin muzeylərə ekskursiyasının vacibliyindən danışan Təhsil naziri Ceyhun Bayramov həmin ekskursiyaların məktəblilərin tariximiz, adət-ənənələrimiz, tarixi şəxsiyyətlərimiz, tanınmış incəsənət xadimləri haqqında daha geniş və ətraflı məlumat almasında, onların dünyagörüşünün zənginləşməsində mühüm rolunu vurğulayıb. 2019-cu ilin ölkəmizdə “Nəsimi ili” elan olunmasından da danışan Ceyhun Bayramov bu il keçirilən layihənin məqsədinin dahi şair İmadəddin Nəsimi ilə bağlı çoxsaylı araşdırma və əlyazma nümunələrini əyani şəkildə tanımaq, məktəbliləri muzeylərin kolleksiya fondu ilə tanış etmək, şagirdlərə ölkəmizin qədim tarixi, milli-mənəvi dəyərləri barədə daha ətraflı məlumat verməkdən ibarət olduğunu deyib.

“Məktəblilərin muzeylərə ekskursiyalarının təşkili təkcə muzeylər həftəsində deyil, digər vaxtlarda da təmin olunmalıdır”

Təhsil naziri bildirib ki, məktəblilərin muzeylərə ekskursiyalarının təşkili təkcə muzeylər həftəsində deyil, digər vaxtlarda da təmin olunmalıdır. Qeyd edilib ki, məktəblilərin vaxtaşırı muzeylərə baş çəkəcəyi halda onlarda artıq müəyyən vərdişlər formalaşacaq. Bu da şagirdlərin mədəni irsimizi daha dərinləndirərək öyrənməsinə səbəb olacaq. Təhsil naziri Ceyhun Bayramov onu da diqqətə çatdırıb ki, növbəti tədris ilindən etibarən tədris proqramına aid olan bir sıra fənlərin, məsələn ədəbiyyat, tarix, həyat bilgisi və digərlərinin vaxtaşırı muzeylərdə keçirilməsi məsələsi müzakirə olunur. Nazir adi-

çəkilən fənlərin və müvafiq mövzulara uyğun dərslərin muzeylərdə keçirilməsində fayda gördüklərini də ifadə edib.

“Məktəblilərin təkcə muzeylərə deyil, teatrlara da cəlb olunmasını düşünürük”

Məktəblilərin teatrlara cəlb olunmasının da əhəmiyyətindən söz açan Təhsil naziri qeyd edib ki, şagirdlərin təkcə muzeylərə deyil, teatrlara da cəlb olunmasını düşünürük. Bu istiqamətdə artıq Təhsil və Mədəniyyət nazirliklərinin birgə işi qrupu tərəfindən müzakirələr aparıldığı da diqqətə çatdırılıb. Teatrların şagirdlərin intellektual tərbiyəsinin inkişafında xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini deyən Təhsil naziri Mədəniyyət Nazirliyi ilə birgə həyata keçirilən layihələrdən də söz açıb. Nazir Təhsil və Mədəniyyət nazirliklərinin birgə təşkilatçılığı ilə bir çox layihələr həyata keçirildiyini və bu əlaqələrin gələcək illərdə də davamlı olaraq inkişaf etdiriləcəyini deyib.

Son illər istər məktəblilər, istərsə də digər şəxslər muzeylərə maraq göstərir

Muzeylər həftəsinin açılış mərasimində çıxış edən Mədəniyyət naziri Əbülfəs Qarayev respublikamızda fəaliyyət göstərən muzeylərdən söz açıb, son illər istər məktəblilərin, istərsə də digər şəxslərin muzeylərə maraq göstərdiyini bildirib. Muzeylərdə məktəbliləri qəbul etmək üçün lazımı şəraitin olduğunu da diqqətə çatdıran nazir onu da qeyd edib ki, ölkəmizin həm paytaxtında, həm də regionlarda olan muzeylərin şəraiti daha da yaxşılaşdırılıb. Azərbaycanda bir sıra beynəlxalq tədbirlərin keçirildiyini, bu tədbirlərdə iştirak edən qonaqların

muzeylərimizə böyük maraq göstərdiyini deyən Mədəniyyət naziri qonaqların muzeylərdəki şəraitdən məmnun olduqlarını bildirib.

Muzey həftəsinə Bakı şəhəri üzrə 270-ə yaxın təhsil ocağının şagirdləri cəlb edilib

Proqram ümumilikdə Bakı şəhəri üzrə 270-ə yaxın ümumtəhsil məktəbi, gimnaziya və liseyi əhatə edir. Ekskursiyalarda hər məktəbdən 30 nəfərlik qruplar olmaqla bütün şagirdlər iştirak edə bilərlər. Ümumilikdə 28 muzeydə təşkil olunacaq ekskursiyalarda iştirak üçün qrup sayı haqqında Respublika Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzinə əvvəlcədən məlumat verilməlidir.

“Muzeylər və Nəsimi irsi” proqramı üzrə Heydər Əliyev Mərkəzi, Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyi, Azərbaycan Xalça Muzeyi, Azərbaycan Musiqi Mədəniyyəti Dövlət Muzeyi, “İçərişəhər” Dövlət Tarix - Memarlıq Qoruğu, Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi, Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi, Müasir İncəsənət Muzeyi, AMEA-nın Təbiət Tarixi Muzeyi, Miniatur Kitab Muzeyi, “Qala” Dövlət Arxeoloji - Etnoqrafiya Qoruğu, “Atəşgah Məbədi” Dövlət Tarix - Memarlıq Qoruğu, Qobustan Dövlət Tarix-Bədii Qoruğu, Milli Təhsil Muzeyi, Azərbaycan İstiqlal Muzeyi, YARAT Müasir İncəsənət Mərkəzi, YAY Galeriya, Tusi-Bohm Planetarium və Tahir Salahov, Abdulla Şaiq, Məmməd Səid Ordubadi, Bülbül, Cəlil Məmmədquluzadə, Səməd Vurğun, Üzeyir Hacıbəyli, Nəriman Nərimanov, Qara Qarayev və Niyazinin ev-muzeylərinə ödənişsiz ekskursiya etmək mümkündür.

Qeyd edək ki, proqramın əhatə etdiyi Bakı məktəbləri seçilərkən onların muzeylərə yaxın məsafədə yerləşməsi nəzərə alınıb.

“Məktəblilər üçün muzey həftəsi” mayın 18-dək davam edəcək.

“STEM və digər innovativ təhsil proqramlarının tədrisi” ilə bağlı təlimin bağlanış mərasimi

“STEM (Elm, Texnologiya, Mühəndislik və Riyaziyyat) və digər innovativ təhsil proqramlarının (robotexnika, kibernetika, nanotexnologiyalar və s.) tədrisi” ilə bağlı təlimin bağlanış mərasimi keçirilib.

Tədbirdə Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov, İsrail Dövlətinin Azərbaycan Respublikasındakı səfiri Dan Stav, Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin nümayəndələri, məktəb direktorları və digər şəxslər iştirak edib.

Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov açılış nitqi ilə çıxış edərək son illər ölkəmizdə təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində görülən işlər və uğurlu layihələr barədə məlumat verib. Nazir müavini elm, təhsil və sənaye məsələlərində innovativ inkişafın təmin edilməsi üçün konkret layihələrin icra olunduğunu xatırladı və əlavə edib ki, təhsilin qarşısında dayanacaq innovasiya fəaliyyətinin gücləndirilməsidir.

rilməsidir.

Daha sonra çıxış edən İsrail Dövlətinin Azərbaycanla İsrail arasında mövcud əlaqələrdən, ikitərəfli münasibətlərdəki irəliləyişdən söz açıb. Səfir bütün sahələrdə, o cümlədən təhsil məsələsində münasibətlərin daha da intensivləşdirilməsinin vacibliyini vurğulayıb.

Təhsil Nazirliyinin Təhsilin inkişafı proqramları şöbəsinin müdiri, Təhsil İnstitutunun direktor vəzifəsini icra edən Emin Əmrullayev öz növbəsində bildirib ki, nazirliyin təşəbbüsü ilə 3-31 mart və 13-18 may tarixlərində 50 təhsil məntəxəssisi (müəllim və digər təhsil müəssisəsində işləyən mütəxəssislər) İsraildə və Bakıda 5 həftəlik təlimlərdə iştirak edib. Təlimlər çərçivəsində STEM təhsil proqramının Azərbaycan kurikulumlarına uyğunlaşdırılması və bu məzmunun yerli mütəxəssislərə çatdırılması, məktəblərdə

təbiiqə zamanı İsraildən olan mütəxəssislər tərəfindən metodik dəstəyin göstərilməsi üzrə kurslar təşkil olunub. Emin Əmrullayev qeyd edib ki, cari ilin yanvar ayında STEM təhsil proqramı çərçivəsində 10 məktəb direktoru İsrailə 1 həftəlik səfər edib.

İsrailin “ORT” məktəb şəbəkəsinin direktor müavini Yoel Rossild STEM təhsil metodu barəsində məlumat verərək deyib ki, bu metod təhsilçilərə dörd spesifik sahənin – Elm (Science), Texnologiya (Technology), Mühəndislik (Engineering) və Riyaziyyatın (Math) birgə və inteqrasiya olunmuş şəkildə tədris etmək ideyası üzərində qurulub. STEM kurikulumu fənlərə, praktik və təbiiqə dərslərdən ibarət olaraq dörd fərqli fənni real həyatda tətbiq olunan formada və vahid paradiqma kimi öyrədir.

Sonda təlim iştirakçılarına sertifikatlar təqdim olunub.

Beynəlxalq fənn olimpiadalarında yüksək nailiyyətlər qazanmış şagirdlərlə görüş

Mayın 10-da Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva Bakı şəhərinin Yasamal rayonundakı Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü Respublika liseyində beynəlxalq olimpiadalarda yüksək nailiyyətlər əldə etmiş və medallar qazanmış şagirdlərlə görüşüb.

Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Leyla Əliyevaya liseyin fəaliyyəti, tədbirdə Bakıdan və digər bölgələrdən iştirak edən şagirdlər barədə məlumat verdi. Bildirildi ki, Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü Respublika liseyi ölkənin bütün bölgələrindən istedadlı şagirdləri bu təhsil ocağına imtahan yolu ilə qəbul edir. Hazırda burada 559 şagird təhsil alır. Onlardan 135-i qız, qalanları isə oğlandır. Müxtəlif bölgələrdən olan 100-dən çox şagird liseyin yataxanasında yaşayır.

Təhsil naziri qeyd edib ki, bu lisey ölkədə beynəlxalq olimpiadalar hazırlıq üzrə üç mərkəzdən biridir. Burada nəinki bu liseydə oxuyan şa-

girdlər, eyni zamanda, digər məktəblərin bizim olimpiada komandalarımıza daxil olan şagirdləri də əlavə olaraq təlimlərdə iştirak edirlər. Seçim turlarından əlavə 5 fənn üzrə beynəlxalq və ölkə üzrə 15 müxtəlif

olimpiadada şagirdlərimiz Azərbaycanı təmsil edirlər. “Olimpiadaların bir neçəsi artıq 2018-2019-cu tədris ilində keçirilib. Növbəti 8 olimpiada isə yay aylarında keçiriləcək. Şagirdlərimiz 1-i qızıl, 10-u gümüş,

12-si bürünc olmaqla 23 medal qazanıblar. Görüşdə iştirak edən şagirdlərimiz beynəlxalq olimpiadalarda ölkəmizi təmsil ediblər. Son olimpiadalarda nəticələr xeyli yaxşılaşmış”, - deyər C.Bayramov bildirib.

Nazir diqqətə çatdırıb ki, bu il avqustun 4-dən 11-dək Beynəlxalq İnformatika Olimpiadası Azərbaycanda keçiriləcək. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva şagirdlərin

nailiyyətləri ilə maraqlandı, onlarla söhbət etdi. Sonra Leyla Əliyeva şagirdlərə Heydər Əliyev Fondunun hədiyyələrini təqdim etdi. Sonda xatirə şəklində çəkdirildi.

Təhsil naziri ABŞ-ın ölkəmizdəki səfiri ilə görüşüb

Mayın 13-də Təhsil naziri Ceyhun Bayramov ABŞ-ın Azərbaycan Respublikasına yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri cənab Örl Litzenberqer ilə görüşüb.

Görüşdə Azərbaycan və ABŞ arasında təhsil sahəsində əlaqələrin cari vəziyyəti və gələcək əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə edilib.

Əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə edilib

Mayın 15-də Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankının (AYİB) Azərbaycandakı daimi nümayəndəliyinin rəhbəri xanım İvana Fernandes Duartes və bankın baş iqtisadçısı cənab Sergey Guriyevlə görüşüb.

Görüş zamanı Ceyhun Bayramov “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası”nın müəyyən etdiyi hədəflərə uyğun olaraq aparılan islahatlar barədə qonaqlara məlumat verib.

Görüşdə həmçinin, əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə edilib.

Ağstafa və Şəmkirdə vətəndaşlar qəbul ediləcək

Ağstafa, Qazax, Şəmkir və Gədəbəy rayon sakinlərinin nəzarinə!

Təhsil naziri Ceyhun Bayramov 24 may 2019-cu il tarixində saat 10:00-də Ağstafa şəhərindəki Heydər Əliyev Mərkəzində mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları rəhbərlərinin 2019-cu ilin may ayında şəhər və rayonlarda vətəndaşların qəbulu cədvəlinə uyğun olaraq, Ağstafa və Qazax rayon sakinlərini qəbul edəcək. Qəbulda Ağstafa və Qazax rayonlarında müvəqqəti məskunlaşmış məcburi köçkünlər də iştirak edə bilərlər.

Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov 24 may 2019-cu il tarixində saat 10:00-da Şəmkir şəhərindəki Heydər Əliyev Mərkəzində Şəmkir və Gədəbəy rayon sakinlərini qəbul edəcək. Qəbulda Şəmkir və Gədəbəy rayonlarında müvəqqəti məskunlaşmış məcburi köçkünlər də iştirak edə bilərlər.

Qəbula gəlmək istəyən vətəndaşlar 14-20 may (saat 14:00-dək) 2019-cu il tarixlərində Təhsil Nazirliyinin Telefon Məlumat Mərkəzinin 146-1 nömrəli telefonuna (“Qaynar xətt” xidməti) zəng etməklə və ya nazirliyin rəsmi saytının “Vətəndaşların qəbulu” bölməsinə daxil olmaqla (<http://edu.gov.az/az/contacts/request>) elektron qeydiyyatdan keçə bilərlər.

Qeydiyyatdan keçmiş vətəndaşlardan xahiş olunur ki, qəbula gələrkən aidiyyəti məsələləri dolğun ifadə edən ərizə ilə müraciət etsinlər.

Gənc fiziklər final mərhələsində

test tapşırğını, 2 məsələni və 1 təcrübə işini yerinə yetiriblər.

Müsabiqənin final mərhələsi ilə bağlı təşkil olunmuş tədbir Azərbaycan Respublikasının Dövlət himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb. Tədbiri giriş sözü ilə açan BMU-nun rektoru Havar Məmmədov final mərhələsinə vəsiqə qazanan məktəbliləri təbrik edib. H.Məmmədov belə müsabiqələrin şagirdlərin bilik və bacarıqlarının artırılmasına, təlimdə motivasiyanın yüksəldilməsinə müsbət təsir göstərdiyini deyib.

Sonra çıxış edən BŞTİ-nin müdiri Rəşad Tağıyev BMU-nun rəhbərliyinə və kollektivinə müsabiqənin final mərhələsinin keçirilməsi üçün yaradılan şəraitə görə təşəkkürünü bildirib. İdarə müdiri Təhsil Nazirliyi, eləcə də BŞTİ tərəfindən müsabiqə və bilik yarışlarının təşkilinə xüsusi

diqqət yetirildiyini söyləyib.

R.Tağıyev sürətlə inkişaf edən dünyanın texnologiyasız təsəvvür etməyin mümkün olmadığını, istedadlı və bacarıqlı şagirdlərin üzə çıxarılmasının vacibliyini qeyd edib.

BŞTİ-nin müdiri Rəşad Tağıyev müsabiqənin məktəblilərin fizika fənninə olan marağının daha da artırılması, onların bu sahədə nəzəri və təcrübə biliklərinin təkmilləşdirilməsi, istedadlı şagirdlərin aşkara çıxarılması məqsədilə IX, X və XI sinif şagirdləri arasında təşkil edildiyini deyib.

İdarə müdiri onu da qeyd edib ki, müsabiqənin final mərhələsində təcrübə işinin yerinə yetirilməsi məktəblilərin tədqiqat işlərinə marağının artırılması və ali təhsil müəssisələrinin tədqiqat imkanlarından şagirdlərin istifadə etməsinə şərait

yaradılmasında mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Müsabiqənin final mərhələsində Suraxanı rayonu üzrə 85, Xəzər rayonu üzrə 136, Sabunçu rayonu üzrə 96, Pirallahı rayonu üzrə 243, Səbail rayonu üzrə 236, Nizami rayonu üzrə 312, Yasamal rayonu üzrə 158, Nəsimi rayonu üzrə 240, Xətai rayonu üzrə 24, Binaqədi rayonu üzrə 83 və 313 nömrəli tam orta məktəblər, Qaradağ rayonu üzrə 166 nömrəli məktəb-lisey, Nərimanov rayonu üzrə 291 nömrəli “Ekologiya” liseyinin komandaları iştirak etmək hüququ qazanıblar.

Daha sonra 13 komandanın tərkibindəki finala vəsiqə qazandı 39 şagirdə sertifikatlar təqdim olunub.

Qeyd edək ki, müsabiqənin final mərhələsində doğru cavablandırılan hər bir test tapşırığı 1, məsələ və təcrübə işi isə 5 balla qiymətləndiriləcək. Ekspert Qrupu tərəfindən müsabiqənin nəticələri təhlil ediləcək, qalib komandalara BŞTİ tərəfindən diplom və hədiyyələr verəcək.

Operativ müdaxilə üçün “Qaynar xətt”

← Əvvəlki səh.1

Ruhiyyə DAŞSALAHLI

Belə məlum olur ki, fəvqəladə hallara təhsil müəssisəsi və onun ərazisində baş vermə təhlükəsi olan və ya baş vermiş yanğın, zəhərlənmə, təhsilçilərin, təhsil işçilərinin xəsarət almasına səbəb olan bədbəxt hadisələr aiddir. Eyni zamanda, təhsilçilərə və ya müəssisə işçilərinə qarşı fiziki və ya psixi zorakılıq halları, təhsil müəssisəsinin normal fəaliyyətinin ciddi pozulmasına səbəb ola bilən digər hallar baş verdikdə də məktəb rəhbərliyi və müəllimlər “Qaynar xətt”ə məlumat ötürə bilərlər. Təhsil müəssisəsində və ya məktəbdən kənarada ölümlə nəticələnən hər hansı bədbəxt hadisə zamanı isə 146-2-yə xəbər verilməsi mütləqdir.

Xəbər verdikdən sonra

“Məktəb mühitinin pozulmasına gətirib çıxaran faktıdan tutmuş ölümlə nəticələnən bədbəxt hadisəyə qədər təhsil müəssisəsi ilə əlaqədar hər bir hal barədə 146-2-yə məlumatın ötürülməsi yeni dəyişdiriləcək?”, - deyər maraqlanırsınızsa, o zaman zəngin daxil olduğunuz andan etibarən hərəkət trayektoriyasına baxaraq Telefon Məlumat Mərkəzinin rəhbəri Natəvan Əsgərova deyir: “Yeni xidmətin təşkilatı təhsil müəssisələrində baş vermə təhlükəsi olan və ya baş vermiş fəvqəladə hallarla bağlı məlumatların birbaşa nazirliyə verilməsi məqsədi daşıyır.

Müraciətlərin əksəriyyəti regionlardandır

Daxil olan zəng qeydə alınır. Müraciət nazirliyin müvafiq strukturuna ötürülürək orada araşdırılır. Nəticə ilə bağlı şikayət edən şəxsə məlumat verilir. Hansı tədbirlər görüldüyü bildirilir və nəticədən narazı qalarsa, yenidən müraciət etməsi xahiş olunur”.

N.Əsgərovanın sözlərinə görə, məlumatlar nazirliyin aidiyyəti struktur bölmələri tərəfindən operativ araşdırılaraq müvafiq qərar qəbul ediləcək. Ancaq həmin qərarlar, sadəcə, baş verən faktla bağlı olmayacaq. Başqa təhsil müəssisələrində oxşar halların qarşısının alınması məqsədilə də lazımı tədbirlər görülməlidir: “Qaynar xətt”ə daxil olmuş məlumatlar nazirlikdə bu məqsədlə təhkim olunmuş əməkdaşlara yönləndirilir, nazirliyin və ya yerli təhsil idarəetmə orqanının aidiyyəti

məsul şəxsləri tərəfindən dərhal nəzarətə götürülür. Bu, bizim əsas gündəlik işimizdir. Bununla yanaşı, fəvqəladə hallarla bağlı daxil olmuş məlumatlar təhlil edilərək ümumiləşdiriləcək və aidiyyəti təkliflərə birlikdə nazirliyin rəhbərliyinə təqdim olunacaq”.

Həç kim şikayətini geri götürə bilməyəcək

Beləliklə, 146-2 istifadəyə verildiyi andan zəng gəlməyə başlayıb. Xidmətin işə başladığı ilk həftədə artıq 10-dan çox müraciət daxil olub: “Müraciətlərin əksəriyyəti regionlardandır. Zənglərdən belə görünür ki, “Qaynar xətt”ə ən çox valideynlər müraciət edib. Şagirdlər ara-

sında baş verən münaqişələrin həllində aciz qalan valideynlər çıxış yolunu “Qaynar xətt”də axtarıb. Ancaq maraqlıdır ki, münaqişə yaratmaqda müəllimlər də şagirdlərdən geri qalmayıblar. Daxil olan zənglərin tərkibini araşdıranda məlum olur ki, müəllimlər arasında da birinin sözü o birinin “boğazından keçməyənlər” var. Belə hallardan birinin soruşduğu 146-2-yə çatıb. Şagird münaqişələrindən fərqli olaraq müəllimlərin hirsli tez soyuyub və müraciət edən müəllim sonradan şikayətini geri götürməyə cəhd etsə də, bu istəyi baş tutmayıb. “Əsəbiydim. Aramızda anlaşılmazlıq olub. Bir-birimizi düz başa düşməmişik” deyib ərizəsini geri götürmək istəsə də, “Qaynar xətt”də razılaşmayıblar. N.Əsgərova bu faktı nəzərə alaraq deyir ki, müəllimlər də, valideynlər də 146-2 nömrəsinə zəng etməzdən öncə yüz ölçübü bir biçimlidirlər: “Hər kəs bilməlidir ki, daxil olan hər bir müraciət araşdırılır və şikayəti sonradan geri götürmək istəsələr, buna imkan verilməyəcək”.

Məlumat lövhələri şagirdləri yönləndirəcək

Daxil olan zənglərin əhatə dairəsi göstərir ki, “Qaynar xətt” barədə artıq ölkə ictimaiyyəti məlumatlıdır. Ancaq bu, kifayət deyil. N.Əsgərova deyir ki, məlumatlılıq səviyyəsini artırmaq üçün mətbuat vasitəsilə informasiya ötürülsə də, bunu yetərli saymırlar. “Qaynar xətt”in fəaliyyəti ilə bağlı məlumat lövhələri yeni tədris ilindən başlayaraq bütün təhsil müəssisələrində yerləşdiriləcək. Bu da şagirdlərin məlumatlanmasını təmin edəcək, onların da istənilən hadisə ilə bağlı birbaşa müraciət etməsinə imkan verəcək.

Məktəb-ailə-cəmiyyət münasibətlərinin düzgün qurulması əsas vəzifələrdəndir

Xəzər rayonunun təhsil işçiləri ilə görüş

Təhsil Nazirliyi və Xəzər Rayon İcra Hakimiyyətinin birgə təşkilatçılığı ilə rayonun təhsil işçiləri ilə görüş keçirilib.

Görüşdə Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov, Xəzər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Elşən Salahov, rayon təhsil müəssisələrinin rəhbərləri, müavinləri və psixoloqlar iştirak edib.

Tədbirdə Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov çıxış edərək ölkəmizin müstəqillik dövründə inkişafı və güclənməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər, milli təhsil quruculuğu sahəsində əldə olunan nailiyyətlərdən danışdı. Nazir müavini "Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nın həyata keçirilməsi ilə bağlı görülən işlər, sürətlə modernləşən təhsil sisteminin üzərinə düşən vəzifələr və qarşıda duran tədbirlər haqqında geniş məlumat verdi.

Daha sonra nazir müavini müasir dövrdə uşaq və gənclərin təlim-tərbiyəsi sahəsində prioritetlər, məktəbdən-kənar fəaliyyətin təşkili və təkmilləşdirilməsi, həmçinin gənc nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə edilməsi və sağlam həyat tərzi ilə bağlı icra olunan işləri xüsusi vurğulayıb.

Firudin Qurbanov çıxışında qeyd edib ki, son dövrlərdə aparılan təhlillər zamanı bəzi təhsil müəssisələri tərəfindən sağlam mənəvi-psixoloji, təhlükəsiz mühitin for-

malaşması və sabit saxlanması istiqamətində zəruri tədbirlərin tam həyata keçirilmədiyi aşkarlanıb. Belə ki, ailələrlə, risk qrupuna daxil olan təhsilənlərlə səmərəli iş sisteminin yaradılması, psixoloji xidmətin müasir tələblərə uyğun qurulması sahəsində kifayət qədər sistemli iş aparılmayıb və nəticədə bəzi xoşagəlməz hadisələr baş verib. Bununla bağlı müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi və məktəb-ailə-cəmiyyət münasibətlərinin düzgün qurulması qarşıda duran əsas vəzifələrdəndir.

Xəzər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Elşən Salahov öz növbəsində ölkəmizdə, o cümlədən Xəzər rayonunda təhsilin inkişafı, maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, təhsil işçilərinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması sahəsində görülən işlərdən, həyata keçirilən layihələrdən danışdı. Elşən Salahov təhsil müəssisələrində təlim-tərbiyə işinin gücləndirilməsinin zəruriliyini və Təhsil Nazirliyi ilə birgə tədbirlərin həyata keçirilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb.

Görüşdə çıxış edən Bakı şəhəri 149 nömrəli tam orta məktəbin direktoru Rəhilə Baxşıyeva, 218 nömrəli tam orta məktəbin direktoru Əbülfət Bağirov və 322 nömrəli tam orta məktəbin direktoru Mürvət Mirzəyev rəhbərlik etdikləri təhsil müəssisələrinin əldə etdiyi uğurlar, mövcud problemlər və qarşıda duran vəzifələr barədə məlumat verib, həmçinin müvafiq təkliflər səsləndiriblər.

Sonda təhsil müəssisələrinin rəhbərləri ilə qeyd olunan məsələlərlə bağlı müzakirələr aparılıb, onların sualları cavablandırılıb.

Nazir müavini şimal-qərb bölgəsinin təhsil işçiləri ilə görüşüb

Mayın 16-da Şəki şəhərindəki Heydər Əliyev Mərkəzində Şəki, Qax və Zaqatala rayon təhsil şöbələrinin cari tədris ili üzrə fəaliyyətinə dair hesabat yığıncağı keçirilib.

Tədbirdə Təhsil nazirinin müavini Məhəbbət Vəliyeva, nazirliyin Ümumi və məktəbəqədər

təhsil şöbəsinin müdiri Aydın Əhmədov, Şəki, Qax və Zaqatala rayonlarının təhsil şöbələrinin müdiri və təhsil işçiləri iştirak ediblər.

Öncə qonaqlar ulu öndər Heydər Əliyevin mərkəzin qarşısında ucaldılmış abidəsini ziyarət edib, abidənin önünə gül dəstələri qoyublar.

Təhsil nazirinin müavini Məhəbbət Vəliyeva son illər təhsil sahəsində aparılan islahatları və əldə edilən uğurları diqqətə çatdırıb. Qarşıda duran vəzifələrlə toxunan nazir müavini ümumi təhsil müəssisələrində müvafiq təhlillərin aparılmasının və həmin təhlillərin nəticələrinə əsasən fəaliyyət proqramının hazırlanmasının əhəmiyyətini xüsusi vurğulayıb, həmçinin təhsil müəssisələrinin rəhbərlərinə bir sıra göstəriş və tövsiyələrini verib.

Çıxışının sonunda Məhəbbət Vəliyeva təhsil işçilərinə uğurlar arzulayıb.

Daha sonra 2018-2019-cu tədris ili ərzində Şəki, Qax və Zaqatala rayonlarının təhsil uğurlarından və təhsil müəssisələrinin fəaliyyətindən bəhs edən videoçarx nümayiş olunub.

Sonda təhsil işçilərini maraqlandıran bir sıra məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Tələbə olmaq istəyənlər üçün şərtlər sadələşir

Qaydalar dəyişsə də, qayda pozanlara münasibət dəyişməyib

← Əvvəlki səh.1

Ruhியə DAŞSALAHLI

Bu da 2019-cu ildə imtahan verən abituriyentlərə və onların valideynlərinə tövbiq ediləcək qaydalarla əvvəldən tanış olmaq imkanı verəndən buvəlki məzmunların imtahanlarda hər hansı çətinliyin olacağı gözlənilmirdi. Həmçinin hazırkı abituriyentlər 2 il öncə IX sinif buraxılış imtahanlarında iştirak ediblər və həmin imtahanlar da yeni qaydalar əsasında keçirilib.

Buraxılış imtahanı müsabiqənin bir hissəsidir

Bu il də müsabiqə 700 ballıq şkala əsasında həyata keçirilir. Ancaq yeni qaydalara görə, buraxılış imtahanları ali təhsil müəssisələrinə qəbul olmaq üçün keçirilən müsabiqənin bir hissəsidir. Belə ki, bu ildən müsabiqənin birinci mərhələsi sayılan buraxılış imtahanlarının nəticələri ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul olmağa təsir edir. Yeni qəbul mexanizminə görə, abituriyent ixtisas seçimi mərhələsinə qatılarkən hər iki imtahanın nəticələri toplanılır. Buraxılış imtahanlarının və ixtisas qrupları üzrə keçirilən imtahanın nəticələri cəmlənir və əldə edilən bal abituriyentin müsabiqədə iştirak balı sayılır. Buraxılış imtahanlarında abituriyent maksimum 300 bal toplayır. Qalan 400 bal isə ixtisas qrupları üzrə imtahanlardan yığır.

Yeni qaydaların üstünlüyü çoxdur

Yeni qaydaya görə tövbiq edilən bu dəyişiklik buraxılış imtahanlarının abituriyentlər, şagirdlər üçün əhəmiyyətini artırır. Xanlar Xanlarzadənin fikrincə, bu il həm buraxılış imtahanlarının əhəmiyyəti artıb, həm də abituriyentlərin işi yüngülləşib: "Abituriyentlər əvvəllər də buraxılış imtahanı verirdilər. Ancaq bu imtahanın sonra 5 fənn üzrə qəbul imtahanında iştirak edirdilər. İndi abituriyentlərin işi də sadələşib. Buraxılış imtahanlarının nəticələri müsabiqədə nəzərə alınır və qəbul imtahanının ikinci mərhələsində onlar 5 deyil, 3 fəndən imtahan verirlər. Bu da onların işini asanlaşdırır".

Bu il təşkil edilən ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul üzrə müsabiqədə dəyişiklik, sadəcə fənlərdə deyil, həm də sualların tipindədir: "Burada məqsədlərdən biri tədris proqramında da nəzərdə tutulan və 11 ildir əsas hədəf olan "yaddaş məktəbi"ndən "təfəkkür məktəbi"nə keçidə nə dərcədə nail olduğunu düzgün ölçməkdir. Hər bir şagirdə riyazi bacarığını, düşüncə, təhlil etmə, oxuyub anlama, danışma, dinləmə kimi qabiliyyətlərin nə dərəcədə inkişaf etdiyini müəyyənləşdirmək üçün imtahanlarda yeni alətlərin tövbiq zəruri idi".

Bu məqsədlə də test bloklarına yazılı cavab vermək tələb olunan açıq tipli tapşırıqlar daxil

edilib. X.Xanlarzadə deyir ki, qapalı tipli test tapşırıqları qazanılmış bilikləri ölçməyə, şagirdlərin yazılı şəkildə cavab verdiyi açıq tipli suallar isə onların hansı bacarıqlara, kompetensiyalara sahib olduqlarını, hansı qabiliyyətlərinin necə inkişaf etdirildiyini düzgün qiymətləndirməyə imkan verir. Üstəlik, abituriyentlərin qiymətləndirilməsində daha böyük imkanlar vardır: "Əvvəlki qaydalara görə, imtahan sualları, sadəcə qapalı test tapşırıqlarından ibarət idi. Abituriyent sualın cavabını ya bilir, ya da bilmir, bəli da ona uyğun hesablanırdı. Yeni, qapalı tipli suallar şagird söhv cavab verirsə, "0" bal, cavabı düzgün yazıbsa, "1" balla qiymətləndirilirdi. Açıq tipli sualların qiymətləndirilməsi isə abituriyentin suallara necə cavab verməyindən asılı olaraq, dəyişir. Burada bir suala abituriyentin cavabı "0" bal, "0.5" bal, hətta 2/3 balla qiymətləndirilə bilər. Açıq tipli tapşırıqlar imkan verir ki, abituriyent tapşırığı müəyyən hissəsinə qədər həll edib, onu da qiymətləndirək. Yeni nümayiş olunan bacarıq itmir. Bu da əsas qiymətləndirmə mexanizmində üstünlüklərdən biridir".

X.Xanlarzadənin sözlərinə görə, imtahanlara salınan açıq tipli suallar əvvəlki illərin məzmunları üçün də problem olmayacaq: "Müsabiqədir və burada əvvəlki illərin məzmunları üçün ayrıca test proqramı və test bloku hazırlanmışdır. Həmin eyni şərtlərlə, eyni proqram əsasında imtahan verir. 700 ballıq şkala əsasında tapşırıqları müqayisə etsək, ənənəvi qaydada olan tapşırıqların qiymətləndirilməsindən təqribən 495 bal toplanmaq mümkündür. 205 bal isə yeni - açıq tipli tapşırıqlardan yığılmaq olar. Yəni, qapalı tipli suallara cavab verərək 500 bal, yazılı cavab vermək tələb olunan tapşırıqları həll edərək 200 bal toplanmaq mümkündür. Bu da o deməkdir ki, əvvəlki illərin məzmunları, köhnə qaydalarla təhsil almış, hazırlanmış və imtahan vermiş şəxslər 700 balını 500 balını toplaya bilərlər. Bunu nəzərə alsaq, bu il imtahanlar əvvəlki illərin məzmunları üçün də çətinlik yaratmayacaq".

Açıq tipli sualların qiymətləndirilməsində də obyektivlik qorunur

İmtahanların yeni qaydalarla həyata keçirilməsi xəbəri ciddi narahatlıq yaradırdı. 2 il əvvəl imtahanlar barədə elan verildən başlayan bu narahatlıq indi də qalmaqdadır. Bu narahatlıq isə daha çox açıq suallarla bağlıdır. Suallara şagird və abituriyentlərin necə cavab yazacağından çox, onların qiymətləndirilməsi ciddi müzakirələrə səbəb oldu. Xüsusən, imtahan nəticələrinin açıqlanması müddətinin uzanmasına səbəb olmağı açıq suallara qarşı münasibəti tərtibləyir. X.Xanlarzadə bu məsələyə də aydınlıq gətirib: "İxtisas qrupları üzrə imtahanlarda açıq tipli tapşırıqlar çox deyil. Hər fənn üzrə cəmi 3 açıq tipli tapşırıq verilir. Bu da cəmi 9 açıq tipli tapşırıq deməkdir. Bilirsiniz ki, qəbul imtahanının ikinci mərhələsində abituriyentlər ixtisas qrupları üzrə 3 fəndən imtahan

verir, ümumilikdə 90 test tapşırığı yerinə yetirirlər. Yeni, hər fənn üzrə 30 tapşırığın 3-nə yazılı cavab vermək tələb olunur. Ümumilikdə, 9 tapşırığı yoxlamaq elə də çox vaxt aparmır. Ancaq buraxılış imtahanında belə tapşırıqların sayı çox olduğu və yazılı işləri ən az 2 marker tərəfindən yoxlanıldığı üçün vaxt çox gedir. İmtahanlarda iştirak edənlərin sayını açıq tipli tapşırıqların sayına vursanız görürsünüz ki, milyonlarla yoxlama işindən söhbət gedir. Ona görə də həmin tapşırıqların yoxlanılmasına bir ay, ay yarım qədər vaxt tələb olunur. Bir yazı işi iki marker tərəfindən yoxlanılır, qiymətlər arasında fərq olarsa, üçüncü marker də yoxlayır və bu proses də avtomatik şəkildə proqram təminatı vasitəsilə həyata keçirilir. Məsələn, bir-birindən xəbərsiz olan markerlərdən biri yazı işini Bakıda, digəri Dövlət İmtahan Mərkəzinin Naxçıvanda yaradılan ekspertiza zalında yoxlayır. Obyektivliyin qorunması məqsədi ilə markerlərin kompüterində, sadəcə yazı görünür, işin kimə aid olduğu bilinmir".

X.Xanlarzadənin sözlərinə görə, seçilən proqram təminatı və DİM-də qurulan mexanizm imtahan nəticələrinin obyektivliyinə şübhə yeri qoymur.

Bir fənnə olan münasibətin ödənişsiz təhsil almağına əngəl deyil

Daha bir yenilik isə hər hansı fənn üzrə "0" bal toplayanların tələbə olmaq imkanından məhrum olmasını əngəlləyir. "Hər hansı fənn üzrə "sıfır" ballıq nəticə göstərənlər ümumi tələbləri ödədikləri halda ali təhsil müəssisələrinin ödənişsiz və ya ödənişli ixtisaslarını seçə bilərlər", - deyən Xanlar Xanlarzadənin sözlərinə görə, qəbul imtahanlarının birinci və ya ikinci mərhələsində hər hansı fənn üzrə "sıfır" ballıq nəticə göstərənlər ümumi tələbləri ödədikləri halda ali təhsil müəssisələrinin ödənişsiz ixtisaslarını seçə bilərlər: "İmtaham hər iki mərhələsi üzrə ballar toplanır. Əgər ikinci mərhələ üzrə bal 100, ümumi bal isə 200-dürsə, abituriyent ali təhsil müəssisələrinin həm ödənişli, həm də ödənişsiz ixtisaslarının müsabiqəsində iştirak edə bilər".

Beləliklə, ali təhsil müəssisələrinə qəbul üzrə müsabiqə davam edir. Qəbul prosesinin birinci mərhələsi artıq başa çatıb. Aprel ayında keçirilən imtahanların nəticələri hələlik elan olunmayıb. Emalı davam edən həmin imtahanların nəticələri yaxın iki gün ərzində mərhələ-mərhələ açıqlanmağa başlayacaq.

Əvvəlcə aprelin 7-də, daha sonra isə aprelin 14, 21 və 28-də imtahan verənlər buraxılış (qəbul) imtahanından nə qədər bal topladıqlarını biləcək, cavab vərəqləri ilə tanış olacaqlar. Hər abituriyent ona məxsus səhifədə hətta qiymətləndirmə meyarları - verilən tapşırığa necə cavab verməli olduğu, hansı cavaba neçə bal verildiyi, mümkün balı və şagirdin onun nə qədərini topladığı, verdiyi cavabın neçə bala layiq görüldüyü ilə bağlı bir çox suallara cavab tapa biləcək.

Ancaq bu il tövbiq edilən bu yenilik kimin üçün nə qədər maraqlı olacaq?

X.Xanlarzadənin sözlərinə görə, IX sinif buraxılış imtahanlarının nəticələrindən sonra məlum olur ki, şagirdlər də, onların valideynləri və müəllimləri də laqeyiddirlər: "Aprel ayında şagirdlərin nəticələri Dövlət İmtahan Mərkəzinin saytında yerləşdirilib. Öz imtahan nəticələri ilə maraqlananların statistik göstəricilərinə baxsaq görərik ki, imtahan nəticələri və cavab vərəqləri ilə imtahana qatılanların cəmi 15-25 faizi maraqlanıb. Halbuki məktəblərin hamısında kompüterlər və internetə çıxış var. Bu vaxta qədər valideynlər, müəllimlər şagirdlərin göstərdiyi nəticələrə baxmalı, onların cavablarını təhlil etməli idilər. IX sinif şagirdlərinin qarşısında iki il var. Onların zəif cəhətlərini aşkarlayıb ali məktəblərə qəbul imtahanlarına qədər hazırda mövcud olan boşluqları doldurmaq önəmlidir. Şagirdlərə qarşıdakı iki il ərzində suallara necə cavab vermək, nəyə diqqət yetirmək lazım olduğunu öyrətməlidirlər. Bunu da buraxılış imtahanlarında yol verdikləri səhvlər əsasında üzə çıxara, həmin cavabları təhlil etməklə müəyyənləşdirə bilərlər".

İki imtahanda ayrı-ayrı ixtisas qrupları üzrə iştirak et, ixtisasları qarışıq seç

Qəbul imtahanlarının ikinci mərhələsi, yəni ixtisas qrupları üzrə imtahanlar öten il olduğu kimi, bu il də iki dəfə keçirilir. Abituriyentlərə verilən ən böyük şanslardan biri də məhz budur. Yazda və yayda keçirilən bu imtahanlar məzmunca eynidir, hər ikisinin nəticəsi keçərlidir. Abituriyent müsabiqəyə qatılarkən onlardan istədiyi birini seçəcək.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, yaz imtahanları artıq başlayıb və bu ayın sonunadək yekunlaşacaq. Yaz imtahanları başa çatdıqdan sonra yay imtahanlarına qeydiyyat start verəcək. Mayın 30-da başlayacaq qeydiyyat prosesi 10 gün ərzində davam edəcək və abituriyentin elektron ərizə qəbulu sistemi iyunun 10-dək aktiv olacaq. İyunun 23-də I və IV, iyulun 7-də isə II və III ixtisas qrupları üzrə abituriyentlər imtahan verərək onlara verilən ikinci ixtisasda istifadə edəcəklər. X.Xanlarzadə deyir ki, yaz imtahanlarında iştirak edənlər iyun və iyul aylarında keçiriləcək imtahanlara qatılmaya da bilərlər. Yaxud, hər iki imtahana qatılıb ixtisas seçməyə istədiyi imtahanın nəticəsinə əsaslanıb: "Hətta abituriyentlərə müxtəlif ixtisas qruplarından ixtisas seçməyə belə imkan verilir. Deyək ki, yaz imtahanında I ixtisas qrupunu seçən abituriyent yaz imtahan sessiyasın-

da II ixtisas qrupu üzrə imtahanlara qatıla bilər və bu ixtisas qrupları üzrə müsabiqə sətirini ödədiyi halda ixtisas seçimi ərizəsində hər ikisinə aid olan ixtisasları seçə bilər".

Dövlət İmtahan Mərkəzinin "qara siyahı" sı

Bu da Dövlət İmtahan Mərkəzinin həyata keçirdiyi imtahanların dəyişməyən qaydalarından biridir: nə dəyişsə də, abituriyent, ya da nəzarətçi və ya başqa vəzifə sahibi olmasından asılı olmayaraq, qaydaları pozanlara sətir münasibət dəyişmir.

Abituriyentlər arasında qaydaları pozmağa cəhd edənlər çox olmasa da, ancaq rastgəlinəndir: "Təbii ki, hamı bilikli deyil. Ona görə də biliyi az olanlar imtahan nəticələrinin daha yüksək olması üçün başqa yollara da əl atırlar. Nəticədə daha çox təsadüf olunan qayda pozuntularının siyahısı əmələ gəlir. Məsələn, eyni imtahan zamanı olan abituriyentlər biri-birindən köçürməyə, imtahan binasına mobil telefon keçirməyə cəhd edirlər. Bu və digər qayda pozuntusu aşkar edildikdə isə həmin abituriyentin nəticələri ləğv edilir. Məsələn, buraxılış imtahanlarında qayda pozanların imtahan nəticələri ləğv olunur və onlar qəbul imtahanının ikinci mərhələsinə buraxılmırlar. Yaz imtahanında qayda pozanların nəticələri ləğv edilir və onlar yaz imtahanlarında da buraxılmırlar. Yeni, imtahanlarda qayda pozulmasının ciddi nəticələri olduğu üçün abituriyentlərə daim xəbərdarlıq, valideynlərə tövsiyə edirik ki, qayda pozuntusuna yol verməsinlər. DİM hər imtahanın öncə yaddaş kitabçası hazırlayır, bu yolla imtahan qaydaları ilə bağlı abituriyentləri məlumatlandırır".

Birinci imtahanda 4 nəfər köçürməyə cəhd etdiyinə görə cəzalandırılıb. 2 nəfər imtahanı keçirildiyi binaya telefonla daxil olmağa cəhd edib. İmtahan verəcək şəxsin yerinə imtahan verməyə cəhd edən 3 nəfər də aşkarlanaraq binaya buraxılmayıb.

Dövlət İmtahan Mərkəzinin, sadəcə qayda pozan abituriyentlərlə deyil, nəzarətçilərlə də bağlı da "qara siyahı" sı var. "DİM-in nəzarətçilərin elektron məlumat bazasında 15 minə yaxın müəllim var. Hər il həmin nəzarətçilərin siyahısı yenilənir. Siyahıya yeni nəzarətçilərin əlavə olunur və ya imtahanlarda qayda pozuntusuna yol verən nəzarətçilər həmin bazadan çıxarılırlar. "Qara siyahı"da 1000 nəfərdən çox nəzarətçinin adı var. Onlar ayrı-ayrı vaxtlarda müxtəlif qayda pozuntularına yol veriblər".

Nəzarətçilərlə bağlı qərar verildikdən baş verən qayda pozuntusundan dərcəsi nəzərə alınır. Belə ki, müəyyən nəzarətçilər birbaşa bazadan çıxarılır, bəziləri isə yenidən təlimlərə cəlb edirlər.

Nəzarətçilərin fəaliyyəti sertifikatlaşdırılır

Nəzarətçilərin hazırlığı daha yüksək səviyyəyə qaldırmaq üçün DİM bu ildən nəzarətçilərin fəaliyyətinin sertifikatlaşdırılmasına başlayıb. Onlar müxtəlif təlimlərə cəlb olunur, həmin təlimlərdən keçənlərə sertifikatlar verilir və DİM-in təşkil etdiyi bütün imtahanlarda iştirak edirlər: "Bu prosesin birinci mərhələsi artıq yekunlaşıb. Yenidən avqust ayında elektron qeydiyyat başlayacaq və nəzarətçi olmaq istəyən şəxslər müraciət edib sertifikat ala bilərlər. Bu da onlara imkan verəcək ki, il ərzində bir neçə imtahanda iştirak etsinlər".

Məktəblilərimizin medal estafeti

Beynəlxalq fənn olimpiada tariximizə növbəti töhfə

← Əvvəli səh.1

Oruc MUSTAFAYEV

Təəssürlərim olduqca müsbətdir

Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun İstedadlı uşaqlarla iş şöbəsinin müdiri, komandamızın rəhbəri Fuad Qarayev “Azərbaycan müəllimi” qəzetinə açıqlamasında şagirdlərimizin nüfuzlu elm yarışında əldə etdiyi nəticələri yüksək qiymətləndirdi:

– 36-cı Balkan Riyaziyyat Olimpiadası haqqında təəssürlərim olduqca müsbətdir, əldə etdiyimiz nailiyyətlər də bunu deməyə əsas verməkdədir. Əsasən Balkan ölkələri arasında, eləcə də Avropa və Asiyadan bir çox ölkənin iştirak etdiyi bu mötəbər elm yarışında Azərbaycan məktəbliləri 2008-ci ildən etibarən iştirak edirlər. Hər il iyul ayında təşkil olunan Beynəlxalq Riyaziyyat Olimpiadasında (İMO), eləcə də hazırlıq məqsədi ilə həyata keçirilən BMO-da hər bir ölkənin əsas komandası iştirak edir. Bu il əldə etdiyimiz 4 gümüş və 1 bürünc medal komandamızın kifayət qədər güclü olduğunu göstəricisidir. Düzdür, 2009-cu ildə Serbiyada keçirilən 26-cı Balkan Riyaziyyat Olimpiadasında da Azərbaycan məktəbliləri 4 gümüş və 1 bürünc əldə etmişlər, ancaq o zaman komandanın ümumi balı 82 olmuşdur. Bu il isə şagirdlərimiz ümumi komanda hesabında 148 bal toplamışlar. Belə ki, mümkün 40 baldan 30 bal toplayan üç şagirdimizin hər birini qızıl medaldan sadəcə 1 bal ayırdı.

Olimpiadada xüsusi məqam

Fuad Qarayev Balkan Riyaziyyat Olimpiadasında müşahidə etdiyi bir məqamı da diqqətə çatdırdı: “Bu olimpiadada medal qazanan 3 şagirdimiz 4 il öncə keçirilən məktəblilərarası fənn müsabiqələrinin nəticələrinə əsasən seçilən şagirdlərdir. Bu hal ilə biz digər fənlərdə də qarşılaşırıq,

Deməli, 6-7-ci sinif şagirdləri arasında keçirilən fənn müsabiqələri, eləcə də həmin şagirdlərin hazırlığı üçün nəzərdə tutulan beynəlxalq olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərinin fəaliyyətləri özünü doğrultmaqdadır. Yaxşı xəbər ondan ibarətdir ki, 4 il əvvəl 1972 şagirdin iştirakı ilə ilk dəfə keçirilən fənn müsabiqələrində bu il 27000-dən çox şagird qeydiyyatdan keçmişdir. Ciddi əminliklə deyə bilərəm ki, həmin müsabiqənin nəticələrinə əsasən daha neçə istedadlı gənclərimizi aşkar edəcək və onlarla məhsuldar işin aparılmasına nail olacağıq”.

Növbəti olimpiadada gözəl nəticələr əldə etmək ən böyük hədəfimizdir

F.Qarayev qarşıda duran hədəflərdən də danışdı. “36-cı Balkan Riyaziyyat Olimpiadasında əldə edilən nəticələrə görə bu işlərə rəhbərlik edən komanda rəh-

6-7-ci sinif şagirdləri arasında keçirilən fənn müsabiqələri, eləcə də həmin şagirdlərin hazırlığı üçün nəzərdə tutulan beynəlxalq olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərinin fəaliyyətləri özünü doğrultmaqdadır. Yaxşı xəbər ondan ibarətdir ki, 4 il əvvəl 1972 şagirdin iştirakı ilə ilk dəfə keçirilən fənn müsabiqələrində bu il 27000-dən çox şagird qeydiyyatdan keçmişdir.

bəri kimi təhsil ictimaiyyətini bir daha təbrik edirəm. Bu gözəl balalarımızın yetişməsinə ciddi əməyi olan hörmətli müəllimlərimizə və əziz valideynlərimizə dərin təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirirəm. 11-22 iyul 2019-cu il tarixində İngiltərədə keçiriləcək 60-cı Beynəlxalq Riyaziyyat Olimpiadasında (İMO2019) gözəl nəticələr əldə etmək ən böyük hədəfimizdir. Bu məqsədlə şagirdlərin hazırlıq prosesi davam edir. Cəfər Cəfərov, Nazim Kərimov kimi yerli, eləcə də əcnəbi müəssisələrin dərsləri son iki ayda davam edəcək.

Balkan Olimpiadası tarixinə öz adlarını yazmış şagirdlərimizin də təəssürlərini bildirdi. Onların təəssürlərini də oxucularımıza təqdim edirik:

“Qızıl medal üçün cəmi 1 balım çatmadı”

Fərid İsmayilov, Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin 10-cu sinif şagirdi: – İndiyə qədər bir neçə beynəlxalq olimpiadada iştirak etmiş və bəzilərdən müəyyən nəticələr əldə etmişəm. İndi isə 36-cı Balkan Riyaziyyat Olimpiadasında iştirak etdim və düşünürəm ki, uğurla çıxış etdim. Olimpiadanın gümüş medalını ölkəmizə gətirə bildiyim üçün xoşbəxtəm. Qızıl medal üçün cəmi 1 balım çatmadı, az da olsa, buna təəssüfləndiyimi qeyd etməliyəm. Lakin bu, məni heç də həvəsdən salmadı və növbəti olimpiadalara daha gərgin şəkildə çalışmaq üçün motivasiya verdi. Olimpiadaya hazırlıq mərhələsində isə müəllimimiz Cəfər Cəfərovun çox böyük əziyyətini qeyd etməliyəm. Həmçinin olimpiadadan əvvəl 15 günlük təlim məşq toplanımız oldu. Bu toplanı bizə daha da

dada gümüş medalı hədəf qoymuşduq. Balkandan 15 gün qabaq sistemli şəkildə saat 9:00-dan 19:00-a kimi intensiv olaraq çalışırdıq. Və əlbəttə ki, çəkdiyimiz zəhmət hədəfə getmədi: gümüş medal qazandım və komanda olaraq 17 ölkədən 7-ci yer və 148 bal. İmtahan istədiyimiz kimi keçirildi, koordinasiya, təşkilatçılıq isə şəffaf və obyektiv idi. Qarşıda isə İngiltərədə keçiriləcək 60-cı Beynəlxalq Riyaziyyat Olimpiadasında Azərbaycanı təmsil edəcəm. Bu olimpiadada Azərbaycanı yüksək zirvələrə qaldırmaq bizim ən böyük hədəfimizdir.

“10 dəfə Beynəlxalq Olimpiadada iştirak etmişəm”

Murad Ağazadə, Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin 10-cu sinif şagirdi: – Artıq 4 ildir ki, riyaziyyat fənnindən olimpiadaya hazırlaşırıq. 10 dəfə Beynəlxalq Olimpiadada iştirak etmişəm: 3 gümüş, 5 bürünc əldə etmişəm. Balkan Olimpiadasında isə 3-cü iştirakım idi. Bundan əvvəlki Balkan olimpiadalarında 2 bürünc medal qazanmışdım. Bu ildən başlayaraq olimpiadaya hazırlıq müəllimimiz Cəfər Cəfərova dərslərimiz başladı. Balkan Olimpiadasından 15 gün əvvəl isə komanda ilə birlikdə bir yerə toplaşmış səhərdən axşama qədər dərslər oxuyuruq. Hədəfimiz Azərbaycanı bu olimpiadada ən yaxşı şəkildə təmsil etmək və ən azı gümüş qazanmaq idi. Olimpiada istədiyim kimi keçdi və gümüş qazandım. Növbəti hədəfim isə İngiltərədə keçiriləcək Dünya Riyaziyyat Olimpiadasında ölkəmizi ən yaxşı şəkildə təmsil etməkdir.

“Azərbaycanı yüksək zirvələrə qaldırmaq bizim ən böyük hədəfimizdir”

Anar Rzayev, “Dünya” liseyinin 11-ci sinif şagirdi: – Artıq 4 ildir ki, riyaziyyat olimpiadalara hazırlaşırıq və bu olimpiada mənim 6-cı beynəlxalq olimpiadada iştirakım idi. Keçən il Balkan Riyaziyyat Olimpiadasında iştirak edib bürünc medala layiq görülmüşdüm. Bu tədris ilindən etibarən Cəfər Cəfərovun dərsləri və komanda olaraq çox çalışdığımızdan bu olimpia-

motivasiya oldu və daha uğurla çıxış etməyimizə şərait yaratdı. Azərbaycanın Balkan olimpiadası tarixində belə bir uğurlu nəticədə əməyim olduğu üçün qürur duyuram.

Azərbaycan təhsilinin uğurları bu sahəyə göstərilən diqqət və qayğıdan qaynaqlanır

Müasir müstəqil Azərbaycan Respublikasında bütün sahələrdə insan kapitalının inkişafı naminə həyata keçirilən böyük işlərin uğurlu nəticələrini görürük. Ulu öndər Heydər Əliyevin təhsilə qayğı üzərində köklənmiş strateji kursu Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Ölkə iqtisadiyyatının şaxələnməsi, hərtərəfli inkişafı təhsil infrastrukturunun əsaslı şəkildə yenilənməsinə və Azərbaycan təhsilinin keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoymasına, şəffaflığa və obyektivliyin təmin olunmasına zəmin yaradıb. Hazırda təhsilimiz bütün pillə və səviyyələri üzrə yenilənir, “Azərbaycan Respublikasında təhsil-

lin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası”nda qarşıya qoyulmuş hədəflər uğurla reallaşdırılır.

Bu fikirləri AZƏRTAC-a müsahibəsində Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin müdiri Rəşad Tağıyev söyləyib.

O deyib: “Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin təcrübəsinə baxarkən aydın şəkildə görürük ki, Azərbaycan bütün sahələr üzrə ilkin islahatlar mərhələsinə daha çevik keçməyə nail olub. Azərbaycanda inkişaf proseslərinin qanunauyğunluğu, ritmi və sürəti digər təcrübələrdən tamamilə fərqlidir. Bütün bunlar strateji inkişaf kursunun və düşünülmüş ardıcıl addımların, sözün həqiqi mənasında, seçilmiş yola sadiqliyin təzahürüdür.

Artıq hərtərəfli inkişafın lokomotivi olan təhsil insan inkişafının ən mühüm amillərindən biri kimi hər kəsi cəlb edir. Öz övladlarının təhsili, ümumi inkişafı və gələcəyi haqqında həqiqi mənada düşünən və dövlətin yaratdığı təhsil imkanlarından səmərəli şəkildə yararlanan ailələrin sayı tərkibi ciddi şəkildə artmaqdadır. Bu uğurlar heç də öz-özünə əldə olunmayıb, Azərbaycanda həyata keçirilən sistemli təhsil siyasəti və ardıcıl təhsil islahatları nəticəsində qazanılıb.

Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ilin birinci rübünün sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında sosial-iqtisadi inkişafın nəticələrini təhlil edən dövlət başçısı xüsusilə qarşıda duran vəzifələrə diqqət qəkib: “Sosial infrastrukturla bağlı, – bu da daim diqqət mərkəzində olan məsələdir, – bildirməliyəm ki, bu il 100-ə yaxın məktəb tikiləcək və ya əsaslı təmir ediləcək, o cümlədən modul tipli məktəblər. Bunun da çox böyük faydası var, xüsusilə ucaq kəndlərdə. Bu məktəblər həm tez bir zamanda ərəsəyə gəlir, həm də keyfiyyət baxımından çox yüksək standartlara cavab verir. Beləliklə, hesab edirəm ki, biz qəzalı məktəblər problemini bu il, uzaqbaşı gələnlərlə həll edəcəyik. Yəni, Azərbaycanda

bir dənə də olsun qəzalı məktəb olmamalıdır. Bu istiqamətdə böyük işlər görülüb və görülməkdir”.

Təhsil işçilərinə böyük ruh yüksəkliyi verən bu fikirlər hər birimizə öz fəaliyyətimizi müəyyənləşdirərkən bir daha gələcəyə baxmağa, həyata keçiriləcək işləri əhəmiyyətinə görə daha səmərəli şəkildə sıralamağa və sistemləşdirməyə sövq edir.

Dürmadan inkişaf edən və yeniləşən Bakı təhsili ölkə təhsilinin flaqmanı kimi dövlətin qayğısına öz uğurları və parlaq nəticələri ilə cavab verir. Belə ki, ümumi təhsildə müasir və çevik yanaşmalar sayəsində təhsil müəssisələrimiz istər keyfiyyət göstəriciləri, istərsə də daha sağlam mədəni-psixoloji mühitin təmin olunması baxımından ciddi uğurlara imza atır. Bütün bu uğurlar ölkə Prezidentinin təhsilin inkişafına göstərdiyi diqqət və qayğıdan qaynaqlanır. Təhsilə olan həssas münasibət son nəticədə müəllim peşəsinin nüfuzunun yüksəlməsində, cəmiyyətdə təhsilə olan müsbət yanaşmaların genişlənməsində və təhsil işçilərinin sosial müdafiəsinin möhkəmlənməsində özünü göstərir.

Həmçinin ümumi təhsil məktəblərinin təmir-tikinti işləri son illərdə davamlı olaraq həyata keçirilir. Bu işlər ümumilikdə məktəblilərin təhsil şəraitinin yaxşılaşdırılmasına, daha hazırlıqlı və hərtərəfli yetişdiril-

məsinə zəmin yaradır”.

İdarə müdiri bildirib ki, 2018-2019-cu tədris ilinə hazırlıq tədbirləri çərçivəsində Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin tabeliyində fəaliyyət göstərən 44 məktəbi əhatə edən tədbirlər çərçivəsində yeni məktəb binaları inşa olunub, qəzalı vəziyyətdə olan tədris korpusları sökülərək yenidən tikilib, cari təmir və müəndis kommunikasiya işləri aparılıb. Təhsil işçiləri üçün qürurvericidir ki, ölkə Prezidenti İlham Əliyev bir sıra məktəblərdə yaradılan şəraitlə tanış olub və açılış mərasimlərində iştirak edib.

“Ümumi təhsil sahəsində 2018-2019-cu tədris ilinin prioritet fəaliyyət istiqamətləri barədə” Təhsil Nazirliyinin emrinə əsasən, “Ümumi təhsildə keyfiyyət ili” çərçivəsində qazanılmış uğurlar davam etdirilir. Təhsil Nazirliyinin qarşımızda qoyduğu tələblərə uyğun olaraq təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə səmərəli fəaliyyət istiqaməti seçilib və məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirilməsi işi uğurla davam etdirilir.

Təhsildə keyfiyyətin yüksəldilməsi ilə yanaşı, şəffaflığın qorunması və vətəndaş məmnunluğunun təmin olunması da fəaliyyətimizin əsasını təşkil edir. Neçə illərdir ki, Bakı şəhərinin ümumtəhsil məktəblərinin və Təhsil Nazirliyinin birbaşa tabeliyindəki lisey və gimnaziyaların I sinfinə şagird qəbulu elektron sistem vasitəsilə həyata keçirilir. Bu prosesdə başlıca prinsip valideyn məmnunluğunun təmin edilməsidir. Ötən illərin təcrübəsi onu deməyə əsas verir ki, ümumilikdə qarşıya qoyulmuş məqsədə çatmaq, nəzərdə tutulan

“İmtahan tam obyektiv və şəffaf keçirildi”

Abbas Məmmədov, Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin 10-cu sinif şagirdi: – Mən 3 ildir ki, riyaziyyat olimpiadalara hazırlaşırıq və bu olimpiada mənim 2-ci beynəlxalq olimpiadam idi. Bu olimpiadada bürünc medala layiq görüldüm. Həmçinin komanda olaraq Azərbaycan çox yaxşı çıxış etdi. Buna görə isə müəllimimiz, ABS-in Stanford Universitetinin məzunu Cəfər Cəfərovun dərslərinə və komandanın inamına borclu-yuq. İmtahan tam obyektiv və şəffaf keçirildi. Təşkilatçılıq çox yüksək səviyyədə idi. Hazırda isə iyul ayında İngiltərədə keçiriləcək 60-cı Beynəlxalq Riyaziyyat Olimpiadasına hazırlaşırıq. Burada da Azərbaycanın adını, bayrağımızı yüksəldəcəyimizə inanırıq.

“Beynəlxalq olimpiadalarda 8 medal qazanmışam”

Ramil Cəbiyev, Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin 11-ci sinif şagirdi: – Beynəlxalq olimpiadalara 13 yaşından qatılırım. Bu günə qədər 12 dəfə Beynəlxalq olimpiadada iştirak etmişəm. 4-ü gümüş, 4-ü bürünc olmaqla 8 medal qazanmışam. Respublika fənn olimpiadalarında 3 iştirakım olub və 2 qızıl, 1 gümüş medal qazanmışam. 2016-cı ildə Respublika fənn olimpiadasında “Birincilər birincisi” nominasiyasına layiq görülmüşəm. Bu il keçirilən 15-ci Beynəlxalq Zhautykov Olimpiadası və 4-cü Qafqaz Riyaziyyat Olimpiadasında gümüş medal qazandığım üçün Balkan Riyaziyyat Olimpiadasında seçim mərhələsinə qatılmadan iştirak etdim və gümüş medala sahib oldum. Qarşıda bizi Respublika fənn olimpiadalarının final turu və 60-cı Beynəlxalq Riyaziyyat Olimpiadası gözləyir. Hədəfimiz bu olimpiadalarda əlimdə gələnlərin ən yaxşısını etməkdir.

Sonda biz də şagirdlərimizə qarşıdan gələn bilik yarışlarında yüksək zirvələr fəth etməyi arzulayırıq.

vəzifələri reallaşdırmaq mümkün olub.

Dövlət hesabına ümumi təhsil müəssisəsində fəaliyyət göstərən məktəbhazırılıq qruplarında təhsilin əhatəliliyini 75 faiz həddinə çatdırmağa imkanlar yaradılıb. Bu, ümumi təhsildə keyfiyyətin artırılmasında və şagirdlərin tədris nailiyyətlərinin yüksəlməsində mühüm şərtlərdən biridir.

Diqqətə çatdırılıb ki, BŞTİ-nin tabeliyindəki ümumtəhsil məktəblərini ümumi orta təhsil səviyyəsi və tam orta təhsil səviyyəsi üzrə fərqlənmə attestatı ilə bitirən məzunların sayı ilbəil artmaqda davam edir. İstedadlı şagirdlərin müəyyənləşdirilməsi, onların gələcək inkişafı üçün addımlar atılması da hər zaman diqqət mərkəzindədir. Təsədüfi deyil ki, son illərdə azərbaycanlı şagirdlərin beynəlxalq olimpiadalardakı uğurları da yüksələn xətlə davam edir.

Azərbaycan dövlətinin sosial ədalət məsələsinə yönəlmiş humanist siyasəti təhsil sahəsində də özünü büruzə verir. “2018-2024-cü illərdə Azərbaycan Respublikasında sağlamlıq imkanları məhdud şəxslər üçün inklüziv təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı” üzrə ciddi nəticələr əldə olunub.

Təhsilin inkişafı ilə bağlı qarşıda duran vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün dövlətin təhsil işçilərinin üzünə qoyduğu məsuliyyət nə qədər çətin olsa da, bir o qədər şərəflidir. Müəyyənləşdirilmiş hədəflərə nail olunması istiqamətində əldə edilmiş uğurlarda dövlətin qayğısı əsas rol oynayır, təhsil işçilərini daha böyük nailiyyətlərə səsləyir.

Təhsildən keçən yol

Çinin "Bir kəmə, bir yol" layihəsi nələr vəd edir?

Oruc MUSTAFAYEV

Qloballaşma ali təhsil sahəsində ayrı-ayrı ölkələrin əməkdaşlığının koordinasiyasını prioritet məsələ kimi zərurətə çevirib. Özüni daha qabarıq şəkildə siyasi və iqtisadi sahədə göstərən qloballaşma günümüzdə təhsil sahəsindən də yan keçmir. Azərbaycanın da qoşulduğu Çinin "Bir kəmə, bir yol" layihəsi də tarixi "İpək yolu" coğrafiyasında yerləşmiş ölkələr arasında əməkdaşlığın geniş konturlarını ortaya qoyur. Belə bir sual yaranır: "Bir kəmə, bir yol" layihəsi Azərbaycan da daxil olmaqla bu təşəbbüsə qoşulan ölkələrə ali təhsil sahəsində hansı perspektivləri vəd edir?

Sualımıza cavab almaq üçün Amerika və Asiyanın bir sıra universitetlərinin əməkdaşlarına müraciət etdik.

Təhsil və elmi inkişaf üçün

Amerikanın Boston Kollecinin professoru, kollec nazirində Beynəlxalq Ali Təhsil Mərkəzinin təsisçi direktoru Filipp Altbax fikrincə, əgər "Bir kəmə, bir yol" (Belt and Road Initiative) yalnız Çin üçün deyil, BRI ölkələri arasında da akademik əməkdaşlıq və tədqiqat üçün

Filipp Altbax

bərabər əsaslarla imkan yaradarsa, bu təşəbbüs təhsil və elmi inkişaf üçün faydalı ola bilər: "Əlbəttə ki, ölkələr və qurumlar üçün vacibdir ki, bu əməkdaşlıq onların öz maraqlarına uyğun olsun və sadəcə Çinin "yumşaq güc"ünün (soft power) nəticəsi olmasın".

Ali təhsil mövzusunda 50-dən artıq kitabın müəllifi, eyni zamanda Pekin Universitetinin də fəxri professoru olan F.Altbax hesab edir ki, Çin beynəlxalq ali təhsil sahəsində fəal iştirak edir. Xarici ölkələrdən, əsasən də Asiya qitəsindən 440 mindən çox tələbə Çində təhsil alır. Bu isə o deməkdir ki, Çinin çoxmiyyətdə "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsündə ali təhsil əhəmiyyətli komponent təşkil edir. Digər tərəfdən, "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsü çərçivəsində Çində əməkdaşlıq edən ölkələr ehtimal ki, bu əməkdaşlığın və birgə iştirakın inkişafını gözləyəcəklər.

Azərbaycanda təhsilin inkişafına progressiv töhfələrini verə bilər

Çin Xalq Respublikasının Huazhonq Elm və Texnologiya Universitetinin müəllimi, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Davei Ye: - Çinin "Bir kəmə, bir yol" (Belt and Road Initiative - BRI) təşəbbüsü təkcə bu layihədə iştirak edən ölkələrin deyil, həm də Birləşmiş Ştatlar və Avropa İttifaqı kimi digər daha böyük oyunçuların da diqqətini cəlb etdi. Çin Xalq Respublikasının Qlobal meqa-infrastrukturun yaradılması üzrə böyük planı bütün dünyada on minlərlə tədqiqatçının heyat və fəaliyyətini dəyişdirəcək. Çin qəzetləri də yazır ki, Çin hökuməti yeni təşəbbüs çərçivəsində 125 ölkə, həmçinin Azərbaycanla 170-dən çox razılaşma imzalayıb. Təkcə 2013-2018-ci illər arasında bu sazişlər üzrə Çin investisiyalarının həcmi 90 milyard dollardan artıq vəsait təşkil edib. Azərbaycan hökuməti və şirkətləri həmçinin Çin şirkətləriylə bir neçə milyon ABŞ dolları həcmində çox-

saylı razılaşmalar imzalayıb. Bu, o deməkdir ki, Çin və Azərbaycan arasında təhsil və texnologiyalar sahəsində əməkdaşlıq Azərbaycanda elmin (tibb, molekulyar biologiya, fizika, astronomiya və başqa) inkişafına imkan yarada bilər. Çin universitetləri və elmi-tədqiqat təşkilatları "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsü ilə Azərbaycan universitetlərinin, tədqiqat mərkəzlərinin və başqa elmi müəssisələrin gələcək elmi inkişafına progressiv töhfələrini verə bilər.

Qeyd edək ki, "Bir kəmə, bir yol" geoiqtisadi siyasətinin strateji ideyaları nəinki ölkələr arasında əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişafına imkan yaradır, həm də ali təhsil və yüksək ixtisaslı kadrların hazırlığı sahəsində də böyük perspektivləri təmin edir. Bu siyasət kontekstində, yeni iqtisadi "İpək yolu" layihəsinin iştirakçıları olan ölkələr ali təhsil sahəsində innovasiya

Davei Ye

texnologiyalarını möhkəmlətməli, ali təhsil sistemlərini təkmilləşdirməli, təhsil proqramlarını yaxşılaşdırmaqla, tələbələrə sayını artırmaqla və tədrisi tədqiqat təcrübəsilə uyğunlaşdırmaqladır. Ancaq yeni iqtisadi "İpək yolu" ölkələrində Çin tərəfindən təhsil proqramlarının inkişaf etdirilməsi məsələlərində böyük çətinliklər də var. Onlardan ən əsaslarından biri "Bir kəmə, bir yol" regionu ölkələrində Çin və əcnəbi dillə müəllimlərin çatışmazlığıdır.

Təhsil - "Bir kəmə.." strategiyasının məntiqi davamı

Tailand Krallığının Suan Suanandha Racabat Universitetinin professoru "The Euraseans" jurnalının redaktoru Denis Uşakov hesab edir ki, "Bir kəmə, bir yol" Qərbi qloballaşmanın konseptual alternatividir və qitədə hər şeydən əvvəl müasir nəqliyyat infrastrukturunu, lojistik mərkəzləri, birgə investisiya layihələri, əlverişli ticarət rejimləri, innovasiyaların transferi, texnologiyalar və sair hesabına qarşılıqlı sərfəli qoşulmuş iqtisadi şəraitinin formalaşmasına, dövlətlərarası əməkdaşlığın və geosiyasi sabitliyin inkişafına yönəldilib.

Onun sözlərinə görə, təhsil sahəsində əməkdaşlığın inkişafı "Bir kəmə, bir yol" strategiyasının məntiqi davamıdır. Və bu siyasət Avrsiya məkanında Çinin üstünlü-

yünün təmin olunması hədəflərinə yönəlik effektiv fəaliyyətdir. Bu isə o deməkdir ki, "kəmə" ölkələrində çinli mütəxəssislərin cəlb edilməsi ilə həyata keçirilən birgə layihələr Çinin imicini gücləndirəcək, həm də bu ölkəni innovasiyaların daşıyıcısı, texnologiyalar, dünya səviyyəli ixtisaslaşmış kadrların hazırlanması məkanı kimi tanıdacaq. Çinin aparıcı universitet mərkəzlərində xarici tələbələrə təhsil proqramları "kəmə" ölkələrində Çinə fokuslanmış yerli elitaların formalaşmasının, eyni zamanda qlobal axtarışın və istedadlı gənclərin işlə təmin olunmasının güclü mexanizmi, eləcə də effektiv alətidir. Bundan başqa, layihədə bilavasitə Çin kapitalı, universitetləri və biznesi hesabına "kəmə" ölkələrinin ərazisində beynəlxalq təhsil və elmi mərkəzlərin inkişaf etdirilməsi də əsas hədəflərdəndir.

"Kəmə" innovasiyaların inkişafına təkan verəcək

Beləliklə də layihənin təşəbbüskarları qeyd edirlər ki, "Bir kəmə, bir yol"un məqsədi region ölkələrində innovasiyaların inkişafına təkan verməkdir. Məhz innovasiyalar inkişafına təkan verən önəmli qiyyətdir.

Layihənin təqdimatında bildirilib ki, innovasiya inkişafına yardım etməli və rəqəmsal iqtisadiyyat, süni intellekt, nanotexnologiya və kvant hesablamalı texnika kimi öncül sahələrdə əməkdaşlığı fəallaşdırmaqlıdır. Elm və texnologiya birləşdirməklə onların integrasiyası sürətləndirilməlidir. Müxtəlif ölkələrin gəncləri üçün inkubatorlar yaradılmalıdır ki, internet dövründə biznesin inkişafı və arzuların həyata keçməsinə imkan yaransın.

Çin innovasiyalar sahəsində başqa ölkələrlə əməkdaşlığı möhkəmləndirəcək. "Bir kəmə, bir yol" çərçivəsində elm və texnologiya sahəsində nailiyyətlərin beynəlxalq mübadiləsi, birgə laboratoriyaların yaradılması, texnoparkların əməkdaşlığı və texnologiyaların ötürülməsi üzrə təşəbbüsləri ehtiva edən elm, texnologiya və innovasiya sahəsində Perspektiv əməkdaşlıq planının gerçəkləşdirilməsi nəzərdə tutulub. Yaxın beş il ərzində 2,5 min gənc əcnəbi alim Çinə qısamüddətli aradaşdırma-

Denis Uşakov

lara dəvət olunacaq, 5 min xarici alim, mühəndis və menecerə təlim keçiləcək və 50 birgə laboratoriya yaradılacaq.

Beləliklə də "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsü ali təhsil sahəsində əməkdaşlıq platformasının yaradılmasını, sıx regional əməkdaşlığın təmin olunmasını, "İpək yolu"nda yerləşən ölkələr və regionlarda olan universitetlər arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsini nəzərdə tutur ki, bu da nəticə etibarilə universitetlər arasında tələbə mübadilə proqramlarının hazırlanmasına imkan vermək, ali məktəblər arasında sözləri birləşdirmək və elm, siyasət, iqtisadi tədqiqatlar, kadr hazırlığı və s. sahələrində beynəlxalq əlaqələri qaydaya salmaq, iştirakçı ölkələrdə təhsilin keyfiyyətini yüksəltmək, Avrsiya regionunda yeni "İpək yolu" iqtisadi kəməri ölkələrinin iqtisadi artımına imkan yaratmaq məqsədi daşıyır.

"Ailə dəyərlərinin möhkəmləndirilməsi cəmiyyətin mənəvi sağlamlığının əsasıdır"

Beynəlxalq Ailə Gününə həsr olunmuş konfrans

Mayın 15-də Bakıda "Ailə dəyərlərinin möhkəmləndirilməsi cəmiyyətin mənəvi sağlamlığının əsasıdır" mövzusunda konfrans keçirilib.

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (AQUPDK) və Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi (DQİDK) tərəfindən keçirilən tədbir 15 may - Beynəlxalq Ailə Gününə həsr edilib.

Əvvəlcə dövlət-ailə siyasətinə dair sənədli film göstərilib.

Tədbirdə çıxış edən AQUPDK-nın sədri Hicran Hüseynova Azərbaycan dövlətinin ailə siyasəti barədə məlumat verib. Bildirilib ki, tarixən ailə xalqımızın yüksək mənəvi dəyərlərinin qoruyucusu, genofondumuzun daşıyıcısı kimi milli inkişafımızda mühüm rol oynayır. Azərbaycan xalqının tarixi köklərinə, mənəvi dəyərlərinə bağlılığı böyük amildir. Bu qiymətli sərəvət yad təsirlərdən qorunmaqla yanaşı, dünyanın mütərəqqi mənəvi dəyərlərindən istifadə edilməklə zənginləşdirilir. Buna görə də hazırda Azərbaycan ailəsi dünyada ən yaxşı ailə modellərindən hesab olunur.

Qeyd edilib ki, Azərbaycanda dövlət ailə siyasətinin formalaşması ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Milli-mənəvi dəyərləri xalqımızın ən böyük sərəvəti hesab edən ulu öndərimiz bu dəyərlərin qorunmasının vacib olduğunu bütün çıxışlarında dəfələrlə qeyd edirdi.

Ulu öndər Heydər Əliyevin ailə siyasəti Azərbaycanda bu gün də məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilir. Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına böyük diqqət və qayğı göstərirlər. Prezident İlham Əliyev hər zaman qeyd edir ki, bizim siyasətimizin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı, onun maraqları, rifahı durur. Bunun bariz nümunəsi hər il dövlətimizin başçısının imzaladığı fərman və sərəncamların 65 faizinin məhz sosialyönümlü olmasıdır. Dövlətimiz daim öz vətəndaşına qayğı ilə yanaşır və onun sosial problemlərinin həllini prioritet vəzifə kimi görür, bu istiqamətdə məqsədyönlü siyasət həyata keçirilir. Ölkəmizdə aparılan bu sosial və iqtisadi quruculuq işləri ailə institutunun möhkəmlənməsinə öz töhfəsini verir.

DQİDK-nın sədri Mübariz Qurbanlı çıxışında Azərbaycanda ailə dəyərləri, ailə institutunun formalaşmasında və qorunub saxlanılmasında milli və dini dəyərlərin rolu məsələlərinə toxunub. O deyib ki, ailə institutunun möhkəmləndirilməsi məqsədilə milli-mənəvi dəyərlərin əhali arasında düzgün təbliğinin, qadın və uşaq hüquqları sahəsində maarifləndirmənin təşkilində dini qurumlarla və icmalarla əməkdaşlıq xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Ailə modeli, əxlaq normaları, İslam və ümum-bəşəri dəyərlər məişətimizdə, adət-ənənələrimizdə mühafizə edilir və gələcək nəsillərə ötürülür. Ailədəki münasibətlərin formalaşmasında, uşaqların tərbiyəsində dini dəyərlərin mühüm rolu var. Din özündə həm əxlaq və mənəvi, həm də tərbiyəvi xüsusiyyətləri birləşdirir. Azərbaycandakı dini durum, dini tolerantlıq yalnız bölgə üçün yox, dünya miqyasında bir nümunədir. Ölkəmizdə insanların dini azadlığının qorunması beynəlxalq təşkilatların da diqqətini cəlb edir. Azərbaycanda tolerantlıq mühiti getdikcə daha da güclənir və inkişaf edir. Bütün bunlar dövlət siyasətinin tərkib hissəsidir.

Vurgulanıb ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin azərbaycançılıq konsepsiyasına uyğun olaraq ölkədə dövlət-din münasibətlərinin, millətlərarası və dinlərarası dialoqun genişlənməsi üçün əlverişli şərait yaradılıb. Bu siyasi xətt Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Milli Məclisin ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsinin sədri Aqiyə Naxçıvanlı bildirib ki, xalqımız hər zaman ailə dəyərlərini hər şeydən uca tutub və bu, bizim milli adət-ənənəmizə çevrilib. Biz bu qiymətli sərəvəti yad təsirlərdən qorumaqla yanaşı, dünyanın mütərəqqi mənəvi dəyərlərindən istifadə edərək zənginləşdirir,

gənc nəslin sağlam ruhda tərbiyə olunmasına çalışırıq.

Qeyd edilib ki, Konstitusiyamızda, qanunlarımızda ailənin mahiyyəti, ailə üzvlərinin vəzifə və hüquqları ilə bağlı xüsusi maddələr əks olunub. Eləcə də 2000-ci ildə Ailə Məcəlləsinin qəbul olunması nəticəsində ailə üzvlərinin digər hüquq və vəzifələri ilə yanaşı, mülki hüquqları da təsbit edilib. Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə gender bərabərliyinin təmin edilməsi, məişət zorakılığının aradan qaldırılması haqqında qanunlar qəbul edilib. Məişət zorakılığının aradan qaldırılması haqqında Qanunu icra etmək üçün müvafiq qanunvericilik aktlarına əlavələr edilib, yeni normativ hüquqi aktlar qəbul olunub.

Dövlət müstəqilliyimiz bərpa edildikdən sonra ölkəmiz qadın hüquqlarının qorunması üzrə, demək olar ki, bütün mühüm beynəlxalq sənədlərə qoşulub. Ailə institutunun möhkəmlənməsi, gender bərabərliyinin təmin edilməsi dövlətimizin diqqətində olan mühüm məsələlərdən biridir. Bu istiqamətdə beynəlxalq hüquqa və ənənələrimizə söykənən hüquqi normativ aktlarımız var. Ancaq ölkəmizdə ailə institutunun formalaşması üçün yaradılan qanunvericilik bazası, aparılan profilaktik maarifləndirmə işlərinə baxmayaraq, təəssüflər olsun ki, bu sahədə hələ də müəyyən problemlər mövcuddur.

BMT-nin Əhali Fondunun baş müşaviri Fərid Babayev təmsil etdiyi təşkilatın Azərbaycanda müvafiq sahədə gördüyü işlər barədə məlumat verib. Bildirilib ki, hər bir xalq özünəməxsus ənənələri və dəyərləri mövcuddur. Ailə institutu bizim cəmiyyətdə əvəzolunmaz dəyərdir, müqəddəsdir, milli-mənəvi dəyərlərimizin əsas sütunlarından biridir. Ailə institutunun cəmiyyətimizin, dövlətimizin inkişafında böyük rolu var. Çünki şəxsiyyətlər məhz ailədə formalaşır. Humanizm, vətənpərvərlik, xeyriyyəçilik, mərdlik, xeyriyyəçilik ailədə formalaşan ən yüksək keyfiyyətlərdir. Bu baxımdan ailənin rolu əvəzsizdir. O qeyd edib ki, BMT-nin Əhali Fondu bu sahədə Azərbaycanın müvafiq qurumları ilə əməkdaşlıq edir və bu münasibətlər bundan sonra da inkişaf etdiriləcək.

Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov bildirib ki, yüksək mədəniyyətə malik şəxsiyyətin formalaşmasında sosial mühit böyük rol oynayır. Lakin bu prosədə aparıcı rol ailəyə məxsusdur. Ailənin ruhi mədəniyyəti anadangəlmə keyfiyyətlərdən, təhsildən, tərbiyədən və yaradıcı əməkdən, bilik və mənəviyyatdan, bir-birinə və ətrafdakilərə olan məhəbbət və inamdan formalaşır. Azərbaycan ailəsi milli adət-ənənələrimizi yaşatmalı, övladlarımız milli-mənəvi dəyərlərimiz ruhunda tərbiyə olunmalıdırlar. Cəmiyyətin inkişafı ailənin rifahından, ailədəki sağlamlıq mənəvi mühitdən, ailə münasibətlərinin yüksək əxlaqi dəyərlər əsasında təşkilindən çox asılıdır. Cəmiyyətin və dövlətin tərəqqisində xüsusi rolu olan ailə öz bütövlüyünü qoruyub saxlayır. Azərbaycan ailəsi dünyada özünəməxsusluğu ilə seçilir.

Gənclər və idman nazirinin müavini Fərhad Hacıyev deyib ki, bu gün dövlətimiz gənclərə böyük imkanlar yaradır. Onlar bu imkanlardan istifadə edib mənəvi dəyərlərimizin qorunması işini gücləndirməlidirlər. Azərbaycanda ailə dəyərləri mühüm yer tutur. O, Azərbaycan ailəsinin, hər şeydən əvvəl, milli adət-ənənələrimizi özündə yaşatmasının əhəmiyyətini qeyd edib. Aparılan davamlı və məqsədyönlü siyasət bütövlükdə ölkəmizdə ailə institutunun inkişafına müsbət təsir göstərəcək. Milli adət-ənənələrimizə və mənəvi dəyərlərimizə əsaslanan Azərbaycan ailəsi möhkəm özüllü ailə modeli kimi cəmiyyətdə mövqeyini qoruyub saxlayır. Biz hamımız ailənin hər bir insanın, cəmiyyətin və ölkənin heyatında necə mühüm əhəmiyyət daşıdığını bilirik. Məhz ailədə əxlaq, mənəviyyat və vətənpərvərliyin əsasları qoyulur. Sağlamlıq, möhkəm ailə hər bir cəmiyyətin çiçəklənməsinin qarantıdır. Ailə münasibətləri insan heyatının mühüm aspektlərindən birini təşkil edir.

Tədbir müzakirələrlə davam edib.

AZƏRTAC

← Övvəlki səh.1

Qeyd olunanları nəzərə alaraq, treninqlərin tətbiqində bir sıra məqamlara xüsusi diqqət yetirilməlidir:

1. Şagirdlərin təşəbbüskarlığı və müstəqilliyinin inkişaf etdirilməsi;
2. Müəllim-şagird münasibətlərində ünsiyyət problemi;
3. Özünü-tənqid.

Şagirdlərlə treninqlə bağlı proqram hazırlanan zaman, ilk olaraq, anket sorğusu keçirilir. Məhz bu sorğu vasitəsilə onların ünsiyyət prosesində hansı çətinliklərlə qarşılaşdığı aşkar çıxarılımsız olur. Təcrübə göstərir ki, anket sorğusunda iştirak edən yuxarı sinif şagirdləri ünsiyyət çətinliklərinin səbəbini daha çox özlərində deyil, başqalarında görürlər. Yuxarı sinif şagirdlərinin neqativ situasiyaları daha çox valideynlər və müəllimlərlə bağlı olur. Bu vəziyyət özünü, xüsusilə avtoritar üslublu müəllim və valideynlərlə göstərir. Şagirdlər hesab edirlər ki, yaşlılarla hesablaşmaq, onların fikirlərinə hörmətlə yanaşmaq istəməzlər.

Digər bir mövqə isə şagirdlərdə özünü-tənqidlə bağlı

Məktəb həyatında sosial-psixoloji treninqlərin rolu

Hüseyn MİRZƏYEV,

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Təhsilin inkişafı proqramları şöbəsinin böyük məsləhətçisi

Şagirdlər üçün cəmiyyət həyatının aktiv üzvü olmaq imkanı

dir. Bu vəziyyətdə onlar baş verən hər bir halın səbəbkarı kimi özlərini görürlər. Bu mövqə vərdişə çevrildikdə özünə haqq qazandıрмаq metodu formalaşır. Uğursuzluq yalnız insanlarla münasibət və ünsiyyətdə deyil, həm də fəaliyyətdə öz əksini tapır.

Burada daha çəvik yol fəaliyyətdə özünü günahkar görməmək, özünün konkret çatışmazlıqlarını müəyyən etməyə və onları aradan qaldırmağa çalışmaqdır. Bu, o vaxt baş verir ki, şagird öz davranışı üzərində düşünmək tapşırılsın. Məsələn: “Görək bir qədər fəal olam”. “Mən öz yaxınlarıma az diqqət yetirəmə” və s.

Qeyd olunanlara əsaslanaraq, sosial-psixoloji treninqdən istifadə daha faydalı olar. Sosial-psixoloji treninqi keçirərkən qarşıya aşağıdakı məqsəd qoyulur:

- Ünsiyyət prosesində yaranan çətinliklərin səbəbini təyin etmək, onları aradan qaldırmağa çalışmaq, yeni ünsiyyət vərdişi qazanmaq, mövcud çatışmazlıqları korreksiya etmək.

Eyni zamanda, bir sıra tərbiyəvi vəzifələri də həll etmək lazım gəlir:

1. Şagirdlərdə ünsiyyət sərəfəsi formalaşdırmaq;
2. Çevrəsindəki insanlara qarşı şagirdlərdə maraq yaratmaq, dinləmək mədəniyyəti formalaşdırmaq, digərlərinin emosional vəziyyətini, yaşantılarını öz vəziyyəti kimi hiss etmək, özünü həmsöhbətinin yerinə qoya bilmək bacarığı yaratmaq;
3. Ünsiyyət zamanı öz məsuliyyətini anlamaq, özünün çatışmazlıqlarını görmək və onu aradan qaldırmaq;
4. Şagirdin özü və yoldaşları barədə təsəvvürlərini genişləndirmək.

Sadalanan bu vəzifələr şagirdlərdə özünü inkişaf etdirmək, ətrafda baş verənlərə çəvik reaksiya vermək, sosial əməkdaşlığa hazır olmaq, şəxsi cavabdehlik daşımaq kimi keyfiyyətləri formalaşdırır. Göstərilən bu keyfiyyətlərin şagirdlərdə təşəkkül tapması müasir dövrdə xüsusilə aktualıq kəsb edir. Bəs, bu treninqlər təlim-tərbiyə prosesində istifadə olunan metodlardan, təlim texnologiyalarından nə ilə fərqlənir?

Birincisi, sosial-psixoloji treninq şagirdlərin tələbatlarının ödənilməsinə xidmət edir. İkincisi, treninq digər metodlara qarşı qoyulmur, əksinə, onları inkişaf etdirir. Üçüncüsü, treninqlər zamanı müəllim və şagirdlər bərabərləşirlər. Tədris prosesində isə bu vəziyyət mümkün deyil. Şagirdlər treninqlərdə müəllimlə əməkdaşlıq şəraitində çalışırlar. Müəllim hər şeyi bilən, yol göstərən funksiyasında öz mövqeyini göstərir, bu, bir çox hallarda ona qarşı neqativ münasibətin yaranmasına səbəb olur. Nəhayət, şagirdlər müxtəlif məqamlarda hansı davranış nümunəsini göstərməyin məqsədəuyğun olduğunu öyrənməli olurlar. Bu isə sərbəst şəkildə ünsiyyət və qarşılıqlı münasibət qurmaq sahəsində vərdişi yaradır. Treninqin gedişində aparıcı, eləcə də digər iştirakçılar bir-birlərinin davranışını müzakirə edir, qiymətləndirirlər.

Treninq zamanı yaxşı olar ki, iştirakçıların sayı 15 nəfərdən çox olmasın. Təcrübə göstərir ki, treninqdə iştirakçıların həm oğlan, həm də qız olması daha məqsədəuyğundur. Treninqlər əsasən 30 saat, hər biri 1,5 saat olmaqla həftədə bir dəfə keçirilir.

Sosial-psixoloji treninqin proqramına “Tanışlıq və ilk təəssürat”, “Əlaqə yaratmağın yolları”, “Dinləmək və fikrini çatdırma bilmək” kimi mövzuları aid etmək olar. Məşğələlərdə ünsiyyət çətinlikləri və əlaqə qurmağın sistemli şəkildə təşkil edilən öz əksini tapır, yekunda nəticələr təhlil olunur. Daha çox rast gəlinən çətinliklər seçilir. Adətən bunların bir çoxu treninq iştirakçıların özləri tərəfindən irəli sürülür. Bəziləri isə kinofilmlərdən, qəzet səhifələrindən, bədii əsərlərdən seçilir. Məsələn, əks cinsdən olan şəxsə tanışlıq, valideynlərlə, həmyaşıdlarla ünsiyyət, tanış olmayan məclisdə özünü necə aparmaq, iştirakçılar qarşısında çıxış etmək, həmsöhbətini dinləmək qabiliyyəti və s. barədə treninqləri aparılan fəaliyyətlərə aid edilə bilər. Sonra treninqin gedişinin, əldə olunan nəticələrin iştirakçılar tərəfindən təhlili aparılır.

İştirakçılar oxşar situasiyada özlərinin və digərlərinin davranışını müzakirə edirlər. Onlardan hər biri müxtəlif rolları - yaşlı, müəllim, rəhbər işçi rolunu yerinə yetirirlər. Bu, şagirdlərdə çətinliklərin səbəbini araşdırmağa və aradan qaldırması yollarını tapmağa kömək edir.

Treninqdə məşğələlər kiçik məşğələlərə başlayır. İlk növbədə, treninqə psixologiyasız tapşırıqlar daxildir. Yəni qeyri-verbal ünsiyyət, qrup fəaliyyəti, şəxsiyyət-lərəarası münasibətlər, diqqətin inkişafı və s. bura aiddir. Bütün bunlar həm də psixoloji gərginliyin aradan qalxmasına xidmət edir. Sonra aparıcı məşğələnin mövzusu elan edilir, qrup müzakirəsi başlayır. Rollu oyunun süjeti, iştirakçıları, rollar müəyyənləşdirilir. Rollu oyunlar iki iştirakçı və bir müşahidəçinin iştirakı ilə nəzərdə tutulur. Bu zaman iştirakçıların istək və arzuları nəzərə alınır. Treninqin nəticələri qrup halında müzakirə olunmaqla məşğələnin əsas hissəsini əhatə edir. İştirakçılar arasında qarşılıqlı müzakirə, fikir mübadiləsi aparılır. Müşahidəçi isə müxtəlif situasiyalara münasibət bildirir.

Növbəti mərhələdə şagirdlərin özünüdərk təhlil olunur, özünün və yoldaşlarının davranışı müzakirə edilir. Şagirdlər şəkli çəkir, bir-birlərinə məktub yazırlar. Bəzi məşğələlər bütövlükdə qrup diskussiyasına həsr olunur. Məktublarn müzakirəsi bu nöqteyi-nəzərdən çox əhəmiyyət daşıyır. Belə ki, müzakirədə şagirdlər diskussiya aparmaq vərdişlərinə yiyələnir, öz fikirlərini sərbəst, məntiqi və rəhbər şəkildə ifadə etməyi öyrənirlər. Rollu oyunlar bir çox hallarda 4-5 nəfərlə təşkil olunur, digərləri müşahidəçilər rolunda olurlar. Gərginlik yaranan vaxtlar müsiqiyyə qulaq asılır, qrup halında mahnı ifa edilir. Yekunda müəllim treninqin nəticələri barədə hər bir şagirdlə ayrı-ayrılıqda söhbətlər aparır, bəzi hallarda şagirdlərə öz fikirlərini yazılı şəkildə təqdim etmək təklif olunur.

Treninqin məqsədi yeni tanışlıq zamanı meydana çıxan çətinliklərin aradan qaldırılmasını təmin etməkdir. Bu məqsədlə də sonda şagirdlərin ünsiyyət prosesində qarşılaşdıqları çətinlikləri aşağıdakı kimi qruplaşdırırıq:

1. Ünsiyyətdə olduğun insanı tanımasan belə, əgər onun xarakteri sənikki ilə uyğun gəlsə (yəni insanın ki, söhbət normal keçəcəkdir), onda heç bir çətinlik baş vermir. Əgər xarakter və inam başqadırsa, fərqlidirsə, onda söhbət alınmur.
2. Qarşıdakı insana yaxınlaşanda artıq onun səninlə danışımaq istədiyini və ya istədiyini bilirən. Bir sözlə, emosional halat vəziyyəti idarə edir.
3. Mənə elə gəlir ki, həmişə səmimi olmalısan. Əgər özün səmimisənsə, qarşıdakı da səmimi olacaq. Başqa cür olsa, qarşıdakı söhbətdən yayınacaq.
4. Əsas olamı odur ki, elə mövzu tapasan ki, söhbətə başlayasan. Səmimiyyət sonra öz-özünə yaranacaq.

Göründüyü kimi, iştirakçıların fikirlərindən də belə qənaətə gəlmək olur ki, tanış olmayan adamlar ünsiyyətə girmək çətinidir. Çətinliyin səbəbini onlar ya özlərində axtarırlar, yaxud da situasiya ilə bağlayırlar.

Aparıcı növbəti olaraq “Mövzunun tapılması kimdən asılıdır?” sualı ilə müraciət edir. Bu zaman iştirakçıların cavablarını nəzərdən keçirərək belə bir ümumiləşmiş rəyi görmək olur: “Həm mənədən, həm də ondan asılıdır”.

Bundan sonra iştirakçılara təklif olunur ki, tanışının və ya dostunun dəvət etdiyi məclisdə özünü necə aparmağı oynasınlar. Oyunda əsas rol bir şagird öz üzünə götürür. Onun özünüənamı yüksəkdir. Özünü ünsiyyətə bəsləyir. Demək olar ki, özünün heç bir çatışmayan cəhətinin olmadığını inanır.

Oyun 15 dəqiqəyə yaxın bir müddət əhatə edir. Bu zaman ərzində özünüənamı yüksək olan bu şagird ümumi söhbətə qoşula bilmir. Tədricən özünə qapanır və oyundan çıxır. Sonra oyunun gedişi müzakirə olunur. İştirakçılar növbə ilə öz mülahizələrini bildirirlər.

Oyunu tərk edən və buna inanmaq istəməyən şagird öz uğursuzluğunu belə izah edir: “Heç gözləməzdim ki, belə

alınar. Mən bu vəziyyətdə heç nə edə bilmədim. Mənə elə gəlir ki, heç kim mənimlə tanış olmaq istəməzdi. Yalnız bir nəfər mənimlə danışmaq istəsə də, o da məktəblə bağlı nəşə soruşurdu. Mənə elə gəldi ki, o, sual vermək xatirənə bunu etdi. Mənim cavabım onu maraqlandırmırdı. Özümü itirmişdim, nə deyəcəyimi də bilmirdim”.

Belə nəticəyə gəlmək olur ki, oyunu tərk edən şagird öz uğursuzluqlarını ya situasiyada, yaxud da başqalarının ona qarşı münasibətində axtarır. Bununla belə, onun düşüncələri ilə digər iştirakçıların fikirləri üst-üstə düşür.

Məsələn, treninqdə iştirak edən digər şagird isə hesab edir ki, hər bir məclisdə kiminsə təklif qalması yaxşı hal deyil. Məktəb həyatından başlayıb daha maraqlı mövzuya keçmək olardı. İştirakçılar bu şagirdi başa salmaq istəyirlər ki, o, yaranmış imkandan istifadə edə bilmədi, fəal deyildi. Bununla belə, o, yene də özünə haqq qazandırmama çalışır və qeyd edir ki, yoldaşları sadəcə, onunla danışmaq istəmədilər.

Aparıcı təklif edir ki, həmin oyun başqa oyunçularla təkrar keçirilsin. İndi məclisdəkilərlə digər şagird tanış olmalı idi. İştirakçılara qarşı göstərilən mehribanlıq, təzliklə yad adamlarla ünsiyyət qurmaq, özünü sərbəst hiss etmək bacarıqları bu şagirdi oyundan kənarlaşan şagirddən tam fərqləndirirdi. Aparıcının təklifi ilə oyunçuların çıxışları müqayisəli şəkildə təhlil olundu. Oyundan kənarlaşan şagird yalnız indi, situasiyanı kənarından müşahidə etməklə konkret olaraq öz səhvlərini qəbul edir, ilk dəfə olaraq, günahkar qismində başqalarını yox, özünü görürdü.

Göründüyü kimi, özünüdərkli xeyli mürəkkəb bir prosesdir. Oyun prosesində hər kəs özünü tanıyır, hərəketlərini təhlil edir. Alınan nəticələri aşağıdakı kimi qruplaşdırırıq:

- Mən, adətən, tez qərar qəbul edirdim. Özüm də bilmədən qarşıdakıları dinləməyi bacarmıram. Nəzərə ala bilmirdim ki, qarşıdakı mən özüm deyil, başqasıdır.
- Mən müşahidəçi kimi başa düşdüm ki, yad məclisdə adam özünü necə narahat hiss edirmiş. Əlbəttə, burada onun özündən də çox şey asılıdır.
- Mən özümü başqasının yerinə qoymaqla özümü tanıdım. Mən də tez-tez günah başqalarında görür, özümə qapanırdım. Deməli, ünsiyyətə girmək üçün nə qədər yollar var imiş. Bunu kənarından görmək daha asan olur.

Beləliklə, treninqlərdə tədrisən şagirdlər ünsiyyət qurmağa yiyələnir, ünsiyyət zamanı yaranan çətinlikləri aradan qaldırırlar. Nümunədən də göründüyü kimi, iştirakçıların çıxışlarının təhlili, aparılan fikir mübadiləsi müşahidəçilərin özünə və başqalarına qarşı münasibətini dəyişdirir. Eyni zamanda, ünsiyyət qurmağı və dinləməyi öyrənirlər.

Məşhur Amerika psixoloqu D.Karnegi ünsiyyət qurmaq zamanı dinləməyi bacarmağın necə vacib olduğunu öz nümunəsində göstərir. Məclislərdən birində Karnegi məşhur bir bioloqla üz-büz oturur. Bioloql bitkilər aləmindən, heyvanlardan elə maraqla danışır ki, Karnegi böyük həvəs və heyvətlə onu dinləyir. O, heç bir söz demir, sadəcə, dinləyir. Məclis başa çatdıqdan sonra bioloql ev sahibinə bildirir ki, Karnegi çox gözəl həmsöhbətdir. Halbuki, söhbət müddətində Karnegi sadəcə, yaxşı dinləyici olmuşdu.

Treninq prosesində iştirakçıların özünüqiyətləndirməsi də dəyişir. Beləliklə, sosial-psixoloji treninqlər vasitəsilə şagirdlərin özünüqiyətləndirməsi ya enir, yaxud da yüksəlir. Bununla da özünüqiyətləndirmənin harmoniyası yaranır.

Diqqət çəkən vacib cəhət ondan ibarət idi ki, şagirdlər müxtəlif situasiyalarda ünsiyyət qurmağa yaradıcı şəkildə yanaşma bilirlər. Şagirdlərin özləri, eləcə də müəllimləri qeyd edirlər ki, treninqin iştirakçıları ətrafdakı insanlara qarşı daha yüksək diqqət nümayiş etdirirlər. Eyni zaman-

da ətrafda baş verənləri səbr və təmkinlə qarşılayırlar.

Nəzərə almaq lazımdır ki, sosial-psixoloji treninqlər heç də bütün sahələri əhatə etmir və yeganə metod deyil. Bununla yanaşı, şagirdlərlə həmin mövzularda söhbətlərin aparılması, disput və diskussiyaların keçirilməsi təlim-tərbiyə, şəxsiyyətin inkişafı baxımından faydalıdır.

Treninqlərdə uğur qazanılması eyni zamanda aparıcıdan çox asılıdır. Təcrübə göstərir ki, aparıcı yalnız proqram hazırlamaq, onu həyata keçirməklə kifayətlənməməlidir. Lazım gəldikdə proqramın gedişində, situasiyadan asılı olaraq onu dəyişdirməyi bacarmalıdır. O, iştirakçıların əhvali-ruhiyyəsini başa düşməli, onları narahat edən məsələləri ayırmağı bilməlidir. O da vacibdir ki, aparıcı rollu oyunları təşkil etməyi, diskussiya aparmağı bacarmaqla yanaşı, həm də özü lazım gəldikdə iştirakçı ola bilsin.

Treninqlərdə isə iştirakçıların özünə və qrup üzvlərinə inamı artır. Məşğələlər zamanı hər kəs özünə qarşı diqqət və hörmət görür. Eləcə də özü başqalarına qarşı bu cür davranır. Qrup üzvləri aktiv şəkildə müxtəlif növ ünsiyyəti sınaqdan keçirir, əvvəlcə çətinlik çəkdiyi kommunikativ ünsiyyət sahəsində vərdişi və bacarıq qazanır. Bununla da psixoloji rahatlıq və müdafiə qazanmış olur. Başqa sözlə, treninqlər vasitəsilə şagirdlər cəmiyyət həyatının aktiv üzvü olmaq imkanı əldə edirlər.

Sosial-psixoloji treninqin vəzifəsi hər bir iştirakçıya özünü təsdiq edə bilmək vərdişi qazandırmaqdır. İlk növbədə, qarşılıqlı təsir baxımından dialoqların qurulması vacibdir. Başqa sözlə, qarşılıqlı ünsiyyət prosesində, şəxsiyyətlərəarası münasibətlərin qurulması zamanı tərəflərin bərabərliyi qorunmalıdır. Bunlar isə qarşılıqlı inama və hörmətə əsaslanmalıdır. Əgər iştirakçılardan birinin və ya bir neçəsinin üstünlüyü baş verərsə, onda əsl dialoqlar tutmur və bu, əsasən, monoloqla əvəz olunur. Bu isə treninqin məqsəd və mahiyyətinə ziddir.

Digər bir məsələ treninq iştirakçıları arasında əks əlaqənin yaranması ilə bağlıdır. Başqa sözlə, çalışmaq lazımdır ki, iştirakçılar öz aralarında informasiya mübadiləsi aparınsınlar. Məhz əks əlaqə vasitəsilə hər bir iştirakçı öz davranışını barədə məlumatlandırılır, onların təsiri ilə özünü korreksiya edə bilir. Qrupda elə mühit yaradılmalıdır ki, iştirakçılar bir-birləri ilə ünsiyyət qura bilsin, özləri barədə yoldaşlarının fikrini dinləsin. İşin belə təşkili öz davranış və düşüncələrinə şüurlu nəzarəti təmin edir, son nəticədə şəxsiyyətin inkişafına təsir göstərir.

Sosial-psixoloji treninqlərin keçirilməsi şagirdlərin özünü tanıması, özü üçün vacib hesab etdiyi problemlərin konkretləşməsinə xidmət göstərir. Məşğələlərin gedişində və məzmununda özünüdərk, öz şəxsi keyfiyyətlərini tanımaq elementləri əksini tapmalıdır. Hər bir qrup üzvü müxtəlif situasiyalarda özünütanıma elementləri ilə üzləşməli və onu sınaqdan keçirmə imkanı qazanmalıdır. Burada yalnız verbal ünsiyyətdən deyil, həm də praktik işdə istifadəyə diqqət yetirilməlidir. Treninqləri təlim məqsədlərindən fərqləndirən başlıca vəzifələrdən biri də bundan ibarətdir.

Vacib olan məsələlərdən biri də inkişafın optimallaşdırılması prinsipidir. Aparıcıdan tələb olunur ki, hər bir iştirakçının, eləcə də bütövlükdə qrupun psixoloji vəziyyətinə diqqət yetirsin, onu nəzərə alsın və lazım gəldikdə bura aktiv şəkildə müdaxilə etsin. Xüsusi tapşırıqlardan istifadə etməklə aparıcı iştirakçıların özünüinkişafını stimullaşdırmalı, lazımi istiqamətə yönəltməlidir.

Sosial-psixoloji treninqin zamanı intellektual və emosional inkişafın vəhdətini təmin edilməsi vacib amillərdir. Baxmayaraq ki, bir tərəfdən treninqlər zamanı yüksək emosionalıq tələb olunur. İştirakçılar qrupda baş verənlərə bağlı dərin həyəcan keçirirlər. Bu, onlara tərəfədsinə etimad göstərməkdə, bir-birlərinə qarşı daha çox humanist olmaqda kömək edir. Digər tərəfdən, treninqlər intellektual inkişafı aktivləşdirir. İntellektual fəaliyyətin vacib forması isə qrup halında diskussiyalardır. Qrup diskussiyaları isə, demək olar ki, bütün treninqlərdə aparılır. Sosial-psixoloji treninqlərin keçirilməsi zamanı, eləcə də onun ayrı-ayrı məşğələlərində iştirak könüllülük əsasında təşkil edilməlidir. İştirakçının treninqlərdə iştirakı onun daxili istəyi ilə olmalıdır. Belə olduqda o, özündə olan neqativ cəhətləri aradan qaldırmağa səy göstərir.

Təbii ki, bir treninq vasitəsilə bu deyilənlərin aradan qaldırılması mümkün deyil. Bununla bərabər, treninqlər vasitəsilə psixikada, davranışda, ünsiyyətdə bir çox neqativ vəziyyəti dəyişmək mümkündür. Burada ünsiyyətlə bağlı pozitiv nəticələrə nail olmaq mümkündür.

Sosial-psixoloji treninqlər sistemli şəkildə keçirilməlidir. Aydındır ki, bu imkan fənn müəllimlərində və məktəb psixoloqlarında olur. Treninqlərin keçirilməsində onun müəyyən qaydalara əməl olunması vacibdir. Belə ki, iştirakçı inamaldır ki, treninq vaxtı deyilənlər sonra problem yaratmayacaq. Treninqlərdə iştirakçıların hamısının razılığı ilə audio və video çəkilişləri aparıla bilər.

Nəticə onu deməyə əsas verir ki, şagirdin fərdi inkişafında, ünsiyyət mədəniyyətinin formalaşmasında, müəllim-şagird münasibətlərinin qurulmasında yeni təlim texnologiyalarının tətbiqi böyük səmərə verir.

Təbii ki, treninqlər də tədris prosesində müasir təlim texnologiyalarından biridir. Onun şəxsiyyətin intellektual inkişafı, şagirdin davranışının korreksiyası baxımından əhəmiyyəti böyükdür. Bunu treninqlərdə iştirak edən şagirdlərin yazdıqları fikirlərdən də aydın görmək mümkündür.

Qeyd olunanlara əsaslanaraq, belə bir nəticəyə gəlmək olur ki, treninqlərin həyata keçirilməsinin başlıca məqsədi şagirdlərin ünsiyyət çətinliklərinin aradan qaldırılmasıdır. Şagirdlərin özünə qarşı inamsızlığının aradan qaldırılması isə treninqin xüsusi məqsədidir.

Yuxarıda deyilənlərdən də göründüyü kimi, təlim-tərbiyə prosesində sosial-psixoloji treninqlərdən istifadə həm qarşılıqlı münasibətləri tənzimləyir, şəxsi keyfiyyətləri yaxşılaşdırır, həm də təlimin səmərəliliyini yüksəldir.

Rüstəm QARAXANLI

Dünyada onlarla peşə adı çəkmək olar ki, təhsil tələb etmir. Artıq bir sıra iri korporasiyalar əməkdaşlarını işə götürərkən təhsil haqqında sənədə ehtiyac görmürlər. Prinsip budur: göstər görüm nə bacarırsan. Hər halda maraqlı tendensiyadır, ancaq böyük uğurlara imza atmış iş və elm adamları da var ki, gənc nəsle oxumamağı tövsiyə edirlər. Bəziləri birbaşa “oxumayın” demirlər. Hesab edirlər ki, təhsil insan üçün vaxt itkisidir. Ali məktəbdə oxumaqdansa, ixtira və startaplara vaxt sərf etmək daha məsləhətlidir.

Oxumayın, əl çəkim!

Piter Til. Dövrümüzün ən uğurlu şəxslərindən biri, böyük biznesmen, gənc nəslin pərəstiş mənbəyi. 1967-ci ildə Frankfurtda anadan olsa da, kapitala Amerikada sahib olub. “Silikon vadisi”nin ulduzlarından biri hesab edilir. Alman mənşəli amerikalı iş adamı P.Til Maks Levinlə birgə “PayPal” ödəmə sisteminin əsasını qoyub, 2000-2010-cu illərdə “Clarium Capital” hedce-fondunun prezidenti vəzifəsini icra edib. 250 milyon dollarlıq vençur kapitalı olan “Founders Fund”un icraçı həmkarı, “Mithril Capital Management” investisiya komitəsinin təsisçisi və sədri, “Facebook”un ilk xarici investoru, “Y Combinator” startap-inqubatorun şərikli, “Palantir” şirkətinin yaradıcısıdır. Bəli, söhbət P.Tildən gedir. Ancaq səbəb nədir? Qayıdaq yazımızın əvvəlinə: gənc nəsle oxumamağı məsləhət görən məşhurlardan biri də məhz P.Tildir. 2010-cu ildən etibarən il ərzində 30 tələbənin hər birinə 100 min dollar pul verir ki, oxumayıb öz startaplarını inkişaf etdirlər.

Til deyir: “Aparıcı universitetlərin işi istedadlı insanları seçməkdən ibarətdir. Halbuki bu adamlar ali məktəbə daxil olmasalar da, məşhur olacaqdılar. Bəlkə ali məktəblər onlara lazım olacaq təhsil verirlər? Təəssüf ki, heç kim bu problemi dərinlən araşdırmır. Ali təhsil prosesində xeyli qeyri-adiliklər var”. “PayPal”ın yaradıcısı şirkətləri maksimum şəkildə təhsili olmayan şəxsləri işə götürməyə çağırır. Gənclərə isə məsləhət verir: məktəbi qurtararkən yaxşı-yaxşı düşünün, ali məktəbə daxil olmağa dəyərmi? “Hesab edərəm ki, ali təhsil sabun köpiyüdür, özü də klassik köpük. Ali təhsilin əhəmiyyəti çox şişirdilib. Əgər biz onun dəyərini ciddi şəkildə hesablamış olsaq, görəcəyik ki, real qiymətdən artıqmi ödəyirik. Ancaq hamı nədənsə ona inanır” – deyən Til hesab edir ki, məktəbi bitirən şəxs özüne belə bir sual verməlidir: ali təhsilin teologiyası nədən ibarətdir? Onun məqsədi nədir və bizi hara aparır?

P.Tilin fikrincə, insan üçün daşınmaz əmlaka kapital yatırımı, yaxud ipoteka nədirsə, ali təhsil də odur. Əmlak üçün necə kredit götürülürsə, ali təhsil üçün də eynilə borc sahibinə çevrilir: “Problem budur ki, əgər siz kreditlə daşınmaz əmlaka sahib olmusunuzsa, çətin anda onu sata və ya qaytara bilərsiniz. Ali təhsillə vəziyyəti fərqli və mürəkkəbdir. Krediti necə qaytaracaqsınız? Ona görə də təhsil üçün götürülən kredit əksər hallarda iflasla nəticələnir”. İş adamının qənaətinə görə, universitetlər özlərini reklam etməklə gəncləri maliyyə itkisinə sürükləyirlər. Daşınmaz əmlak satan dəllallar kimi ali məktəblər də gəncləri “gələcəyə yatırım etməyə” sövq edirlər: “Əslində isə bir çox hallarda ali təhsil boş vaxt itkisidir. Sadəcə dörd il davam edən əyləncə gecələri”.

Yanlış investisiya qoyuluşu

P.Tilin hesablamalarına görə, Amerika universitetlərinin 80%-i təhsilə edilən yatırımdan lazımi şəkildə yararlına bilmir. Hətta ən nüfuzlu ali təhsil ocağı belə sual qarşısında qala bilər: onların uğurlu tələbələrini ali təhsil ocağına daxil olmasaydı, başqa sferalarda nailiyyətə imza ata bilərdilərmi? “2008-ci ildən başlayan maliyyə tənəzzülü təəssüf ki, davam edir. Valideynlər uşaqlarının təhsilinə külli miqdarda vəsait yatırır. Övladları isə

Oxumayıb uğurlu olmaq

Piter Til: “Ali təhsilin əhəmiyyəti çox şişirdilib”

ali məktəbi qurtarıb yenidən valideynlərinin yanına dönürlər. Bu, heç də valideynlərin xəyal qurduqları mənzərə deyil” – deyər Til bildirir.

“Til Fondu” tərəfindən maliyyələşdirilən “Thiel Fellowship” proqramı gənc iş adamları və alimlərə kömək məqsədilə yaradılıb. Başlıca əməliyyat budur: borca girməmək. Proqram əl gəncləri axtırır ki, onlar universiteti bitirmədən də uğurlu iş adamları ola bilərlər. Belələri tapılır və onlara maliyyə yardımı edilir ki, öz işlərini qura bilsinlər. Til hesab edir ki, bu proqram “oxumağa dəyərmi” məzmunlu problemin daha geniş şəkildə diskussiyaya obyektinə çevrilməsinə kömək edir. “Biz bu yolla göstərmək istəyirik ki, çox ağıllı adamlar üçün ali təhsil lazım deyil. Qoy cəmiyyət onların təhsil naminə iri kreditlər götürüb borclanmasını gözləməsin. Risk etmək inkişaf üçün olduqca vacib amildir”, – deyər Til adamları bildirir. P.Tilin sözlərinə görə, istənilən kredit əməliyyatı yaxşı gələcəyə hesablanıb: “Məsələn, mən bu gün yeyilən hamburgerin pulunu sənə gələn həftə ödəyəcəm.

“Aparıcı universitetlərin işi istedadlı insanları seçməkdən ibarətdir. Halbuki bu adamlar ali məktəbə daxil olmasalar da, məşhur olacaqdılar. Bəlkə ali məktəblər onlara lazım olacaq təhsil verirlər? Təəssüf ki, heç kim bu problemi dərinlən araşdırmır. Ali təhsil prosesində xeyli qeyri-adiliklər var”. “PayPal”ın yaradıcısı şirkətləri maksimum şəkildə təhsili olmayan şəxsləri işə götürməyə çağırır. Gənclərə isə məsləhət verir: məktəbi qurtararkən yaxşı-yaxşı düşünün, ali məktəbə daxil olmağa dəyərmi?”

Yaxud ipoteka ilə aldığım evin dəyərini düz 30 il ödəyəcəm. Bu prosesdə mən nəyəsə sahib oluram, qarşı tərəf isə özünün gələcək gözləntilərindən irəli gələrək mənə borc verir. Gələcək isə heç də həmişə gözlənilirdi kimi olmur”.

Kredit böhranı ilə bağlı cəmiyyətdə müxtəlif qənaətlər var. Siyasi yöndən baxsaq, problemi təqribən bu şəkildə təsvir edə bilərik: sollar deyirlər ki, əsas günah kredit verənlərdədir. Onlar daha çox qazanmaq üçün insanları daha qəddarlıqla soyurlar. Sağlar isə bu düşüncədədirlər ki, insanlar kredit götürdükcə daha da şimikləşir və böyük borcların altına girirlər. P.Tilin tam fərqli yanaşması var: “Günah nə borc verəndədir, nə də alanda. Problem texnoloji gerilikdədir. 1995-ci ildə biz gözləyirdik ki, ABŞ 2010-cu ildə daha varlı olacaq. Ancaq inkişaf etmiş ölkədə gələcək var-dövlət birbaşa olaraq texnologiyalardan asılıdır. Texnoloji proses gözlənilməyindən ləng irəlilədikdə kreditləşmənin böhranı baş verir. Texnoloji inkişafın templəri bizi gələcək barədə şişirdilmiş ehtimallara sürükləyir, proses isə əslində, çox zəif gedir. Nəticədə köpük partlayır”.

Nəyə görə stimullaşdırıcı investisiyalar infrastrukturaya deyil, təhsil kreditlərinin subsidiyalaşmasına yönəlir? Əsas arqument budur ki, biz insan kapitalı vasitəsilə daha çoxuna nail ola bilərik, neinki infrastrukturaya yatırmaqla. “Universitetlər sanki parazitlərə çevriliblər: insanlara servis göstərməklə pul qazanmaq. Bu yolla onlar iri vəsaitlər üzərində nəzarəti ələ keçiriblər”, – deyər Til təəccüblənir. Onun fikrincə, təhsil iqtisadiyyatın vacib bir amili var: dövlət sektorunda əməkhaqqı diplomla və ya elmi dərəcə ilə müəyyənmi edilir. Bu halda sual yaranır: həqiqətənmi müəllim olmaq üçün müəllimliyi oxumaq lazımdır? “Məncə dövlət qulluqçularına yanaşma dəyişməlidir. Biz onlara əməkhaqqını

təhsil və diplomlarına görə deyil, peşəkar keyfiyyətləri və nailiyyətlərinə əsasən verməliyik. Bu, həm də iri korporasiyalar üçün bir nümunə olar. Axı onlar da əksər hallarda dövlət bürokratiyası modeli ilə işləyirlər”, – deyər iş adamı düşünür.

P.Til Stenfordda hüquq fakültəsində təhsil alıb. Ali təhsil almasından peşman deyil, ancaq daim belə bir sual qarşısında qalır: təhsil üçün vaxt itkisinə getməyə dəyərmi: “Mən ali təhsilimi 24 yaşında bitirdim. Mənim təhsil aldığım illərdən bu vaxta qədər təhsil haqqı çox bahalaşmış. Əgər mən indi oxumalı olsaydım, təbii ki düşünürdüm: buna dəyərmi? Təhsil bu gün gələcək haqqında düşüncələrin bir müddətlik unudulması vasitəsidir. Sabah barədə düşünmək və hərəkət etmək əvəzinə sən universitetə gedir və düşüncələrin müvəqqəti olaraq unudursan”.

Gözləməyin. Edin!

P.Til olduqca uğurlu iş adamı olsa da, kifayət qədər ziddiyyətli reputasiyaya malikdir. Məsələn, demokratiyanı inkar edir. Əsasını qoyduğu “Palantir” şirkətinin əsas missiyası ABŞ xüsusi xidmət orqanlarının sifarişləri ilə insanlara dair bütün özəl məlumatları toplamaqdır. Til həmişə siyasətdən kənar olduğunu deyir, ancaq ABŞ-in 45-ci prezidenti Donald Trampı aktiv müdafiə edənlərdən biridir. Xristian və ailə dəyərlərinin qatı müdafiəçisidir. Tələbələr qarşısında mütəmadi mühazirələr oxuyur, ancaq təhsili mənasız vaxt itkisi hesab edərək gəncləri oxumamağa çağırır. Olduqca sort iş adamı və investor olsa da, “ağılsız” layihələrə pul xərcləyir. Əsas fəaliyyət və mövqəduş şüarı budur: Gözləməyin. Edin!

Til Tolkienin kitablarını pərəstişkarıdır. Təsədüfi deyil ki, yaratdığı şirkətlərin adlarını məhz yazıçının əsərlərindən götürüb: “Palantir” (gören daşlar), “Valar Ventures” (valar – tanrıyabənzər məxluqlar),

“Təhsil Menecerlərinin Peşəkar İnkişafı”

Layihə üzrə müsabiqənin I mərhələsi başa çatıb

Təhsil sahəsində insan resurslarının inkişaf etdirilməsi və müasirləşdirilməsi məqsədilə bu sahədə işləyən və ya gələcəkdə çalışmaq arzusunda olan şəxslərin Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan qurumlarda bir il müddətinə təcrübə proqramına və təlimlərə cəlb olunması üçün müsabiqənin I mərhələsi başa çatıb.

Müsabiqədə iştirak etmək üçün 744 nəfər qeydiyyatdan keçib. Müraciət edənlərdən 230 nəfər Bakı şəhəri və Abşeron rayonu, 514 nəfər isə digər bölgələrdə işləyən təhsil işçiləridir. Qeydiyyatdan keçən namizədlərin məlumatları araşdırılıb və 403 nəfər növbəti mərhələdə iştirak

etmək hüququ əldə edib.

Növbəti mərhələnin iyun ayında keçirilməsi nəzərdə tutulur. Həmin mərhələdə namizədlərin məntiqi bilik və bacarıqları yoxlanılacaq. Namizədlərin nəticələri ilə bağlı məlumatlar onların müraciət formasında qeyd etdikləri elektron poçt ünvanlarına göndəriləcək.

Qeyd edək ki, müsabiqə “Təhsil Menecerlərinin Peşəkar İnkişafı” layihəsi çərçivəsində keçirilib. Layihənin əsas məqsədi müasir idarəetmə bacarıqlarına yiyələnmiş, informasiya texnologiyalarına bələd, ölkəmizin təhsil və sosial inkişafına töhfə verə biləcək təhsil işçilərini yetişdirmək və onların peşəkar inkişafına dəstək olmaqdır.

Təhsilin humanitarlaşması: proqram və dərslilər

Öyrənmək nə deməkdir? Adam bu an öz fəaliyyət tərzini ona yönəlmisə uyğunlaşdıranda öyrənir. Öyrənmək öyrənməkdən çətin, çünki tədrisin məqsədi öyrənmək imkanı yaratmaqdır.

Alman filosofu Martin Haydeqqer

Mələhət MÜRSÜDLÜ, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru

Elmi ədəbiyyatda, məruzə və çıxışlarda təhsilin “humanistləşmə”si ilə yanaşı, “təhsilin humanitarlaşması” fikirləri də səslənir. Və bir çox hallarda bu iki fikrin mahiyyətcə eyni olduğunu söyləyənlər də var. Amma qeyd etməliyik ki, hər iki prinsipdə məqsəd oxşarlığı olsa da, onlar arasında müəyyən fərqli cəhətlər var. Professor Əjdər Ağayev “Təlim-tərbiyə işinin demokratikləşməsi və humanistləşməsi” adlı məqaləsində bu fərqlilikləri aşağıdakı kimi səciyyələndirib:

1. Humanistləşmə çoxəsrlik tarixə malikdir və bütünlüklə təhsil sistemini əhatə edir. Humanitarlaşma isə əsrimizin ilk onilliklərində meydana çıxmış ideyadır.

2. Humanistləşmə təhsil işinin bütün sahələrində, bütün mərhələ və pillələrdə təhsilin məzmununda, təşkilində, tədbirlərdə, müəllim-şagird (tələbə) münasibətlərində, ayrı-ayrı fənlərin tədrisində və s. nəzərdə tutulur. Humanitarlaşma isə başlıca olaraq təhsilin məzmununda: tədris planı, proqramı və dərslilərdə, təlimdə öz həllini tapır. Humanitarlaşma elmi-texniki tərəqqinin indiki yüksək səviyyəsində sırf texniki biliklərə yiyələnən insanları ictimai-humanitar biliklər vasitəsi ilə cəmiyyət üçün hazırlamaq, onları şəxsiyyətcə hərtərəfli inkişaf etdirməklə elmi-texniki nailiyyətlərin əxlaqi-mənəvi bazaya söykənməsinə nail olmaq məqsədini daşıyır. Qeyd edək ki, humanitarlaşma da humanistləşmə prinsipinə sadiq olaraq tətbiq edilir.

3. Humanistləşmə bəşəri, ümumdünya mahiyyəti daşıyır. Hər bir ölkədə, hər bir təhsil ocağında bu prinsip bəşəri, sosial, mədəni ideyalara xidmət edir. Humanitarlaşma isə ona ehtiyac hiss edilən ölkələrdə və təhsil sistemlərində zərurətə çevrilir. Bir növ kadr-insan hazırlığında yol verilmiş deformasiyanı aradan qaldırır, tarazlaşmaya xidmət edir.

Bu müqayisəli izahdan aydın görünür ki, insanın təhsili, təlimi və tərbiyəsində xüsusi əhəmiyyət daşıyan humanitarlaş-

manın təhsil sistemində öz “yerini alması” demokratikləşmə və humanistləşmə prinsipləri, proqram və dərslilərin məzmunu, bu məzmunun şagirdlərə ötürülməsi metodologiyası ilə sıx bağlı olan uzunmüddətli prosesdir. Bu proses Şeyx Nizaminin əsərlərində irəli sürdüyü kamillik konsepsiyasının çağdaş dövrümüzə də aktual olduğunu göstərir.

Kamil, gələcəyin insanını yetişdirmək hər bir dövlətdə təhsilin qarşısında duran ən vacib, ümdə məsələlərdəndir. Informasiyanın, biliyin günbəgün artması məktəblərin tədris proqramlarının və dərslilərinin məzmununa, metodologiyasına yeni yanaşmanı labüdləşdirir. Dünya təhsil sistemində izlədiyimiz qədər müəllimlərin eyni mövzunu müxtəlif meyl və marağa malik şagirdlərə öyrətməsi, sinifdə nə baş verdiyini, şagirdlərin səviyyə və xüsusiyyətlərini nəzərə almadan “mərkəzçi” mahiyyət daşıyan, empirik, optimal təlim mühitində əngəllər yaradan proqram və dərslilər öz dövrünü başa vurmaqdadır. “Ehtiyac”ın tələb etdiyi təhsilin məzmununu özündə ehtiva edən proqramların, dərslilərin hazırlanması inkişaf etmiş ölkələrin təhsil siyasətində başlıca istiqamətlərdəndir. Nəinki dünənki, hətta bugünkü informasiya və bilik köhnəlməmiş hesab edilərək gələcəyin proqram və dərslilərinin hazırlanması praktik həyata keçirilməkdədir. Bu, dövrün tələbi olan, gələcəyin bilik və bacarıqlarını müəyyənləşdirmək, fərdə demokratik prinsiplər çərçivəsində müstəqillik aşılayan, milli və bəşəri əxlaqi-mənəvi dəyərlər aşılayan təhsilin əsas fəlsəfəsinə təşkil edir. İbtidai sinif təhsilinin təşkilində nailiyyətlər qazanmış Yaponiya öz Ana Yasasından irəli gələrək proqram və dərslilərin Milli standartlarını hazırlayıb. Və hər bir ibtidai və orta məktəb bu standartlar əsasında öz proqramlarını formalaşdırır. Türkiyədə də son dövrlərdə peşə liseylərinə “çərçivə proqramı” adı altında öz proqram və dərslilərini hazırlamaq hüququ verilib.

Təhsilin məzmunu ilə bağlı olan, gələcəyə hədəflənmiş bu islahatlar öyrədən və tərbiyə edənlərin, bir sözlə, gənc nəslə yetişdirənlərin özlərinin də sosiallaşması, cəmiyyətlə bütövləşməsi üçün geniş imkanlar yaradır. Bu imkanlar nəticəsində təhsilverən demokratik idarəetmənin, humanist prinsiplərin hökm sürdüyü bir mühitdə ictimai-humanitar biliklər vasitəsi ilə cinsindən, irqindən, ali və ya orta, peşə təhsilindən asılı olmayaraq, cəmiyyət üçün faydalı insanlar yetişdirilməsində aparıcı rola malik olur.

İnnovasiyalar nüfuz göstəricisi kimi

Oruc MUSTAFAYEV

Müasir ali təhsil sistemlərinin ən xarakterik xüsusiyyətlərindən biri onun innovativ dəyişikliklərə hazır olması, innovasiyalar yaratması və onlardan geniş istifadəsidir. İnnovasiyalar hər uğurlu universitet üçün özünü təsdiq etmək, təşəbbüskarlıq, dünya miqyasında keşfləri ilə tanınmaq və nüfuz göstəricisidir.

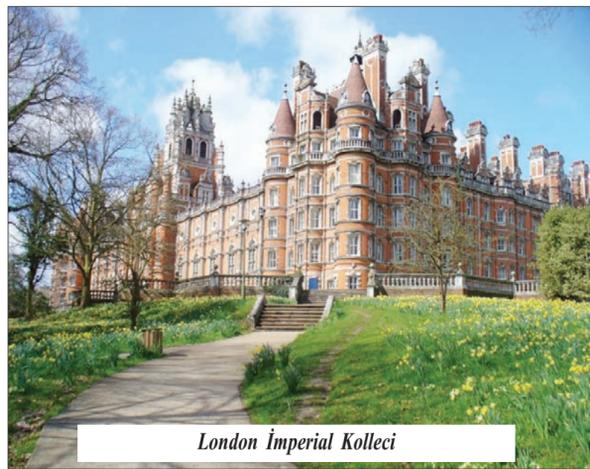
Dünyanın ən nüfuzlu media qurumlarından hesab olunan “Reuters” agentliyi artıq bir neçə ildir ki, Avropanın ən yenilikçi universitetlərinin reyting cədvəlini tərtib edir. “Reuters” in 2019-cu il üzrə növbəti reyting cədvəlinə əsasən, Belçikanın Levensk Katolik Universiteti artıq 4 ildir ki, Avropanın ən innovativ universiteti elan olunub. Belçikanın Flandriya ərazisində yerləşən və 1425-ci ildə papa V Marti tərəfindən əsası qoyulmuş ali məktəb bu günə kimi çoxsaylı mühüm keşflərin ünvanı hesab olunur. Bu universitetin alimlərinin patent sifarişlərinə başqa alimlər tez-tez istinad edirlər - həm akademik dairələrdən, həm də sənayenin özəl sektorundan. Universitet davamlı olaraq bütün dünyada və Avropada tədqiqatçılara təsir göstərən böyük patent sayına malikdir. Hazırda onların sayı 305-dir. Ali məktəbin 1972-ci ildə əsası qoyulmuş Tədqiqat Mərkəzi (“Research & Development”) Avropada texnologiyaların ötürülməsi üzrə ilk ofislərdən biridir və universitetə müxtəlif sənaye sahələrində 124-dən çox şirkət yaratmağa kömək edib.

Avropanın yenilikçi universitetlərinin reytingi açıqlanıb

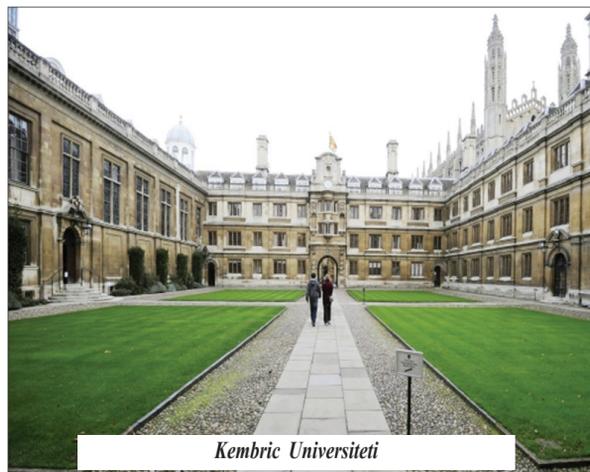
Almaniyanın Erlanqen-Nürnberq Universiteti bu il 2 sıra yüksələrək 2-ci yeri (238 patent) tutub. Daha sonra London İmperial Kolleci, Kembric Universiteti və Lozanna Federal Politeknik Məktəbi yer alıb. Almaniya top-100-lükdə 23 universitetlə ən çox təmsilçilik sayına malikdir. Böyük Britaniya 21, Fransa 18, Niderland 9, Belçika 7, İspaniya və İsveçrə hərəsi 5, İtaliya 4, Danimarka 3, Norveç 2, Avstriya və İrlandiya hərəsi 1 universitetlə

təmsil olunub. Tədqiqat “Reuters” agentliyinin “Clarivate Analytics” ilə əməkdaşlığı çərçivəsində aparılıb. Patent sifarişləri “Clarivate Analytics” və “Reuters” reytinginin əsas meyarlarından biridir. Bundan başqa, “Web of Science” məlumatlarına əsasən elmi məqalələrdən sitatgötürmənin tezliyi də bu reytingin əsasını təşkil edir. Tədqiqatda məqsəd universitetlərin unikal tədqiqatlar aparmasını, faydalı texnologiyalar yaratmasını və qlobal iqtisadiyyatı stimullaşdırmasını müəyyən etməkdir. Reytingin tərtib olunması üçün “Clarivate Analytics” tərəfindən ən akademik tədqiqatları dərc edən 600-dən çox qlobal təşkilat müəyyən edilib. Sonra hər bir müəssisə əsasən patent sifarişləri, elmi işlərdən sitatgötürmə kimi 10 müxtəlif metrika üzrə qiymətləndirilib, daha sonra regionlar üzrə bölüşdürülüb.

Reyting	Ali məktəbin adı	Ölkə
1.	KU Leuven	Belçika
2.	University of Erlangen-Nuremberg	Almaniya
3.	Imperial College London	Böyük Britaniya
4.	University of Cambridge	Böyük Britaniya
5.	Ecole Polytechnique Federale de Lausanne	İsveçrə
6.	UCL	Böyük Britaniya
7.	Technical University of Munich	Almaniya
8.	University of Manchester	Böyük Britaniya
9.	University of Zurich	İsveçrə
10.	ETH Zurich	İsveçrə
11.	Heidelberg University	Almaniya
12.	University of Oxford	Böyük Britaniya
13.	Technical University of Denmark	Danimarka
14.	Leiden University	Niderland
15.	University of Paris Sud - Paris 11	Fransa
16.	Delft University of Technology	Niderland
17.	Montpellier University	Fransa
18.	Paris Descartes University	Fransa
19.	University of Basel	İsveçrə
20.	LMU Munich	Almaniya
21.	King's College London	Böyük Britaniya
22.	Sorbonne University	Fransa
23.	Free University of Berlin	Almaniya
24.	University of Bordeaux	Fransa
25.	Utrecht University	Niderland
26.	Johannes Gutenberg University of Mainz	Almaniya
27.	RWTH Aachen University	Almaniya
28.	Charité Medical University of Berlin	Almaniya
29.	Eindhoven University of Technology	Niderland
30.	University of Freiburg	Almaniya
31.	TU Dresden	Almaniya
32.	Humboldt University of Berlin	Almaniya
33.	Grenoble Alpes University	Fransa
34.	Technical University of Berlin	Almaniya
35.	University of Copenhagen	Danimarka
36.	Erasmus University Rotterdam	Niderland
37.	University of Edinburgh	Böyük Britaniya
38.	Saarland University	Almaniya
39.	University of Lille	Fransa
40.	Free University of Brussels	Belçika
41.	Claude Bernard University Lyon 1	Fransa
42.	University of Dundee	Böyük Britaniya
43.	Catholic University of Louvain	Belçika
44.	University of Glasgow	Böyük Britaniya
45.	Eberhard Karls Universität Tübingen	Almaniya
46.	University of Birmingham	Böyük Britaniya
47.	Goethe University Frankfurt	Almaniya
48.	Ghent University	Belçika
49.	Queen Mary University of London	Böyük Britaniya
50.	Aix-Marseille University	Fransa

London İmperial Kolleci

Kembric Universiteti

Lozanna Federal Texnik İnstitutu

51.	University of Oslo	Norveç
52.	University of Munster	Almaniya
53.	Karlsruhe Institute of Technology	Almaniya
54.	University of Groningen	Niderland
55.	Ecole Polytechnique	Fransa
56.	Norwegian University of Science & Technology	Norveç
57.	University of Stuttgart	Almaniya
58.	University of Amsterdam	Niderland
59.	Vrije University of Brussels	Belçika
60.	University of Strasbourg	Fransa
61.	University of Paris Diderot	Fransa
62.	Grenoble Institute of Technology	Fransa
63.	University of Leeds	Böyük Britaniya
64.	University of Geneva	İsveçrə
65.	University of Würzburg	Almaniya
66.	University of Nantes	Fransa
67.	University of Southampton	Böyük Britaniya
68.	68 Polytechnic University of Milan	İtaliya
69.	Hannover Medical School	Almaniya
70.	Trinity College Dublin	İrlandiya
71.	University of Bristol	Böyük Britaniya
72.	University of Paul Sabatier - Toulouse III	Fransa
73.	Cardiff University	Böyük Britaniya
74.	Vienna University of Technology	Avstriya
75.	University of Barcelona	İspaniya
76.	University of Leicester	Böyük Britaniya
77.	University of Milan	İtaliya
78.	Aarhus University	Danimarka
79.	University of Lorraine	Fransa
80.	Newcastle University	Böyük Britaniya
81.	Polytechnic University of Catalonia	İspaniya
82.	University of St Andrews	Böyük Britaniya
83.	University of Bonn	Almaniya
84.	University of Rennes 1	Fransa
85.	University of Sheffield	Böyük Britaniya
86.	Friedrich Schiller University of Jena	Almaniya
87.	University of Nottingham	Böyük Britaniya
88.	University of Twente	Niderland
89.	Maastricht University	Niderland
90.	Jagiellonian University	Polşa
91.	University of Liege	Belçika
92.	University of Valencia	İspaniya
93.	University of Antwerp	Belçika
94.	University of Padua	İtaliya
95.	Polytechnical University of Valencia	İspaniya
96.	University of Nice Sophia Antipolis	Fransa
97.	Darmstadt University of Technology	Almaniya
98.	Sapienza University Rome	İtaliya
99.	University of Surrey	Böyük Britaniya
100.	Autonomous University of Barcelona	İspaniya

Şagirdlərimiz beynəlxalq müsabiqədə iştirak edib

Daşkənd şəhərində Özbəkistan İncəsənət Akademiyası və Özbəkistan Xalq Təhsili Nazirliyi tərəfindən keçirilən "Daşkənd sevincləri" VII Beynəlxalq uşaq rəsmləri biennalesində iştirakına görə şagirdlərimiz sertifikatla təltif olunublar. Həmin müsabiqədə Azərbaycanı digər şagirdlərlə yanaşı 4 nəfər Qax məktəblisi də təmsil edib.

Miniro Novruzlu Qax şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbin VII sinif şagirdidir. Dərs əlaçısıdır. Rəsm çəkməyi, müxtəlif əl işləri hazırlamağı xoşlayır. Hal-hazırda fənn müsabiqələrində kimya fənni üzrə iştirak etməyə hazırlaşır.

Zərifə Əfəndiyeva şəhər 2 nömrəli məktəb-liseyin IV sinif şagirdi-

dir. Dərs əlaçısıdır. Boş vaxtlarında piano çalmağı və rəsm çəkməyi sevir. Böyüyəndə cərrah olmaq istəyir.

Nabat Adəsova şəhər 2 nömrəli məktəb-liseyin III sinif şagirdidir. Dərs əlaçısıdır. Məktəb-liseyde təşkil olunmuş rəsm dərnəyində məşğul olur. Dizayner olmaq istəyir.

Yunus Şıxəmirli şəhər 2 nömrəli məktəb-liseyin IV sinif şagirdidir. Dərs əlaçısıdır. Boş vaxtlarında futbol oynamağı və rəsm çəkməyi sevir.

Şagirdlərimizin hər birini təbrik edir və onlara uğurlar arzulayırıq.

Günay MAHMUDOVA,
Qax Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

2-ci sinif şagirdlərinin ana dili və riyaziyyatdan bilikləri yoxlanılıb

Ağstafa şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbdə 2-ci sinif şagirdləri arasında ana dili və riyaziyyat fənlərinin səviyyəsinin, həmçinin oxu, anlama və riyazi hesablama bacarıqlarının öyrənilməsi məqsədi ilə monitorinq imtahanı keçirilib. İmtahan məktəb rəhbərliyi tərəfindən aparılıb.

Monitorinq imtahanında 2-ci siniflərdən Azərbaycan bölməsindən 89, rus bölməsindən 30 şagird iştirak edib. Şagirdlər 60 dəqiqə ərzində 12 ana dili, 12 riyaziyyat suallarını cavablandırblar.

Nəcibə VƏLİYEVA,
Ağstafa Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

İsmayılı və Qəbələ rayonlarına ekskursiya

Sabirabad şəhər 4 nömrəli məktəbin müəllim və şagirdləri İsmayılı və Qəbələ rayonlarına ekskursiya ediblər. Ekskursiya zamanı şagirdlər rayonun tarixi abidələri ilə tanış olub, eləcə də səfəli yerlərini, heyvanat parkını gözləyib.

Ekskursiyalar şagirdlərə öyrənilən obyekt və hadisələrlə birbaşa tanış olmağa, tədrisin elmi və prak-

tiki xarakterini artırmağa, onun həyat və təcrübə ilə əlaqəsini gücləndirməyə imkan verir.

Ekskursiyanın sonunda şagirdlərin yeni öyrəndiyi biliklər müzakirə olunub.

Xalid NƏCİYEV,
Sabirabad Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Kitabxanaçılar üçün seminar

Şəki Şəhər Təhsil Şöbəsinin akt zalında kitabxanaçılar üçün seminar keçirilib.

Seminarla təhsil şöbəsinin işçiləri və ümumtəhsil məktəblərinin kitabxanaçıları iştirak ediblər.

Maarifəndirici seminarın keçirilməsində məqsəd dərslərdən səmərəli istifadə, şagirdlərdə kitab

mədəniyyətinin formalaşdırılması, kitabların monitorinqinin aparılması, sənədləşmə işləri və digər məsələlər haqqında təklif və tövsiyələr verməkdir.

Mahal MƏMMƏDOV,
Şəki Şəhər Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Aysel Rəhimli 1996-cı ildə İmişli şəhərində anadan olub. Orta təhsilini Beyləqan rayonu 7 nömrəli məktəb-liseyde alıb. 2018-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin biologiya fakültəsini bitirib. Həmin il Müəllimlərin İşə Qəbulu (MİQ) Müsabiqəsində iştirak edib. Nəticədə 50 bal toplayaraq İmişli şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbdə biologiya müəllimi təyin olunub.

- Aysel xanım, kimin sözləri və ya nümunəsi sizin müəllim olmağınızda əsas istinad nöqtəsi olub?

- Burada orta təhsil aldığım Beyləqan şəhər 7 nömrəli məktəb-liseyde çalışan müəllimlərin adlarını çəkməyə bilmərəm. Mən bu məktəbdə təcrübəli müəllim olan

gözlənsəniz - Xatirə Əhmədova, Telli Hüseynova, Mehman Kərimov və başqaları tərəfindən müəllim kimi yetişdirilmişəm deyəməyə imkanlar. Onların prinsipləri, taktikaları, peşə hazırlığı mənim həyat tərzimə çevrildi. Müəllimlərim mənim peşə fəaliyyətimdə mayak rolunu oynayırlar.

Müəllim evdə, küçədə, avtobusda, mağazada, məclislərdə və ümumiyyətlə, hər yerdə hərəkət və davranışı ilə seçilən şəxsdir.

- Bu gün müasir məktəbin vəzifələri, müəllimin rolu haqqında çox danışılır. Bu barədə siz nə düşünürsünüz?

- İnteraktiv lövhə, kompüter və ya internet bu gün dərsin bir hissəsinə çevrilib. Lakin müasir müəllim tədris prosesini elə təşkil etməlidir ki, uşağın özü də bilik əldə etməsin. Heç kim hazır bilik almaz və onu öz

Amid Almasov

Xızı rayonu C.Novruz adına Sitalçay 1 sayılı tam orta məktəbin tarix müəllimi

"Müəllim həyat amalıdır, reallaşdırır, aparıcı qüvvəyə çevirən elm rəssamıdır".

"Vətənin müdafiəsinə hazırım"

Balakən Rayon Təhsil Şöbəsi ümumtəhsil məktəblərində şagirdlər arasında "Vətənin müdafiəsinə hazırım" mövzusunda rəsm müsabiqəsi keçirib.

Təhsil şöbəsinin redaksiyamıza daxil olan məlumatlara görə, müsabiqədə Nizami adına şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbin V sinif şagirdi Səbinə Daşdəmirova I, Poştbinə 1 nömrəli kənd tam orta məktəbinin VIII sinif şagirdi Həlimə Öməröva II, Katex zavod tam orta məktəbinin XI sinif şagirdi Albina Velixanova isə III yerləri tutublar.

Nizami adına şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbin V sinif şagirdi Murad Oynağanov və Maqomed Baydarov, Həniyə kənd tam orta məktəbinin VI sinif şagirdi Alvinə Koxayeva, Qazma 1 nömrəli kənd tam orta məktəbinin şagirdi Şəhriman Layıçov həvəsləndirici yerə layiq görülüblər.

Vətəni qorumaq hamımızın müqəddəs borcudur. Bu borcu yerinə yetirmək üçün ilk növbədə vətənimizin keçmişini, tarixini bilməli, milli-mədəni irsimizin necə yarandığını öyrənməli və gələcək nəsillərə çatdırmalıyıq. Gənclər bizim gələcəyimizdir. Gənc nəslin formalaşmasında iştirak etmək, xalqa xidmət etmək bir müəllim üçün qürur mənbəyidir. Bu, mənim üçün isə böyük bir fəxrdir. Tarix elmini tədris etmək şagirdlərə tək elmi biliklər verməkdən ibarət deyil. Mən onlarda vətənpərvərlik hissini aşılamağı, vətən sevgisini gücləndirməyi özümə borc bilirəm. Şagirdlərimlə tarixi maddi mənbələr vasitəsi ilə öyrənirik. Belə maddi mənbələr vətənimizin hər bölgəsində mövcuddur. Azərbaycan torpaqları ilk insanların yaşayış məskənlərindən biri olmuşdur. Elə buna görə də burada bir çox qədim yaşayış məskənləri tapılmışdır. Fizulide, Qazaxda, Naxçıvanda, Abşeronda və bir çox rayonlarımızda daş dövrünə aid maddi tapıntılar, yaşayış məskənləri aşkar edilmişdir. Bunlardan biri də Abşeron yarımadasındakı Qobustan qayalıqlarında tapılmış tarixi abidələrdir. Milli-mədəni irsimizi, tarixi mənbələrimizi yaxından öyrənmək məqsədi ilə "Tariximizi öyrənək" adı altında layihə işi hazırladım. Layihə işini həyata keçirmək

"Tariximizi öyrənək"

üçün şagirdlərimlə bərabər Qobustan Milli Qoruğuna üz tutduq.

Qoruğun gəzintisinə biz Qobustan tarixi muzeyindən başladım. Muzeyin ətrafında tarixi özündə əks etdirən məktəblər, çadırlar və daşlardan düzəldilmiş müxtəlif alətlər, hətta qavaldasına rast gəldik. Çadırlarda əmək alətləri mövcud idi. Şagirdlərim çadırlardakı əmək alətləri ilə xüsusilə maraqlandı. Çadırın birində dulus çarxı yerləşdirilmişdi. Bu hadisə onların diqqətini çəkmişdi. Çünki dərslərdə sadəcə Qobustanda tapılan təsvirlərdən, insan məskənlərindən bəhs edilirdi və həmin hadisələri Mezolit dövrünə aid edirdik. Dulus çarxı ilə onlar Tunc dövründə tanışırlardı. Mən bu müqayisə zamanı onların müzakirəsinə heyran qaldım. Çünki məqsədimdən biri də onların gördükləri mənbələri təhlil edə bilməsi məsələsi idi.

Burada bir çox yeni biliklər əldə etdik. Muzeyin quruluşu olduqca maraqlı və rəngarəng məlumatlarla zəngin idi. Muzey müxtəlif otaqlardan ibarət idi. İlk daxil olduğumuz otaq Vestibül adlanırdı. Qobustan petroqliflərinin rəsmlərini zəif divarlarında və tavanında görmək

mümkün idi. Daha sonra daxil olduğumuz otaqdakı sərgilər Qobustan Qayaüstü Tarixi-Bədii Landşaft kompleksinin Azərbaycan və dünyanın qayaüstü incəsənəti irsinin zəngin bir hissəsi olduğunu göstərirdi.

Növbə ilə daxil olduğumuz otaqlarda Qobustanın təbii mühiti, arxeoloji tapıntılarla tanış olmaq, otaqda yerləşdirilmiş xüsusi qurğular, cihazlar vasitəsi ilə şagirdlər səyahət edərkən Qobustanın iqlimi, coğrafi şəraitinin yüzillər boyu necə dəyişib formalaşdığını şahidi oldular.

Əldə etdiyimiz məlumatlar əsasında "Tariximizi öyrənək" adlı layihəmizi həyata keçirmək üçün məktəbimizdə işlər görməyə başladım. Şagirdlər gördükləri mənbələrə əsaslanaraq esse, təqdimat işi, divar qəzeti hazırladılar. İstedadlı şagirdlər gördükləri qayaüstü təsvirləri öz rəsm əsərlərində canlandırdılar. Düşünürəm ki, bu layihə işini həyata keçirməklə şagirdlərim mükəmməl bilik əldə edərək, bacarıqlarını nümayiş etdirdilər.

Mətanət ABBASOVA,
Mingəçevir şəhər N.Ahangari adına 13 nömrəli tam orta məktəbin tarix müəllimi

"Müəllimlərim peşə fəaliyyətimdə mayak rolunu oynayırlar"

Aysel Rəhimli: "Hər dərs müəllimlə şagirdin nəticəyə yönəlmiş əməkdaşlığıdır"

ağlının sücüzündən keçirsin.

İndi müasir dərsin hədəfi, ilk növbədə, şagird şəxsiyyətinin inkişafı üçün bütün imkanlardan məharətlə istifadə etmək, onları cəmiyyətin sosial fəal üzvləri kimi tərbiyə etməkdən ibarətdir.

Müəllim hər bir uşağın imkanlarına inanmalı, şagirdlərin öz bacarıqlarını göstərmək və inkişaf etdirmək cəhdlərini stimullaşdırmalı və dəstəkləməlidir. Onların özünüdərk etmə və özünü inkişaf etmələrinin uğurla həyata keçməsinə təmin etməlidir.

Demək olar ki, müasir məktəbdə hər dərs müəllimlə şagirdin nəticəyə yönəlmiş əməkdaşlığıdır.

- Şagirdlərdə özünə inam hissini necə yaradırsınız?

- Keçid yaşlı, yəni yuxarı siniflərdə oxuyan uşaqlara dərs deyirəm. İlk günlərdən onlar dərslərə cavab verə bilməyəcəklərinə inanmadıqları üçün sinifdə arxa partalarda otururdular. Hansı ki, hazırda onlar "Afərin!" "Sən ağıllısan" sözlərini eşidirlər. Belə uşaqlar özlərinə inanmaqdan qorxurlar. Mən deyirdim bunlar hələ də tam açılmayan istedadlı uşaqlardır. Bizim pedaqoji

kollektiv bu şagirdlərdə özünəinam hissini aşılamaqda və istedadlarının üzə çıxarılmasında çox işlər görür.

- Bəzən təhsilə formal yanaşmanın olması ilə bağlı söhbətlər olur. Bəs siz indiki təhsil sistemini necə qiymətləndirirsiniz?

- Yanaşmanın, interaktiv dərslər və tez-tez müxtəlifliyin olması da lazımdır. Fikrimcə, əsas odur ki, informasiya mübadiləsi daha çox effektiv olsun. Biz bir-birimizlə ünsiyyət quranda, fikirlərimizi bölüşəndə, düşüncəmizi inkişaf etdirəndə, demək olar ki, dünyagörüşümüz və savadlılıq səviyyəimiz də artır.

- Müasir uşaqların mədəni səviyyəsini, dəyərlərini necə qiymətləndirirsiniz?

- Dəyərlər dəyişmir, onların forması dəyişir. Bu gün də ailə və dostluq texnologiyaya və tendensiyalardan asılı olmayaraq birinci yerdədir. Uşaqların mədəni səviyyəsi də yaxşı səviyyədə olaraq qalır. Burada problem yalnız ondadır ki, müxtəlif nəsillər mədəniyyətinin müxtəlif təbəqələrini mənimsə-

yırlar, buradan da "əvvəllər daha yaxşı idi" kimi fikirlər yaranır.

- Uşaqlarla ünsiyyət sizə nə verir?

- Mən onlarla ünsiyyət qurmağı, onların yanında olmağı çox sevirəm! Hər bir uşaq bir dünyadır, bu dünyanı dərinləndirən tanımaq lazımdır. Mən uşaqları çox sevirəm. Bu sevgidən müəllim də, şagird də qarşılıqlı olaraq qazanırlar. Şagirdlərimlə münasibətim həmişə müsbət olaraq qalır...

- İşinizin nəticələrini nədə görürsünüz?

- Mənim üçün işin nəticəsi aydındır. Şagirdlərimizin çoxu ali məktəblərə qəbul olmaq üçün söylə hazırlaşır və deyirdim ki, gələcək həyat yollarını seçib. Əgər gələcəkdə şagirdlərim məni tanıyaçaqlarsa və hər dəfə gördəndə "Salam, Aysel müəllim!" - deyəcəklərsə, hesab edirəm ki, bu da mənim əməyimin və səyimin nəticəsidir.

- Gənc müəllimlər üçün uğur "resept"iniz nədir?

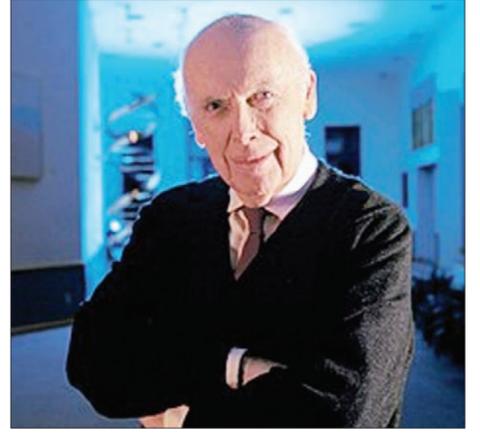
- Düzgün və ürəklə işləmək lazımdır ki, dərstdə şagirdlər özlərini sərbəst, rahat hiss etsin və məktəbdən ayrılmaq istəməsinlər.

Vilayət ƏLİYEV,
İmişli Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Səhifəni hazırladı: Şakir CƏFƏROV

Nobel mükafatı laureatı Ceyms Uotsonun elmdə yaşadığı həyat dərsləri

Etibar ƏLİYEV,
“XXI əsr Təhsil Mərkəzi”
İctimai Birliyinin sədri,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

Məşhur bioloq Ceyms Uotson 1953-cü ildə Frensis Kriklə birgə DNT-nin strukturunu kəşf etdikdən sonra məşhurlaşdı. Bu işə görə onların hər ikisi “Fiziologiya və tibb üzrə” Nobel mükafatına layiq görüldü. Sonralar Uotson ABS-da insan genomunu tədqiq edən Milli Mərkəzin ilk direktoru olub və məşhur “İnsan genomu” layihəsinə rəhbərlik edib.

O, həyatı boyu xatirələrini qeydə alıb, sonralar bu xatirələri təhlil edərək ömrünün hər mərhələsi üçün əldə etdiyi həyat dərslərini

müəyyənləşdirib.

Uotson yazırdı: “Mən hər zaman dahilərin, müdriklərin və tanınmış alimlərin həyat dərslərinə çox böyük önəm vermişəm. Çünki bu dərslər insana gələcək həyatında çox faydalı ola bilər”.

Uotsonun həyat dərsləri həm də ona görə maraqlıdır ki, bunlar şəxsiyyətli alimlərin həyat dərsləridir, dəqiqdir, böyük alim zəkasının “süzgəci”ndən keçdikdən sonra qeydə alınıb. Bu dərslər savadlı, ziyalı, alim, rəhbər olmaq istəyən məkətblidən və tələbədən başlayaraq, bu gün elm sahəsində çalışan gənc, orta və yaşlı nəsil alimlər üçün olduqca faydalı ola bilər. Odur ki, Uotsonun həyat dərslərini maraqlı məqamlarını təqdim edirik.

“Sizinlə intellekt baxımından bərabər olan adamlarla bir yerdə işləyin”

Adətən iki alim bir yerdə işləyərkən iki tək işləyənlə eyni yola və eyni gedənə nisbətən daha çox uğur əldə edir. Yaxşı elmi cütlüklər yaxşı seçilmiş evliliyə bənzəyir və bir-birini uğurla tamamlayan insanları birləşdirir.

Amma elmi komandada ikidən çox adam olduqda orada sıxlıq yaranır. Əgər üç adam ümumi məqsəd ardınca gədirsə, onlardan biri lider olur, digərlərindən biri isə gec-tez özünü başqalarından zəif hiss etməyə başlayır və incik düşür. Əsas qərarlar onsuz qəbul olunur. Bundan başqa üç nəfər bir yerdə işlədikdə hər bir iştirakçının alınmış nəticələrdə iştirakını ifadə etmək çətin olur.

“Qoy həmişə sizi xilas edə bilən adamınız olsun”

Siz dövrünüzü qabaqlamağa çalışdıqda özünüzdə çox şey götürdüyünüzü hesab edən adamlar daim olaraq qıçıqlandıracaq. Onlar sizin uğursuzluğlarınıza sevinəcəklər, hesab edəcəklər ki, tale sizi haqlı olaraq cəzalandırır. Bəzən onlar yalnız özlərini o anda göstərirlər ki, siz fəlakətə uğrayırsınız. Sizə təqaüd və ya qrant verilməsini uzatmaq haqqında onların qərarlarından biləcəksiniz ki, siz onlardan necə asılısınız. Odur ki, təsir gücünə malik olanlardan (valideynlərinizdən başqa) kimlərin sizin tərəfinizdə olmasını həmişə bilməyiniz yaxşıdır.

“Tələbələrinizi sizin mütəxəssis olmadığınız predmetləri mənimsəməyə görə mükafatlandırın”

Mühazirələrdə öz tədqiqatlarınızdan danışın.

Tələbələrdən söylənilən faktlardan uzağı görməyi tələb edin.

Bəcarətli tələbələrdən yalnız digərlərindən öyrəndikləri faktları və ya ideyaları sizə söyləməyi tələb etməz, bu, onları auditoriyadan kənarı həyata hazırlamır.

Tələbələrin hamısı sərbəstliyə can atır. Gələcəkdə inkişaf etmək üçün onları bu sərbəstliyə hazırlamağın ən yaxşı üsulu lazımlı olan yaxın fənlər və texnologiyalarla tanışlıq üçün onlara imkanların verilməsidir.

“Həç vaxt imkan verməyin ki, tələbələriniz özlərini laborant hiss etsinlər”

Tələbələrinizə sizin maraqlandığınız mövzu üzrə gələcəkdə dissertasiya mövzusu vermək məqsəduyğundur. Eyni zamanda heç cür imkan vermək olmaz ki, onlar sizin karyeranız üçün işlədiklərini hiss etsinlər. Tələbələr gördükləri işlərin hər şeydən əvvəl onların öz xidmətləri kimi qeyd olunacağına əmin olduqda daha yaxşı çalışırlar.

Ceyms Uotson qeyd edir ki, tələbə onun laboratoriyasına gəldikdən bir və ya iki ay sonra onun işinə hər gün etdiyi nəzarəti dayandırır. Mən imkan verirəm ki, tələbə, öz tempində işləsin və mənim kabinetimə yalnız onun nəşə göstərə biləcəyi halda gəlsin. Əgər tələbə işlədiyi laboratoriyada məzmunlu seminar keçirə bilirsə, bu, o deməkdir ki, artıq sərbəst işləməyə öyrənib.

“Uğursuz olsa idi, istirahət günü işə gəlməzdiniz”.

“Elm ünsiyyət tələb edir”

Siz məkətdə oxuyarkən digərləri ilə ünsiyyətdə olmadan faktları və ideyaları öyrənməkdə uğur qazana bilərsiniz. Amma elm aləminə düşdükdən sonra bu sferalar qarışıq və təkə sizin istirahətinizin keyfiyyəti yox, həm də peşə uğurlarınız tələb edir ki, siz başqalarının təkə elmi işlərini yox, həm də şəxsi keyfiyyətlərini də qiymətləndirə bilərsiniz. Qeybət etmək hamıya, o cümlədən alimlərə də xasdır, yenilikləri bilməmək isə qolları bağlı işləmək deməkdir.

Elmi karyeranın başlanğıcında digər laboratoriyaların necə işlədiyinə diqqət yetirmək, həm də bu və ya digər nəticənin interpretasiyası haqqında digərləri ilə söhbət etmək xüsusilə əhəmiyyətlidir. Yeni başlayanların öz həmkarlarını rəqib görməsi tamamilə təbii. Bu, xüsusi halda lazımdır. Siz öz həmkarlarınızı nə qədər yaxşı tanısanız, bir o qədər öz piroq payınızı götürmək şansınız çoxalır.

“Ceyms Uotson yazır”

Harvardda ümumi uğura inam naminə əməkhaqqı ciddi rəqiblərinizdən daha yüksək olmalıdır. Ulduzları cəlb etmək üçün ulduz əməkhaqqı vermək lazımdır. Yaxşı alimlər artıq Harvarddan ona görə getməirlər ki, heç kim elmə varlanmaq üçün gəlmir.

Elmin horizont kənarına çıxarılması üçün yaxşı ağılları toplamaq lazımdır. Və onlara imkan vermək lazımdır ki, yaxşı ağıllar təbii yolla etmək istədiklərini etsinlər, başqa sözlə, öz dövrlərinin ən cəlbədar məsələlərini həll etsinlər. Belə ağıllar qaçılmaz olaraq özlərinə oxşarları cəlb edəcəklər və yerdə qalanlar öz-özünə çıxacaq olacaq.

“Əgər seminarın mövzusu sizin üçün maraqlıdırsa, birinci sırada oturun”

Sizə maraqlı olan seminarlardan fayda götürməyin ən yaxşı yolu birinci sırada oturmaqdır. Əgər sizin üçün darıxdırıcı deyilsə, onda hamının gözü qarşısında yuxulayıb pis vəziyyətə düşməyə risk etmirsiniz. Birinci sırada oturmaq seminarı aparmanın fikirlərinin gedişini izləyə bilməyə, hər zaman onu dayandırmaq və ya soruşa bilərsiniz. Çox böyük ehtimalla təkə siz mühakimələrin ip ucunu itirmirsiniz. Sizin sualınız seminarı aparmanın nəşə əhəmiyyətli bir şey demək istəməsində hamıya kömək edə bilər. Sual vermək üçün seminarın sonunu gözləmək patoloji nəzakətlik göstərmək deməkdir. Siz böyük ehtimalla mühakimələrin sapını harada itirdiyinizi unuda bilərsiniz və nəyisə başa düşmədiyiniz haqda sual verəcəksiniz. Əgər siz seminarın cəmiyyətində olduğunuz şübhələrin, ancaq həm də onu buraxmağa risk etmirsinizsə, onda arxa sırada oturun.

“Yayın sonunda eksperimentlər aparmaq qeyri-təbii”

Uzun iyun günlərinin yaratdığı eyforiya intensiv işləməyə və oynamağa imkan verir. Tamamilə eksperimentə həsr olunan gün erkən axşam softbol və ya voleybol oynamağa az da olsun mane olur. Amma avqustun əvvəlində havanın qaralması şam yeməyi vaxtına düşür və saralmış yarpaqlar xatırladır ki, payız uzaqda deyil. Bu zaman suyun temperaturu hələ də artmaqda davam etdiyindən eksperiment aparmaq əvəzinə çimərliyə getmək daha ağıllı qərar ola bilər. Bu halda eksperimentlərin icrasını növbəti səhərə saxlamaq da olar. Avqustun son həftəsində elə uzaq və cəlbədar yerə

“Müəllimlərinizlə münasibətdə hörmətsizlik etməyin”

Kollek düşünməyi öyrənmək üçün lazımdır.

Yeni ideyalar üçün adətən faktlar gərəkdir.

Müəllimləriniz kimi düşünməyə çalışın.

Əgər düşünməyi öyrənsəniz, bu, sizin həyatınızı yaxşılaşdırır. Universitetdə oxuduğum ilk illərdə imtahanlara hazırlaşarkən olduqca çox əzbərləməyə çalışırdım, cəhd edirdim ki, tədris proqramlarında və kitablarda yazılanlardan daha çox bilim. Məncə, müəllimlərimin verməyə hazırladığı suallar ətrafında diqqətimi cəmləməyim daha yaxşı olardı. Əgər onların ev tapşırıqları üçün verdikləri əsas mövzulara diqqət yetirsəydim, həmin sualları asanlıqla cavablandırabilirdim. Müəllimlərim mənim diqqətimi xüsusi maraqlandıran şeylərə cəmləşdirdikdə onların fikirlərini daha asan başa düşürdüm.

Gənc professoru adətən onun nüfuzu adına görə yox, elmi fəaliyyətin yeni istiqamətini təmsil etdiyinə görə rəhbər seçirlər. Sizin intellektual marağ dairəniz dissertasiya mövzusunun nəzərə alınması lazımdır. Nə qədər mümkündürsə adla müraciət etməyə tez başlayın. Bazar günləri işləyin. Nadir istisnalar olmaqla eksperimentlərin zaman qaydasını əvvəlcədən söyləmək olmaz və əqli dincliyi planlaşdırmaq lazım deyil. Eksperiment zamanı həll olunmamış məsələlər qaçılmaz olaraq sizin şüurunuzda qalacaq. Həm də istirahət günü işləmək adı günlərdə işləməkdən daha maraqlı olur.

“Yalnız yaxın illərdə hiss oluna bilən uğur gətirəcək məsələlər üzərində işləyin”

Öz zamanınızı qabaqlayan çox əhəmiyyətli məsələləri tapmaq olar. Mən hər hansı bir məsələ üzrə inamla işə o vaxt başlayıram ki, yaxın üç-beş ildə düşünülən nəticələr almaq mümkün olsun. Əgər sizin tulinin sonunda işiq görmək şansınız olduqca azdırsa, bu sahəyə aid mövzu götürüb öz elmi karyeranızı risk altına salmayın. Əgər 30% ehtimalla yaxın iki-üç ildə suallara cavab tapacağımıza əsasınız varsa və digər əksəriyyət yaxın on ildə onu həllənilməz hesab edəcəksə, belə cəhdi etməkdən çəkinməyin.

“Kollek tələbələrini elmi işə həvəsləndirin”

Ceyms Uotson yazır: “Laboratoriya masaları boş olan kimi, mən ləngimədən rəhbərliyim altında tədqiqatlar aparmağa

can atan qabiliyyətli kollektə tələbələrini qəbul edirəm. Onlardan çoxu hələ müəyyən etməmişdi ki, magistraturaya, yaxud tibb kollecinə daxil olsun. Onlar üçün elmi işlə klinikadakı işin fərqi görmək faydalı idi. Bundan başqa, tədqiqat qrupunda iştirak onlara elm sahəsində şəxsi keyfiyyətlərin əqli qabiliyyətdən az əhəmiyyətli olmadığına inanmaq imkanı verirdi. Elm ilə uğurlu məşğul olmaq üçün “xüsusi növ qabiliyyət lazımdır” fikri doğrudur. Laboratoriyalarda çox vaxt elə adamlara rast gəlmək olur ki, onların müstəsna istedadları imtahanlar vaxtı aşkar olunmayıb. Onlar yalnız o vaxt oyanırlar ki, qarşılarına “köhnə məlum olana” aid məsələ qoyulur”.

“Həç vaxt iştirakçılardan ən ağıllısı olmayın”

İntellektual turnirlərdən həmişə qalib çıxmaq üçün gözlənilməz intellektual yarışlarda iştirak etmək lazımdır. Mühakimələrinizdə səhvləri tutan və ya fikrinizi təsdiq, yaxud inkar edə bilən kifayət qədər biliyə və qabiliyyətə malik olan adamların məclisinin əvəzini heç nə verə bilməz. Ətrafdakıların ağılı nə qədər itirdirsə, sizin də ağıllınız bir o qədər iti olacaq. Bu, insan təbiətinə, xüsusən də kişi təbiətinə ziddir, amma sürünün başçısının mövqeyi daha böyük uğurlar əldə etməyə mane ola bilər. Birinci dərəcəli kimya bölməsində az-çox inkişaf etmiş kimyaçı olmaq o qədər də yaxşı olmayan bölmədə birinci dərəcəli ulduz olmaqdan daha yaxşıdır.

“İntellektual rəqibləriniz ilə sıx əlaqə saxlayın”

Əgər siz əhəmiyyətli məqsəd uğrunda çalışırınsızsa, çox ehtimal ki, ciddi rəqabətə qarşılaşacaqsınız. Kim tədqiqatla tək məşğul olmaq istəyirsə, elmdən kənar qalmağa məhkumdur. Yarışda iştirak düşünəcəsi güclü səbəb gətirə bilər, amma layiqli rəqiblərin olması sizin şəxsi məqsədə can atmanızın təminatçısına çevrilə bilər. Əgər onlar olduqca çoxdursa, düşünməyə dəyər. Bu, o deməkdir ki, siz olduqca aydın, öz zamanınızı kifayət qədər qabaqlayaraq daha konservativ və əksəriyyəti qorxuda bilən məqsəd uğrunda yarışda iştirak etmirsiniz. Üç və ya dördədən çox rəqibin olması təkə sizin uğur şansınızın az olmasını deyil, həm də adekvat qiymətləndirmə aparmağın mümkün olmadığını deyir. Bu halda əksər rəqiblərinizin güclü və zəif tərəfləri haqqında adekvat təsvirünüzün ehtimalı az olur. Onlar nə qədər az olsalar, məsələləri aydınlaşdırmaq daha asan olur və daha çox şansınız yaranır ki, bu yarışda ağıllı hərəkət edə bilərsiniz. Rəqiblər çox olduqda onlardan qaçmaq təhlükəli yol açmaqdadır.

getmək olar ki, iki və ya üç gün müddətində elm haqqında düşünməyi tam unudasın. Əgər özünüzdə bir neçə həftə məzuniyyət götürsəniz, bu, heç vaxt sizə ziyan gətirməz. Məzuniyyətin sonuna yaxın siz beyninizin kifayət qədər dincəldiyini hiss edəcəksiniz.

“Yeni jurnalın redkollegiyasının tərkibinə daxil olun”

Çoxdan mövcud olan jurnalın redkollegiyasının tərkibi olduqca nadir hallarda dəyişir ki, yeni elmi istiqamətlərin tələblərinə cavab versin. Yeni istiqamət yeni düşüncə tərzini yaradır və yeni jurnal tələb edir. Keçmiş ilə yaşayan redaktorlar heç də həmişə elmdə yeniliyin qiymətini layiqincə verə bilmir və çox vaxt bilmir ki, rey üçün kimə müraciət etsin.

Böyük kəşflərin nəticələrini ləngimədən çap etdirin.

Səyahət elmi fəaliyyəti yaxşılaşdırır. Hansı mötəbər elmi müəssisədə işləməyinizdən asılı olmayaraq sizin ixtisasınız üçün əhəmiyyətli olan işlər böyük ehtimalla hardasa başqa yerdə də icra olunur. Digər auditoriyalar qarşısında çıxışlardan imtina etməklə siz öz gələcəyinizi zədələyirsiniz. Öz ərazinizdən kənara çıxmaqla siz bacarıqlı aspirantlar və elmə gəlmək üçün istedadlı adamlarla görüşə, onları komandanıza dəvət etməklə birliyinizi gücləndirə bilərsiniz.

Həyata keçməmiş möcüzələr tələb edən layihələri müdafiə etməyin. Hətta onlar həyata keçirilsə belə, verəcəkləri mənfəət məsələlərdən az olacaq. Mübahisəli məsələlərə aid təkliflər siyasi müdaxilə tələb edir.

“Ərazini gəzin”

Sizin əməkdaşlarınız qarşıya çıxan problemləri sizə çatdırmaq üçün kabinetinizə nadir hallarda gəlirlər. Dəhşətli həqiqət sizə o vaxt məlum olacaq ki, artıq “ağacın budağı” qırılır. Qabaqda olmaq üçün hər günün bir hissəsini əraziyə baxışla keçirmək vacibdir. Bu, sizə laboratoriyada vəziyyətə pillələrdə yüksək yer tutmayan əməkdaşlarla görüşmək, onlara işlədikləri üçün gülməmək və ya razılıq sözləri ilə təşəkkür etmək imkanı verəcək. Həmçinin laboratoriyalara axşamlar və istirahət günləri də baş çəkmək əhəmiyyətlidir. Yalnız adi günlərdə və ya gündüz saatlarında iş aparılan laboratoriyalara baş çəkmək güman ki, faydasızdır. Əksinə, şənbə günü gündüz laboratoriya masası arxasında çalışan işçi orada vaxtını keçirmək üçün durmur.

“Mümkün olduqca daha çox səlahiyyətləri başqalarına həvalə edin”

Administratorlar da alimlər kimi öz işlərinə sakit qaydada daha yaxşı icra edir. İstənilən idarəyə irəli və ya da geri gedir. Aparıcı elmi müəssisəyə rəhbərlik boş dayanmağı tələb etmir. Yeni ideyaları və texnologiyaları tez istifadə etmək lazımdır ki, digər yerlərdə çalışan alimlər sizin əməkdaşlarınızın edəcəyi təcrübələri onlardan daha tez edə bilsinlər. Uğur avtomatik olaraq yeni əməkdaşlara və avadlıqlara tələb yaradır ki, bunun üçün çox vaxt yeni binalar tikmək lazım gəlir. Əgər siz çox az hallarda irəli hərəkət edərsinizsə, yeni elmi sığrayışların bir qismi digərlərinə qismət olacaq. Aparıcı əməkdaşlarınızın bir qismi isə digər yerlərə işləməyə keçəcək. Elmdə də idmanda olduğu kimi mövsumun sonunda, yaxud bir il qabaqda çempion olmasa əhəmiyyətli deyil. Odur ki, özünüzdə iş yerini seçərkən sentimental olmayın və bunu digər alimlərdən də gözləməyin. Gəmi ilə birgə batmaq ağılsızlıqdır.

Ülviyyə HACIYEVA,
“Ankara məktəbi” məktəb-liseyin
İbtidai sinif müəllimi

Müasir təhsil sistemində kiçik məktəb yaş uşağın həyatının təxminən altı yaşından başlayaraq on bir yaşına qədər olan dövrünü əhatə edir. Hal-hazırda tədqiqatçıların əksəriyyəti belə bir fikirdə həmrəydir ki, əqli inkişafın optimal dövrü məktəbəqədər və xüsusən də kiçik məktəb yaşlarıdır. Öz zehni inkişafının bu və ya digər tərəflərinin inkişaf etdirilməsinə hazır olması uşağın bu yaş mərhələsinə məxsusdur. Belə həzrlili əlverişli pedaqoji şəraitlə qarşılaşlıq münasibət zamanı yüksək nəticələr təmin etməyə qadir müəyyən fizioloji və psixoloji zəminin olması ilə təyin edilir.

Uşaq məktəbə gələndə onda tədris fəaliyyəti vərdişləri və bacarıqlarının təməli qoyulur. İbtidai məktəbin vəzifələri uşağa öyrənməyi öyrətməkdir. Aşağı sinif şagirdləri tədris fəaliyyəti prosesində nəinki bilik, bacarıq və vərdişləri mənimsəyirlər, həm də öz qarşılıqlarına hədəf qoymağı, bilikləri mənimsəməyin və tətbiq etməyin yollarını, öz hərəkətlərinə nəzarət etməyi və bunları qiymətləndirməyi həyata keçirməyi öyrənirlər.

Kiçik məktəblilərdə təfəkkürün inkişafında psixoloqlar iki əsas mərhələni ayırd edirlər. Birinci mərhələdə şagirdlər tədris materialının təhlilini əsasən əyani-kəsərlə və əyani-obrazlı planda aparırlar. Onun inkişafının qanəddici səviyyədə olması uşağa tapşırıqları təcürbi hərəkətləri, faktiki əşyaları tətbiq etmədən yalnız xəyali təsəvvürlər əsasında həll etməyə imkan verir. Belə təfəkkür növü ümumiləşmiş təsvirlərdən istifadə etməyə, hərəkətləri “öz ürəyində” - ağılında yerinə yetirməyə imkan verir, yəni kiçik məktəblilərdə obrazlı-əyani təfəkkür təkmilləşir, məntiqi söz təfəkkürünün formalaşmasının və bu inkişaf dövrünün yeni törəmələrindən biri kimi daxili hərəkət planının əsasları qoyulur. Bu, o deməkdir ki, kiçik məktəblilərin əqli inkişafı yeni bir mərhələyə yüksəlmiş, onlarda daxili hərəkət planı təşəkkül tapmışdır.

Uşaqlar təfəkkürün inkişafının ikinci mərhələsində anlayışların ayrı-ayrı əlamətlərini əksinə növcins münasibətlərinə, yəni təsnifatlandırmağa yiyələnirlər, onlarda fəaliyyətin təhlil-sintez tipi formalaşır, modelləşdirmə təsiri mənimsənirlər. Bu, məntiqi təfəkkürün formalaşmağa başladığını bildirir.

Uşağın məktəbəqədər yaşda sürətli hissi inkişafı ona gətirib çıxarı ki, azyaşlı şagird kifayət səviyyədə inkişaf etmiş qavrayışa malik olur: onun görmə itiliyi, eşitməsi, əşyanın formasına və rənginə bələdçiliyi yüksək səviyyədədir. Kiçik məktəb yaşının sonuna doğru müvafiq tədris olduğu təqdirdə sintezədiçi qavrama meydana çıxır. İnkişaf edən zəka qavranılan elementlər arasında əlaqə qurmağa imkan yaradır. Bu, qavramanın daha sonrakı inkişafını stimullaşdırır, müşahidə xüsusi fəaliyyət kimi meydana çıxır, xarakterin əlaməti kimi müşahidəçilik inkişaf edir.

Kiçik məktəblilərin yaddaşı iki istiqamətdə - sərbəst və düşünülmüş olaraq inkişaf edir. Uşaqlar onlarda maraq oyadan, oyun şəklində onlara çatdırılan, yadda qalan əyani vəsaitlərlə və yaxud obrazlı xatırlama və s. ilə bağlı olan tədris materiallarını bixtiyar yadda saxlayırlar. Material onlara maraqlı gəlmir, lakin artıq onlar məqsədyönlü, sərbəst (iradi) şəkildə yadda saxlamaq qabiliyyətinə malik olurlar. İldən-ildə tədris getdikcə daha çox sərbəst (iradi) yaddaşa söykənərək qurulur.

Kiçik məktəb yaşında diqqət inkişaf edir. İbtidai məktəbdə oxuyanlar artıq maraqlı olmayan fəaliyyətə diqqətlərini toplaya bilirlər, lakin onlarda hələ də bixtiyar diqqət üstünlük təşkil edir. Onlar üçün aydın olmayan mürəkkəb materiala diqqəti yönəltmək, məsələnin (hadisələrin, halların) məğzini vurmaq hələ çətindir. Kiçik məktəblilərin diqqəti kiçik həcm, zəif dayanıqlılıq ilə fərqlənir.

Kiçik şagirdlərin iradi diqqətinin inkişafına uşağın obrazdan və ələkdə onun sərbəst idarə edə biləcəyi və bu zaman daima özünə nəzarəti saxlayacağı hərəkətlərdən istifadə etməklə fəaliyyətinin dəqiq müəşəkkilliyi yardım edir. Bu cür kiçik məktəbli qarşıya qoyulan hədəfi sərbəst idarə etməyi öyrənir, yəni onda iradi diqqət aparıcı rol oynayır. Diqqətin inkişaf etməkdə olan iradiliyi həm də diqqətin digər xassələrinin də inkişafına təsir göstərir.

Kiçik məktəblilərin təxəyyülünün inkişaf etməsi üçün onların təsəvvürləri böyük əhəmiyyət kəsb edir. Buna görə də müəllimin uşaqlarda mövzuya uyğun təsəvvürlər sisteminin toplanması üzrə dərslərdəki rolu mühümdür. Uşağa öz zehni fəaliyyətini idarə etmək qabiliyyətinin inkişafı zamanı təxəyyül getdikcə daha artıq idarəolunan prosese çevrilir və onun obrazları tədris fəaliyyətinin məhiyyətindən irəli gələn tapşırıqlar məcrasında ortaya çıxır. Yaradıcı təxəyyülün inkişafı üçün ilkin şərtlər yaranmış olur.

Kiçik məktəblilərin zehni və idraki inkişafı üçün yüksək emosionalıq və qavranılan obrazların aydın olması səciyyəvidir. Rəmzi və ümumiləşmiş şəkildə verilən təsvirlər daha çətin, əyani material isə daha yaxşı qavranılır.

Kiçik məktəblilərin diqqətində əsas xüsusiyyət nisbətən zəif sərbəstliyin, iradiliyin olmasıdır. İbtidai məktəbdə oxuma dövrü ərzində diqqətin başqa yerə yönəlməsindən başqa bütün xassələri, demək olar ki, böyüklərdə olduğu kimi olur. Bu yaşda diqqətin başqa yerə yönəlməsi böyüklərə nisbətən daha yüksəkdir ki, bu da sinir proseslərinin hərəkətliyi ilə izah olunur. Məktəb təlimləri kiçik məktəblilərin yaddaşının inkişafına kömək edir. İlk məktəb illərində mexaniki yaddaş kifayət qədər tez inkişaf edir, məntiqi, vasitəli yaddaş tempdə geri qalır, belə ki, əksər hal-

lərinə tənqidi qiymət verən insanın tərbiyəsi üçün şərait yaratmış olsun, hansı ki problemin həllində bir neçə üsulları irəli sürə, tutuşdurma, müqayisə edə bilsin, əsas olanı ayıra və ümumiləşdirilmiş nəticələrə gələ bilsin; qeyri-standart şəraitlərdə biliklərini tətbiq edə bilsin. Bu, yeganə şərtlər - şagirdin əqli inkişafı üzərində gərgin iş sayəsində mümkündür.

- Bəs əqli qabiliyyət nə deməkdir?

Əqli qabiliyyət təkcə hansısa bir növ fəaliyyətin deyil, çox növ fəaliyyətin yerinə yetirilməsi üçün lazım olan qabiliyyətdir.

Əqli qabiliyyət dedikdə yaddaş, qavrama, təxəyyül, təfəkkür, nitq, diqqət başa düşülür. Elə onların inkişafı da kiçik məktəbyaşlı uşaqların təlimində əsas vəzifələrdən biridir.

Məktəblilərin əqli qabiliyyətinin inkişafı ən müxtəlif tapşırıqların qoyulması və həll edilməsi olmadan baş verə bilməz. Tapşırıq idrakı, axtarış və yaradıcı prosesin ilkin, çıxış halqasıdır, fikrin ilk oyanışı məhz onda ifadə olunur.

Mənim təcrübəmdən məlumdur ki, nəyə isə qeyri-adi tərəfdən yanaşma tələb edən suallar tez-tez uşaqları çıxılmaz vəziyyətə salır və bu, başa düşülmədir: axı onlara bunu öyrətməmişlər. Halbuki eyni bir əşyaya müxtəlif tərəfdən baxılması daha artıq fayda gətirir, nəinki onlarla müxtəlif əşyaların bir tərəfdən öyrənilməsi.

Əqli qabiliyyəti harada və necə inkişaf etdirə bilərik?

İbtidai sinif müəllimlərinin öz işlərində istifadə etdikləri əsas iş formaları bunlardır:

dərs

fənn dərəcəsi

əqli oyunlar

Məktəblilərin əqli inkişafında uğur əsasən dərstdə, müəllimin öz yetirdirmələri ilə təkbətək qaldığı zaman əldə edilir. Öyrənmənin dərəcə marağ dərəcəsi, bi-

Əqli məmnunluq, könül sevinci

Təlim-tərbiyə prosesində şagirdlərin idrak fəaliyyətinin inkişaf etdirilməsi

larda uşağın diqqəti materialın mənimsənilməsinə yönəlir və mexaniki olur.

Əgər bu illərdə vasitəli, məntiqi yadda saxlamağa lazımcı diqqət yetirilməzsə, bu, məktəbin orta və yuxarı pillələrində təlimdə öz mənfi təsirini göstərəcəkdir. Kiçik məktəblilərin əqli inkişafı aşağıdakı istiqamətlər üzrə gedir:

1) təfəkkür vasitəsi kimi nitqdən geniş istifadə edilməsi;

2) təfəkkürün üç növü (əyani-kəsərlə, əyani-obrazlı, məntiqi) bir-birini qarşılaşlıq olaraq zənginləşdirir və tamamlayır.

Əgər təlim zamanı təfəkkürün növlərindən hansı birinə istifadə edilməzsə, onda uşağın əqli inkişafı birtərəfli olacaqdır.

Kiçik məktəblilər anlayışlara yiyələnir, müqayisə etməyi, ümumiləşdirməyi, nəticə çıxarmağı öyrənirlər.

Eyni yaşda olan uşaqlarda müqayisə etmə prosesi müxtəlif cür gedə bilər.

Uşaqlar fərqliliyi daha tez aşkar edirlər, nəinki oxşarlığı.

İkinci sinif şagirdləri müqayisə zamanı daha çox sayda əlamətləri ayırd edirlər, nəinki birincilər.

Əgər yeni əşyalar müqayisə olunursa, şagirdlər müxtəlif əlamətləri, əşyalar məlumdursa oxşar keyfiyyətləri daha asan aşkar edirlər.

Təkrar müqayisə zamanı ayırd edilmiş oxşarlıq əlamətlərinin sayı daha çox olur. Müqayisə əməliyyatı bəzən əşyaların sadəcə yerləşdirilməsi ilə dəyişdirilir, yəni əvvəlcə bir əşyanın xassəsi qeyd olunur, bundan sonra isə digərinin.

Kiçik məktəblilər konkret hallardan, ətraflı təsvirdən çıxış edərək ümumiləşdirməni hər şeydən daha yaxşı edirlər. Alınmış biliklərə uyğun gələn konkret misal götürmək bacarığı yaxşı edilmiş ümumiləşdirmə meyanı kimi çıxış edir.

Beləliklə, ibtidai məktəb dövrü ərzində uşağın əqli və idraki inkişafı nəzərəcarpacaq dərəcədə inkişaf edir.

Ona görə də məktəbdə zamanın tələbi ilə hansı yeni cərəyanın daxil olmasından, proqramların və dərslərlərin necə dəyişdirilməsindən asılı olmayaraq tədris alanın əqli fəaliyyət mədəniyyətinin formalaşdırılması həmişə əsas ümumtəhsil və tərbiyəvi vəzifələrdən biri olmuş və olmaqdadır.

Uşaqlarla işə başlayarkən, ilk növbədə, təbiətdən uşağa nəyin verildiyini və mühitin təsirindən nəyin əldə edildiyini aydınlaşdırmaq lazımdır.

Təlim-tərbiyənin əsas vəzifələrindən biri insanı təməyillərin inkişaf etməsi, onların qabiliyyətlərini çevrilməsidir ki, bunları əqli prosesləri bilmədən və inkişaf etdirmədən həll etmək olmaz.

Əqlin inkişafı prosesi tədris-idraki fəaliyyətin düzgün təşkil edilməsi zamanı mümkündür və dərslərdə şəxsi tələblərin kifayət qədər güclü olduğu kiçik məktəb yaşlarında xüsusi ilə effektivdir. Ümumiyyətlə məktəb təliminin və xüsusən də ibtidai siniflərdə əsas vəzifələrindən biri - zehni qabiliyyətin inkişafı, müstəqil, yaradıcı, axtarış, tədqiqat təfəkkürünün inkişaf etdirilməsidir. İbtidai təhsil uşaqların əqli inkişafının təməli əsaslarını qoymalıdır ki, bunlar da yaradıcı, müstəqil dərk edən, özünün hərəkət-

Tarixin tədrisində innovasiyalardan istifadə

Bu metodla aparılan dərslər şagirdlər üçün cəlbedici və yaddaqalan olur

Ülviyyə OSMANOVA,

İsmayıl Şəhər E.Məmmədov adına

3 nömrəli məktəb-liseyin tarix müəllimi

“Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası” təhsil sahəsində bir sıra istiqamətlə yanaşı, insan resurslarının inkişaf etdirilməsini də nəzərdə tutur. Bu da innovativ təlim metodlarını tətbiq edən təhsilçilərin peşəkarlığının yüksəldilməsi, təhsilçilərin nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni sistemlərin qurulmasını tələb edir.

Innovasiyaların obyektinə bir neçə problem daxildir. Bunlara öyrənməyə olan marağı artırmaq, təlimin sürətini yüksəltmək, vaxt itkisini necə aradan qaldırmaq və s. misal göstərmək olar. Innovasiya cəmiyyətinin aparıcı qüvvəsi məhz təhsil sistemi olur.

Innovativ təhsilin əsas məqsədi şagirdlərin qazandıqları bacarıqların tətbiqi əsasında əlavə biliklərin mənimsənilməsidir.

Tarix fənn kurikulumlarının obyektinə hazırda və gələcəkdə şagirdlərin düşülmüş şəkildə fəaliyyətləri üçün lazım olan bilik və bacarıqlardır. Bu, fənlər və ictimai düşüncəni inkişaf etdirmək, şəxsiyyətli vətəndaş olmağı öyrətmək, keçmiş, indiki və gələcək zaman arasında bağlılığı başa düşmək üçün mühümdür.

Tarix fənninin tədrisinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə texnologiyalardan istifadə ilə layihə hazırlamaq, müzakirələr aparmaq, səhnələşdirmək təlimə marağı artırır. Vasitə kimi video, audio proqramları və lazer disk, kompüter proqramları, təhsil sahəsində texnologiyaların yeni formaları innovasiyalardan istifadə sahəsində mühüm rol oynayır.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin “Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları)”nın təsdiq edilməsi haqqında 3 iyun 2010-cu il tarixli, 103 nömrəli qərarı ilə respublikanın ümumorta və tam orta təhsil məktəblərində ümumi tarix və Azərbaycan tarixinin müstəqil fənn kimi öyrənilməsinin davam etdirilməsi nəzərdə tutulmuş və buna uyğun olaraq standartlar müəyyənləşdirilmişdir.

V - IX siniflərin Azərbaycan tarixi proqramları ilə tanışlıqdan görünür ki, V sinifdə informasiya texnologiyalarından, audiovizual vasitələrdən istifadə öz əksini tapmamışdır. Digər siniflərdə isə istifadə edilməsi məsləhət bilən informasiya texnologiyaları konkret göstərilmiş, Azərbaycan tarixi fənni üzrə yeni multimedia elektron dərslik hazırlanaraq müəllimlərin istifadəsinə verilmişdir.

Şagirdlərin güclü əyani, bədii, canlı təfəkkürə malik olduqlarını nəzərə alaraq keçilən dərslərə onların görmə, eşitmə duyğularını, emosiya və təsəvvürlərini cəlb edən metodlardan istifadə edilməsi xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Mən innovasiyaların köməyi ilə müxtəlif hazırlıq şagirdlərə fərqli yanaşma öyrətmə sistemini tətbiq etməklə qavrama qabiliyyətlərinə uyğun tapşırıqlar verirəm. Uşaqları qruplara ayırmaqla kompüterdə optimal iş rejimi də qurmaq olar. Kompüter qarşısında təhsil alan şagird materialın verilmə və mənimsənilmə sürətini asan müəyyən edə bilər. Uşağın öz sürət rejimində işləməsi yaxşı nəticə verir. Onun özünə inamı artır. Bu isə təlimə əlverişli psixoloji iqlim yaradır. Mənim verdiyim suala sinifdəki şagirdlərin hamısı kompüter vasitəsilə eyni zamanda cavab verməklə dərslər prosesində fəal iştirak edir, və dərslər boyu şagirdlərin fəallığını saxlaya bilirdim.

Tədris apardığım siniflərdə diqqət verdiyim başqa sahələrdən biri də fənlərarası əlaqədir. Bununla bağlı bir sıra dərslər modelləri hazırladım, onların sınaqdan keçirilmə və nəticəsini analiz etdim. Şagirdlər dərsləri aydın şəkildə, əyləncəli şəkildə öyrənməyi daha üstün tuturlar.

1.Nümunə:

Kodisiyyə	Babəkin	= ?
döyüşü	edamı	

Bu suala cavab tapmaq üçün ilk növbədə faktların vaxtlarını bilmək lazımdır. Kodisiyyə döyüşü 636-cı ildə ərəblərlə sasanilər arasında olub, Babəkin edamı isə 838-ci ildə Samirə şəhərində olmuşdur. Bu rəqəmləri topladıqdan sonra 1474 rəqəmi alırıq.

Tarixi riyaziyyatın elə əsas mənalardan biri budur ki, hesabdan sonra alınan rəqəmdə hansı hadisənin baş verdiyini tapırıqlar. 1474-cü ildə Uzun Həsənin Gürcüstana yürüşü olmuşdur. Demək misalın cavabı belə alınacaqdır.

Kodisiyyə	Babəkin	= Uzun Həsənin Gürcüstana yürüşü
döyüşü	edamı	

Belə keçirdiyim dərslərlə şagirdlərə tarix fənnini daha çox sevdirdim. İKT-nin internet imkanlarından məhsuldarlıqla və şagirdin yüksək fəallığına nəzərə almaqla istifadə etmək tarix müəlliminin peşəkarlığından xəbərdar.

Təcrübə göstərir ki, təlim mövzusu ilə bağlı ən dəyərli, məqsəduyğun materialları təsvir edən 4-5 internet sahifəsinin müəllim tərəfindən əvvəlcədən seçilərkə şagirdlərə tövsiyə olunması daha səmərəli nəticələr verir.

Innovasiyaların tətbiqi ilə aparılan dərslər şagirdlər üçün çox cəlbedici və yaddaqalan olur. Multimedia vasitələri, avtomatlaşdırılmış öyrədicə sistemlər, kompüter tədris proqramları, rəngarəng illüstrasiyalı şagirdlərin idrak fəallığına müsbət təsir göstərir və onların müxtəlif intellektual yarışmalarda göstərdikləri nəticələrin keyfiyyətini artırır. Hazırda Azərbaycan tarixinin tədrisində istifadə etmək üçün multimedia texnologiyası əsasında elektron dərslik çap edilmişdir. Tədrisin optimallaşdırılmasında ondan geniş istifadə olunur. Videotexnikadan və kompüterlə qarşılaşlıq təsirinə istinadən tarix üzrə proqram materiallarını yaxşı mənimsətmək üçün geniş imkanlar yaranır. Məktəblilər tarixi hadisələri müşahidə edir, bu hadisələrin iştirakçılara çevrilirlər. Kompüter ekranda rəngli təsvirlər almağa, onların ölçülərini, formasını, şəklini, rəngini dəyişməyə kömək göstərir.

Dərstdə giriş məqsədilə tədris videofilmlərinə illüstrativ material kimi mürciət olunması aydın və konkret məqsəd daşıyır. Məktəblilərin diqqət sərbəst edilir, mövzu üzrə materiala maraqlı yadırlar. Nəticədə bilik və məlumatlar şüurlu şəkildə mənimsənilir və yaddaşa möhkəmləndirilir. Şüurlu qavranılması bilik isə şagirdləri fəallığa sövq edir. Bu kimi dərsləri daha çox ilin əvvəlində, yaxud rübün başlanğıcında təşkil etmək məqsəduyğundur. Bu cəhət xüsusilə diqqət mərkəzində olmalıdır. Bəzi filmlər, adətən, informasiya ilə yüklənir. Nəticədə informasiyanın çatdırılması sürəti məktəblilərin onu mənimsəmə imkanlarını üstələyir.

Təcrübə göstərir ki, adətən, sərbəstliyə alışmayan şagird başqasının təsiri altına tez düşür, heç bir təşəbbüskarlıq, müstəqillik göstərmir, həyatın nəbzini tuta bilmir. Belə halların qarşısını almaq üçün müəllimin rəhbərliyi altında innovasiyaların tətbiqinə geniş yer verilməlidir.

Alim olmaq asandır, ya insan?

Vidadi ORUCOV,

Lənkəran Dövlət Universiteti Humanitar fənlər kafedrasının professoru, pedaqoji elmlər doktoru

Min illərdir ki, atalar sözüne çevrilmiş “Alim olmaq asandır, insan olmaq çətin” məsəli bu gün nə öz dəyərini, nə də aktuallığını itirmir. Qəribədir ki, buna bənzər misallar dünyanın bütün xalqlarında vardır. Görünən odur ki, bu atalar sözü elə-belə yaranmayıb. O da hamıya bəllidir ki, insan olmaq çətinidir. Bu atalar sözü ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, professor Səlahəddin Xəlilov yazır: “Amma bir şey unudulur ki, bu atalar sözündə “insan” anlayışı “hər adam” mənasında deyil, “kamil insan” mənasında işlədilir. Və əslində bu iki fikri birləşdirərək belə demək daha dəqiq olardı: Alim olmaq çətinidir, kamil insan olmaq isə ondan da çətinidir”; çünki onun əlavə şərtləri də var. Bu- ra ilk növbədə yüksək mənəviyyat aiddir ki, buraya da alicənablıq, fədakarlıq, qorxmazlıq, ləyaqət və s. onlara insanı keyfiyyət daxilidir və bunların heç biri “alimlik” anlayışında ehtiva olunmur”. Daha maraqlısı odur ki, hər bir yerdə bu məsələnin tərsinin özünü doğrultmasını – “İnsan olmağın daha asan olmasını” istəyirlər. Nədənsə bu sehrlı “daş” əsrlərdir ki, quyunun dibindədir.

Son dövrlərdə cəmiyyətimizdə gənclər arasında baş alıb gedən xoşagəlməz halların: intihar, narkomaniya, qeyri-ənənəvi dinlərin təsirinə düşmək və başqa xoşagəlməz hadisələr hamını narahat edir. Müəllim-şagird-tələbə münasibətlərində gərginliklər hələ də qalır. Bir çox hallarda yeniyetmələri nə evdə, nə də məktəbdə anlamaq istəyirlər, onlar isə suallarına cavabı onlara doğma olmayan “başqa yerlərdə” axtarmalı olurlar. Belə misallar yüzlərcədir. Sadəcə, bunların çoxunu eşidib eşitməzliyə, ya da görüb görməzliyə vururuq özümüzlə, birtəhər yola veririk. Bu hadisələrlə bağlı maraqlı, cəfəngiyat xarakterli açıqlamaların sayı isə hadisələrin sayından qat-qat çox və qorxuncdur. Bir-birindən fərqli, daha çox hallarda isə bir-birinə zidd olan bu fikirləri çətinliklə olsa da dinlədikdən, bir xeyli də düşündükdən sonra yeganə çıxış yolu kimi səbir və təmkinlə bu atalar məsələsinə müraciət etməli oluruq. Daha sonra istər-istəməz belə bir sual doğur, bəs, görəsən, belə halların çoxalmasının başlıca səbəbi haradadır, nədədir?

Bu sualların cavabı bir olsa da, güman min yerə qaçır. Fikirlərimiz dünyanı dörd dolansa da, sonunda ən güman və şübhə yeri kimi yenə də məktəbin, təhsilin üstünə qayıdır. Böyük şairimiz Hüseyn Cavid yazırdı ki, “Bir millətin tərəqqi və tədennisini bil-mək üçün millətin məktəblərini, daha doğrusu, ibtidai məktəblərini görmək kifayət edər”. Məktəb, təhsil hər kəsin, millətin taleyində öz naxışını mütləq həkk edir. Bütün xalqlar məktəbdə, təhsilə ümidlə baxırlar. Bu baxımdan ulu öndər Heydər Əliyevin “Təhsil millətin gələcəyidir” amalı müstəqilliyimizin ilk illərindən Azərbaycan cəmiyyətini inkişaf və tərəqqiyə səsləyən bir qüvvəyə çevrildi. Milli təhsil quruculuğunun konsepsiyası və strategiyasının hazırlanmasında bir təməl oldu.

Hamıya o da bəllidir ki, məktəbdə əsas sima müəllimdir. Müəllimdən çox şey uşaqlar və küssək də, hər zaman nəticələr, istəklərimiz reallıqlara uyğun gəlir. Yüzlərlə müəllimin gözü qarşısında böyüyənlərin bəziləri ağılasıgmaz addımlar atırlar. Bu məsələdə düzdür ki, məktəb, müəllim günahın çox hissəsini elə ilk andan öz üzərinə götürür, ancaq tam da qəbul etmir, kimlərsə də məsuliyyətin olduğunu vurğulayırlar. Şübhəsiz ki, müəllimlər də haqlıdırlar, bu məsələdə cəmiyyət və dövlət birliyi həlledici, təlim-təربiyə prosesinin təməli ilə bağlı fikirlər və əməllər bir-birinə arxa-dayaq olmalıdır. Ancaq təcrübə göstərir ki, hər zaman belə olmur, nəticədə hamı kimi müəllimlərdə də təəssüflənərkə qalır.

Digər tərəfdən bu məsələləri incələsək, görürük ki, təlim-təربiyə prosesinin təməlinə, onun təşkili və idarə olunmasında həlledici mövqədə dayanan bir sıra məsələlərə münasibət pedaqogika elminin özündə hələ də birmənəli, tam aydınlaşdırılmayıb. Onlardan biri də ümumilikdə “təlim” və “təربiyə” məsələlərinin bir-birinə münasibətidir.

Uzun illərdir ki, pedaqogika elmində “təربiyə” və ya “təlimin” hansının daha önəmli olması, ya da bunlardan hansının daha əvvəl yarandığı geniş müzakirə obyektinə çevrilib. Pedaqogika sahəsində tanınmış alimlərdən bəziləri “təربiyə” və “təlim”in pedaqoji prosesin qoşa qanadının olmasını, bəziləri isə bunların ayrı-ayrı sahələri əhatə etdiyini, bəziləri də bunlardan birinin sadəcə digərinin alt komponentlərdən biri olduğunu söyləyirlər.

Azərbaycanın görkəmli alimi, etnopedaqoq, professor Əliyevlər Həşimov yazır ki, “Təربiyənin tarixi insan cəmiyyətinin tarixi qədr qədimdir”. Alim-pedaqoqların əksəriyyəti pedaqogikanı təربiyə haqqında elm hesab edir, eyni zamanda onun təlim nəzəriyyəsi və təربiyə nəzəriyyəsi ibarət olduğunu qeyd edirlər. Bir çoxları da təربiyəni geniş mənada iki yerə bölərək onu təşkil olunan (məktəblərdə) və təşkil olunmayan (məktəbdənkenar, sinifdənəxaric) hissələrə bölürlər.

Məktəblərdə pedaqoji prosesin təşkili məqsədilə tədris və təربiyə işləri üzrə müəvənlər var, əsas diqqət isə tədrisədir, tədrislə bağlı vəzifə məaşı da daha üstündür. Təhsilənlərin hamısının məktəbin ictimai həyatındakı mədəni-kültüvi işlərdə iştirakı da vacib deyil, bu, könüllülük prinsipidir, onsuz da təhsilənlərin nailiyyətləri yalnız biliklərinə görə qiymətləndirilir. Ali məktəblərə qəbulu hazırlayan şagirdlərimiz isə sonuncu siniflərdə müəyyən fənlərdən təkcə “bilik” göstərmək məqsədilə “robotla” çevrilirlər... Bizim üçün həyatda önəmli olan insanların biliklərinə görə deyil, sağlamlıq, əqidəsinə, etibarına... “təربiyə”sinə görə seçirik. Övladlarımız aile qurmaq istəyəndə birinci məsləhət və istəyimiz o olur ki, kim olur-olsun, təkcə “təربiyəli aile”dən olsun. “Təربiyəsiz”lərdən isə bütün ömrümüz boyu qaçıb canımızı qurtara bilmirik...

Azərbaycanın böyük filosofu, astronomu, dövlət və din xadimi, təربiyə nəzəriyyəçisi Nəsirəddin Tusi təربiyəni insanın insanlıq haqqı qazanmasını təmin edən əsas əməl, təربiyə ilə insanlığı vahid nemət hesab edirdi. Müasir pedaqogika elminin banisi, didaktikanın əsasını qoymuş böyük Çex pedaqoqu Yan Amos Komenski də təربiyə məsələlərini böyük dəyər verir. Bununla bağlı o, “Böyük didaktika” əsərinin əxlaqi təربiyənin üslubuna həsr edilmiş 23-cü fəslini belə başlayır: “Bütün bu vaxta qədər danışılan əxlaq və möminlik kimi başlıca şeyə nisbətən o qədər də əhəmiyyətli deyildir. Bəs əsl iş nədən ibarət olacaqdır? Əsl iş bizi yüksək dərəcədə nəcib, qüdrətli və alicənab edən müdrikliyi öyrənməkdən ibarət olmalıdır. Bu, məhz yuxarıda əxlaq və möminlik dediyimiz şeydir; ancaq bunların sayəsində biz həqiqətən Allahın özünə daha yaxın-yüksək məxluq oluruq”.

Məktəb, təlim-təربiyə məsələlərinə xüsusi diqqət yetirən. Azərbaycanın ictimai-siyasi fikir tarixinə görkəmli dövlət xadimi kimi daxil olmuş Nəriman Nərimanov yazırdı: “Məktəbin ən başlıca məqsədi gərək təربiyə olsun, yəni oxumağa, yazmağa çox da diqqət etməyib uşağın ruh və əxlaqına, mənəviyyətinə ziyadət diqqət etmək lazımdır... Təlim gərək təربiyəyə bağlı olsun”.

Pedaqogika elminin görkəmli simalarından olan professor İzrail Şvars yazırdı: “İndiki dövrdə təربiyədən “geniş və dar” mənada istifadə edirlər. Geniş mənada təربiyə-şəxsiyyətin formalaşmasının tam prosesi... nə vaxt deyirlər “həyat təربiyə edir”, sözün dar mənasında isə şəxsiyyətin inkişafının idarə olunması ilə bağlı xüsusi təşkil olunmuş prosedir. O, müəllimin qarşılıqlı təsirindən keçir”.

Professor Zahid Qaralov bu məsələ ilə bağlı “Təربiyə” adlı əsərində yazır: “Cəmiyyətdə belə bir fikir geniş yayılıb: “Əvvəlcə təربiyə, sonra təlim”. Bu fikir təربiyənin insan üçün son dərəcə vacibliyinin sübutu olsa da, təlimin təربiyəedici funksiyasının inkarı-

dır. Ona görə də bu fikri süara çevirmək düzgün olmaz. Təlim və təربiyənin bir-biri üçün həm səbəb, həm də nəticə olması məlumdur və təlim-təربiyənin vahidlik prinsipi çoxdan təsdiq edilmişdir. Bununla belə, həmin fikri uşağın sistemli təhsilə başlayacağı vaxta qədərki dövr üçün məqbul saymaq, ona əməl etmək vacibdir”.

Ə.Paşayev, F.Rüstəmov, Y.Kərimov, F.Sadiqov və başqaları təlimin təربiyəedici funksiyasının olduğunu nəzərə alaraq, təlim prosesində təربiyə işinin də aparıldığını vurğulayırlar. Görkəmli alimlərimiz Y.Talıbov, Ə.Ağayev, A.Eminov və İ.İsayevin birgə müəllifliyi ilə yazılmış “Pedaqogika” (tədris vəsaiti) adlı əsərdə isə “Təربiyə təlim prosesinin hüduqlarını aşaraq, daha geniş sahəni əhatə edir” kimi qeyd edirlər.

Respublikamız ikinci dəfə müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra təhsilimizin hüquqi-normativ bazasının gücləndirilməsi, demokratikləşməsi, humaniştirilməsi, məzmunca və keyfiyyətcə yeniləndirilməsi və maddi-texniki təminatı istiqamətində atılan uğurlu və ardıcıl addımlar davam etdirilir. İndi təhsilimiz ilk növbədə Avropa və dünya məkanına inteqrasiya olunması, yeni təhsil modellərinin tədris prosesinə gətirilməsi ilə diqqət cəlb edir. Bu modellərin əsasını dün-

Məktəblərdə pedaqoji prosesin təşkili məqsədilə tədris və təربiyə işləri üzrə müəvənlər var, əsas diqqət isə tədrisədir, tədrislə bağlı vəzifə məaşı da daha üstündür. Təhsilənlərin hamısının məktəbin ictimai həyatındakı mədəni-kültüvi işlərdə iştirakı da vacib deyil, bu, könüllülük prinsipidir, onsuz da təhsilənlərin nailiyyətləri yalnız biliklərinə görə qiymətləndirilir. Ali məktəblərə qəbulu hazırlayan şagirdlərimiz isə sonuncu siniflərdə müəyyən fənlərdən təkcə “bilik” göstərmək məqsədilə “robotla” çevrilirlər... Bizim üçün həyatda önəmli olan insanların biliklərinə görə deyil, sağlamlıq, əqidəsinə, etibarına... “təربiyə”sinə görə seçirik. Övladlarımız aile qurmaq istəyəndə birinci məsləhət və istəyimiz o olur ki, kim olur-olsun, təkcə “təربiyəli aile”dən olsun.

ya təcrübəsi, təhsilin dinamik inkişafı və bir-dəfəlik təhsildən fasiləsiz təhsil prinsipinə keçid ideyaları təşkil edir. Ənənəvi təhsil formaları yeni təhsil modellərinə inteqrasiya olunur və vahid təhsil məkanının yaranmasına-qloballaşmaya, informasiyalı cəmiyyətin yaranmasına geniş imkanlar açılır. Təhsildə aparılan islahatlarda Avropaya meyillilik daha çox özünü büruzə verir, Avropa ölkələrinin təhsil modellərinə üstünlük verilir. Biz də bu yolu seçmişik. Dünyanın bir çox ölkələrində bu məsələlərin həyata keçirilməsi işində bir sıra beynəlxalq təşkilatlar: Avropa Təhsil Fondu, Avropa Təhsil Şurası, elmi və texniki tədqiqatların dəstəklənməsi üçün Avropa kooperasiyası, Avropa elm fondu, Evrika fondu, NATO-nun elm proqramı, Ali təhsil sahəsində Avropa kooperasiyası, Beynəlxalq elmi-texniki mərkəz, İqtisadiyyat sahəsində təhsil və tədqiqatlar konsorsiumu və s. fəallıq göstərir, maddi və mənəvi dəstək verirlər.

Sadəcə, bu işdə maraqlı fakt odur ki, bir sıra Avropa alimlərinin özləri Avropa təhsil modellərinin təməlinə qəbul etmirlər. Bu modellərin əsas çatışmayan cəhəti kimi onun insan yönümlü deyil, daha çox iqtisadi yönümlü olmasını qeyd edirlər. Fransa Milli Meclisinin sədr müavini, Milli Təhsil Komissiyasının üzvü və senatoru olmuş Roger Garaudy “Mədəniyyətlər dialoqu” əsərində yazır: “Qorb bir qəzadır. İnsanlığın gələcəyini yenidən inşa edərkən bu ilk təməl gerçəkliyini, yəni Qorbin bir qəza olması reallığını ağılmızdan çıxarmamağımız gərəkdir... İndiki Qorb cəmiyyətlərimizin andlandırdıqları “inkışaf”, çox dar birtərəfli, sırf iqtisadiyyata dayanan kriteriyalara görə tərif edilir... İnkışafın bu tərfi, iqtisadi inkişafın sosial həyatın bütün tərəflərinin dəyərləndirilməsinin tək ölçüsü olması postulatına dayanır. Üstəlik, bu böyümə hər cür insani düşüncəni rədd edərək sadəcə miqdar baxımından maraqlıdır, yəni texnologiyalar istər dağıdıcı, istər zülmedici olsa da, sırf sosial yönümlü kimi tərif edilir”.

ABŞ-in görkəmli təhsil nəzəriyyəçisi Hovard Qardner yazır: “İnsanların bir-birini başa düşməsi səviyyəsinin yüksəldilməsi baxımından nə olursa-olsun təhsil öz məxsusi təsdiqini tapmalıdır. Bütün elmlərin əsas obyekt insan olmalıdır”. Müasir dövrdə təhsil sistemi insanlarda daha önəmli olan bir sıra dəyərləri formalaşdırmaqla yanaşı, həm də onlarda bu dəyərləri qorumaq üçün bir məsuliyyət hissi də formalaşdırmalıdır.

Sovet hökumətini nə geri qaytarmaq, nə də tərifləmək fikrindəyəm. Sadəcə, orta məktəbdə oxuduğum illərdə gördüklərimin, yadımda qalanların bəzilərinə xatırlamaq is-

təyirəm. Oxuduğumuz dövrdə əxlaqla bağlı qiymət yazırdılar. Sınıf jurnalının arxasında “davranış dəftəri” deyilən bir dəftər var idi. Lazım gəldikdə müəllimlər sinifdə oxuyan uşaqların mənfi və müsbət cəhətləri barədə qeydlər aparırdılar. Qeydləri əsasən uşaqlara qarşı daha diqqətli, qayğıkeş, həssas, uzaqgörən, hadisələri qabaqlama bacarığı olan müəllimlər edirdi. Bu qeydlərin hər birinin böyük təربiyələndirici gücü var idi. Kimliyindən asılı olmayaraq, bu qeydlər hər kəsi yaxşı və pis mənada silkələyir, özünü bir daha toparlamağa məcbur edirdi. Məsələ əsas etibarilə ictimai xarakter alırdı, nəticə etibarilə hər kəsdə eyni bir məlumat formalaşdırdı: müsbət, orta, ya da mənfi. “Qısa, təhsilin ən önəmli özəlliklərindən biri də davranış dəyişdirmə prosesi və onun məqsədyönlü həyata keçirilməsidir”.

Bir məsələni də xatırlamaq istəyirəm. Orta məktəbdə ingilis dili müəllimi olmuş Vəli Bilalovun mənim barəmdə davranış dəftərinə yazdığı xoş fikirləri unutmamışam, hər an yada düşəndə onun haqqında çox gözəl fikirlər ağıma gəlir, ona Uca tanrıdan rəhmət diləyirəm. Onun fikirləri mənə məktəbdə mənəvi ruh, qol-qanad verirdi. Sonrakı illərdə, müəllimlik təcrübəmdə onun məni göstərdiyi bu əsl müəllimlik qayğısını hər hansı bir yolla başqalarına göstərməyi özümə mənəvi borc bildim.

İstər işə düzələndən, istərsə də kənar təşkilatlara işi düşən hər kəsdən xasiyyətnamə tələb edirdilər. Bu xasiyyətnamələr əksər hallarda səmimi, pedaqoji dildə və üslubda yazılmaqla, şəxs haqqında müəyyən təsvüv formalaşdırırdı. Bütün bunlarla yanaşı, məktəb ictimai təşkilatları sistemli və ardıcıl iş aparırdılar. Heç kəsin diqqətdən yayınma şansı yox idi. Hər bir şagird haqqında forma-

“21-ci əsr humanitar elmlər əsri olacaq, ya da o olmayacaqdır.”

Levi Stross

zamanı diqqətli olmağa; 3)Yazılı tapşırıqların xarici görkəminə; 4)Keçilən materialların mənimlənməsinin möhkəmliliyinə; 5)Biliklərin düzgün tətbiq etmə bacarığına; 6)Davranış, əxlaqına; 7)Nəçə dəfə dərsdə olmadıqna; 8)Müəllim tərəfindən yazılan qeydlərin (radların) sayına və səbəbinə görə qiymətləndirilirdi.

Göründüyü kimi, təhsilənlərin nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsinin belə bir sistemdə biliklərin mənimlənməsi ilə yanaşı, həm də əxlaq təربiyəsinin formalaşmasına da xüsusi yer verilib, bir neçə kriteriyasına qiymətləndirilməsində ayrıca nəzərə alınıb.

Hakim ideologiyamızın tələblərinə uyğun olaraq 15 may 1920-ci ildə Azərbaycan İnkılab Komitəsinin “Vicdan azadlığı haqqında” dekretinə əsasən, din dövlətdən ayrılır. İslam dininin əməllərinə və din adamlarına qarşı xüsusi təcib kampaniyası başlanır, ən layiqli din xadimləri aradan götürülür. Təربiyə prosesində millilik, din, etnik köklər, milli psixologiya, genetica kimi amillər qəbul olunmur. İlahiyyat elminin təربiyənin ana xətti olduğunu sübut edən min illərin təcrübəsi məhv edilir. İnsanları daldada bir cür, ictimai yerlərdə isə başqa cür hərəkət etdirilər. Cəmiyyətdə mənəvi təربiyə sahəsində bir boşluq yaranır. Bu, özünü daha çox Böyük Vətən müharibəsi illərində büruzə verir. Müharibənin ən çətin dövründə ağıllı dövlət xadimlərinin təklifinə əsasən, 1943-cü ildə Rus kilsəsi, Orta Asiya müsəlmanları İdarəsi, 1946-cı ildə isə Zaqafqaziya Müsəlmanları İdarəsi yaradılır, dini fəaliyyətlə bağlı bəzi məhdudiyətlər aradan qaldırılır.

Bu gün təربiyə prosesinin təşkilatçılarının peşə səriştəliyini də yətləri hesab etməklə olmaz. Bu sahədə çalışan adamların seçilməsi və xüsusi hazırlığına diqqətə yanaşılmalı, bu işdə beynəlxalq təcrübədən öncə milli təربiyə sisteminin formalaşdığı dəyərlərə önəm vermək lazımdır. Təربiyə işinin əsas məqsəd və vəzifələri, icra metodları elmə əsaslanmalı, təhsilin bütün pillələrində milli dəyərlərin üstünlüyü hesabına sistemli və ardıcıl olaraq təkmilləşməlidir. Təربiyə olunanlar erkən yaşdan sosiallaşmalı, ictimaiyyətlə adaptasiyası əsas məqsəd olmalıdır. Bu sahədə çalışanların pedaqoji ustalığı, təربiyəçiyə xas olan fərdi xüsusiyyətləri, iş yaradıcı yanaşma və konkret pedaqoji situasiyalarda təربiyə vəzifələrinin optimal həlli yollarını düzgün tapmaq kimi və s. keyfiyyətləri də olmalıdır.

Təربiyənin keyfiyyəti haqqında yeni anlayışların, məktəbdə keyfiyyətin idarə olunması sisteminin təkmilləşdirilməsi və təhsil xidmətlərinin effektivliyinin dəyərləndirilməsi kimi bir sıra məsələlər də maraqlı doğurur. Bu gün qloballaşan dünyada təربiyə prosesinin sistemli, məqsədyönlü təməlinə, humanistləşməsinə, bütün təربiyəvi təsirlərin inteqrasiya olunmasına hər yerdə olduğu kimi, respublikamızda da böyük ehtiyac var. Bunlardan bəzilərinə qeyd etmək olar:

1. Təlim-təربiyə münasibətlərinə aydınlıq gətirilməli, təربiyə prosesinin məzmunu, metodları və təşkilinə verilən əsas tələblər zamana uyğunlaşmalı, təربiyə prosesinin reallaşması yollarına yönəldilməlidir.
2. Dərinləşən qloballaşmanın mənəvi dünyamıza təsirinə-xüsusiən kütləvi informasiya vasitələri, telekanallar və internetə qarşı bir süzgəc olmalıdır. Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanılması ilə bağlı sistemli işlər görülməlidir.
3. Milli-mənəvi dəyərlərimiz, islam əxlaqının gözəl qayəsi, tolerantlıq kimi məsələlərin erkən yaşlardan təbliği və təşviqi təmin olunmalı, bu məsələlər təhsilin pillə və səviyyələrinin yeni proqramlarında müəyyən mənada öz əksini mütləq tapmalıdır.
4. Məktəb və cəmiyyət təربiyə laboratoriyasına çevrilməli, hər bir təhsilənlərin etik-əxlaqi norma və dəyərlərinin inkişaf dinamikası nəzərdə olmalı, onun sosiallaşmasına və cəmiyyətin layiqli üzvü olmasına yönəlməlidir.
5. Təhsilənlərin nailiyyətlərinin dəyərləndirilməsində əxlaq təربiyəsi mütləq nəzərə alınmalı, qiymətləndirilməli və bu, bütün təربiyə konsepsiyaları və qaydalarında öz əksini tapmalıdır. Hər bir təhsilənlərin əxlaqi ilə bağlı məlumatları onların valideynlərinə, məktəb kollektivinə bəlli olmalı və ictimailəşməlidir.
6. Məktəb ictimai təşkilatlarının təربiyə işinin əhatəsi geniş və hər bir təhsilənlə üçün cəlbədicə olmalıdır. Dövlət və cəmiyyət tərəfindən milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliği və təşviqi, sosialyönümlü layihələri həyata keçirən ictimai təşkilatların fəaliyyəti rəğbətəndirilməlidir.
7. Sinifdənəxaric, məktəbdənkenar təربiyə işləri təhsilin bütün pillələrində gücləndirilməli və əlaqələri genişləndirilməli, başlıca məqsədi təربiyə olunanların sosiallaşması olmalıdır.
8. Təربiyə işi ilə məşğul olanların-təربiyəçilərin, təşkilatçıların, sosial pedaqoqların, psixoloqların və b. hazırlıq proqramlarına yenidən baxılmalı, onlardan daha çox özünü təcrübədə doğrultmuş variantlarına üstünlük vermək lazımdır.

İngilis dilini öyrənənlər üçün dərs nümunələri

LearnEnglish

Country houses

By Richard Sidaway

Activity 1

a. Before you read, decide which word (1–3) goes with which meaning (a–c).

1. parliament	2. aristocracy	3. properties
---------------	----------------	---------------

- a. buildings and/or pieces of land
- b. a group of people chosen to make a country's laws
- c. a small group of people who rule a society because of their birth

b. Now complete the sentences using one of the words (1–3).

1. The company bought some empty to open some new shops in the town.
2. The teacher took her class to visit and see what politicians do all day.
3. 1789 was the beginning of the end for the in France.

Why are so many British people interested in historical television programmes like *Downton Abbey*? Maybe because they want to see how the rich and the poor lived years ago. Or is it to look at the beautiful buildings they lived in – country houses?

Downton Abbey is not a real name, but the house they used for the programme is real – Highclere Castle in the south of England. It was built 900 years ago, but was changed into a house in the 19th century by the architect who also built the British Houses of Parliament, which is why they look a little similar.

Why build a country house? To show other people how much money you have, of course. The money may have come from having lots of land or a rich family, or from foreign trade. When the house was finished, it was filled with furniture and paintings, and people to cook, clean and look after the family and guests. Employing so many local people was one way the local aristocracy remained popular.

But as we know from the story of Downton, the money and the power of the families who lived in these houses did not last forever. Changes in politics, farming and taxes meant it became more and more difficult to manage these properties.

Today many country houses are open to the public, who pay money to look around. Others were sold and became hospitals, schools, hotels, even prisons. Many more have gone. And of course, some are used as locations for films and TV programmes like *Downton Abbey* ...

Activity 2

True or false?

1. *Downton Abbey* was filmed in a real country house.
2. Highclere Castle was an exact copy of the Houses of Parliament.
3. Building a country house was only possible if you had a rich family.
4. Country houses gave jobs to people who lived nearby.
5. Many country houses in Britain no longer exist.

Activity 3

Put a beginning (a–e) with an ending (1–5) to make a complete sentence.

a. <i>Downton Abbey</i> was popular for both	1. from when it was first built.
b. Highclere Castle is different now	2. country houses now have different uses.
c. Owners of country houses had money	3. education, health and tourism.
d. Changes in British society mean	4. to buy art and employ workers.
e. Country houses today help	5. its story and its location.

Activity 4

Look at these sentences from the text

... **to look at** the beautiful buildings they lived in.
To show other people how much money you have ...
 ... **to cook, clean and look after** the family and guests.

The verbs in **bold** show the **reason why** somebody did something. In English, we use the infinitive of the verb with 'to' (e.g. 'to look at') to show purpose.

Can you put these words in the correct order? They all include an infinitive of purpose.

Example:

are around country look houses public pay open Many money to to the who

Many country houses are open to the public who pay money to look around.

1. buy fruit He market to the to some went
2. go holiday I'm my money on saving to
3. a build employed hospital hundred to new One workers were
4. have They lunch stopped to working
5. her help pills sleep She to the took

Activity 5

Would you like to live in a very large house? What would be the advantages and disadvantages?

Activity 4
 1. He went to the market to buy some fruit.
 2. I'm saving my money to go on holiday.
 3. One hundred workers were employed to build a new hospital.
 4. They stopped working to have lunch.
 5. She took the pills to help her sleep.

Activity 3
 a. 5; b. 1; c. 4; d. 2; e. 3

Activity 2
 1. True (T); 2. False (F); 3. F; 4. T; 5. T

Activity 1
 a. 1. b; 2. c; 3. a
 b. 1. properties; 2. parliament; 3. aristocracy

Answers

To find more English language activities visit www.britishcouncil.org/learnenglish

Send your feedback to learnenglishprint@britishcouncil.org

© British Council 2017

Yeni hazırlanan süni intellekt yumor hissine malik olacaq

Samirə KƏRİMOVA

www.news.rambler.ru saytının məlumatına görə, bu qeyri-adi tədqiqatla Stenford Universiteti bazasında iş aparan Hi Hi adlı proqramçı məşğul olur.

Alim qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmaq üçün özündə çoxsaylı yumor nəzəriyyəsini birləşdirən mürəkkəb alqoritmdən istifadə etmək niyyətindədir. Robota improvizasiya və sarkazmı öyrətmək qarşıya qoyulan əsas vəzifələrdəndir.

Hi Hi və digər Çin proqramçıları gülüş məqsədi ilə kompüterə bir neçə omonim yüklədikdən sonra bu elmi işə başlamaq qərarına gəliblər. Kompüterə gül-məli təklifləri ümumiləşdirərək onların mənalarnı dəyişmək təklif olunub. Neyroşəbəkə hər dəfə cüm-ləyə iki yeni söz əlavə edib.

Əvvəlcə uğursuz hesab edilən təcrübə sonradan alimlərin ciddi tədqiqata başlamasına zəmin yaradıb.

İlk dəfə 3D-printerdə canlı ürək çap edilib

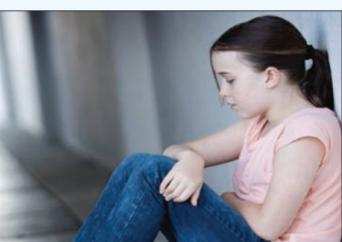
Təl-Əviv Universitetinin alimləri dünyada ilk dəfə insan toxumalarından 3D formatında canlı ürək çap ediblər.

www.mir24.tv saytının məlumatında qeyd olunur ki, Təl-Əviv Universitetinin laboratoriya rəhbəri Tal Dvir pasiyentdən götürülmüş insan toxumaları ilə birlikdə 3D-printerdə istifadə edilməklə döyünən canlı ürəyin çap olunması prosesini təqdim edib.

Orqanın funksionallığını yoxlamaq üçün eksperiment çərçivəsində heyvanlara köçürüləcək onlarla ürək "çap olunub". Ürəyin ölçüsü 2,5 santimetrə yaxın - təxminən dovşan ürəyi böyüklükdədir. Printer bir ürəyi təqribən 3 saat 30 dəqiqəyə çap edib.

Alimlərin iddiasına görə, israilli mütəxəssislərin bu tədqiqatı tibbin gələcəyi üçün yol açıb. Yaxın 10 ildə insan toxumaları və hüceyrələrinin köməyi ilə hər bir pasiyent üçün istənilən orqanı yaratmaq mümkün olacaq.

Üç dəqiqə ərzində uşaqlarda olan depressiyanı müəyyən edən alqoritm

Böyüklərlə yanaşı, kiçikyaşlı uşaqlar da həyəcan və depressiyadan əziyyət çəkirlər. Yetkinlik yaşına çatan yeniyetmələrdə psixi pozulmalar adətən uşaqlıq dövründən yaranır və bu zaman uşaqlar lazımi diaqnostik müayinələrdən keçmirlər. Valideynlər də uşaqlarda olan həyəcan simptomlarına çox zaman ciddi yanaşmırlar. Hazırda alimlər pozulma əlamətlərini uşağın nitqinə görə müəyyən edən süni intellekt əsasında obyektiv diaqnostik alət hazırlayıblar. Mütəxəssislər tərəfindən aparılan tədqiqatlara 3-8 yaş arası 71 uşaq cəlb edilib.

www.hightech.plus saytının məlumatına əsasən, iştirakçılar yüksək stress şəraitində üç dəqiqəlik əhvalat danışıq, həmin danışıqdan əhvalat bir neçə dəfə ses signalı ilə kəsilir.

Alimlərin hazırladığı bu alqoritm uşağın nitqindəki pozulmaları təxminən 80 faiz dəqiqliklə müəyyən edə bilir. Nəticələr ənənəvi həkim müayinəsindən sonra təsdiq edilib. Alimlər alqoritm audiyozunun bir neçə saniyəsi ilə də uşağın nitqinin müəyyən xüsusiyyətlərini müəyyən edə bilmək imkanına malik olduğunu bildirirlər.

Tədqiqatçılar belə hesab edirlər ki, bu metod vasitəsilə valideynlərə aydın olmayan kiçik simptomları da təyin etmək mümkündür.

Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan şagirdlərin əl işləri

Şakir CƏFƏROV

Bakıdakı 229 nömrəli orta məktəbdə ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96 -cı ildönümünə həsr olunmuş paytaxt məktəbləri və uşaq-gənclər inkişaf mərkəzlərinin şagirdlərinin yaradıcılıq sərəngəsi keçirilib. Sərgidə Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin müdiri Rəşad Tağıyev, Nizami Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini Gülnaz İsmayılova, bir sıra təhsil müəssisələrinin rəhbərləri, müəllimlər, şagirdlər, valideynlər və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Sərginin keçirilməsində əsas məqsəd yaradıcılığın müxtəlif sahələrində xüsusi istedadla malik uşaqları üzə çıxarmaq, onları dəstəkləmək, yaradıcılıqlarını daha da inkişaf etdirməyə şərait yaratmaq olub.

Tədbirdə sərgi iştirakçılarının və tamaşaçıların ən çox diqqətini çəkən məqam isə Bakıdakı 219 nömrəli Evdə təhsil tam orta məktəb şagirdlərinin əl işləri olub. Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan bu şagirdlərin rəsm əsərlərinə baxan hər kəs sevinib və təəccüblənib. Sərgidə

şagirdlərdən Mahirə Rəcəbli (5-ci sinif), Altay Adıgözəlov (7-ci sinif), Nurgül Əliyeva (7-ci sinif), Tamerlan Novruzov (9-cu sinif) və Xəzər Əliosmanovun (7-ci sinif) əl işləri bəyənilərək yüksək qiymətləndirilib.

Bildirilib ki, bu cür tədbirlərdə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqların iştirakı daha çox vacibdir. Çünki bu, onların cəmiyyətə inteqrasiyasını sürətləndirir və onlarda özünəinam yaradır.

Etibarsız sayılır

M.Ə.Rəsulzadə adına Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 1995-ci ildə Bəbirova Sevil Mirzəbala qızına verilmiş AB-I-070985 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağdaş şəhər S.M.Kirov adına (indiki M.İsayev adına tam orta məktəb) məktəbin VIII sinfini 1981-ci ildə bitirmiş Hacıyeva Vəfa Hamlet qızına verilmiş 165 nömrəli şəhadətnamə əvəzi arayıb itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Atatürk Liseyini 2010-cu ildə bitirmiş Namazov Zeynal Vidadi oğluna verilmiş A-961391 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə şəhər 46 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2009-cu ildə bitirmiş İbrahimova Elnura Nəsrəddin qızına verilmiş A-819801 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2018-ci ildə Qasımova Şəbnəm Asəf qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Beyləqan rayonu şəhər 4 nömrəli tam orta məktəbi 2008-ci ildə bitirmiş Qulamov Tacəddin Qurban oğluna verilmiş B-565829 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naxçıvan Dövlət Universiteti tərəfindən 1991-ci ildə Hüseynova Sevinc Aslan qızına verilmiş FB-I-083839 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şirvan Peşə Liseyi tərəfindən 2014-cü ildə Əmirov Sərdar Mais oğluna verilmiş A-385811 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naxçıvan şəhər 13 nömrəli tam orta məktəbi 2008-ci ildə bitirmiş Abbasova Sunay Yəhya qızına verilmiş A-595557 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 258 nömrəli tam orta məktəbi 2007-ci ildə bitirmiş Məmmədli Alagöz Vaqif qızına verilmiş B-366574 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Goranboy rayon Dəyirmanlar (Xanlar) kənd tam orta məktəbini 1994-cü ildə bitirmiş Nəbiyeva (Kərimova) Dünya Eldar qızına verilmiş A-000465 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Goranboy rayon Qarçucaq kənd Y.Nəcəfov adına tam orta məktəbini 2011-ci ildə bitirmiş Bəşirov Bəhrur Aftandil oğluna verilmiş A-046395 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt Dövlət Universiteti tərəfindən 2012-ci ildə Həziyeva Pəri Qənbər qızına verilmiş B-252439 nömrəli bakalavr diplomuna əlavə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2018-ci ildə Bayramova Aytən Ərşad qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2018-ci ildə Hacıyeva Zibeydə Vilayət qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 275 nömrəli tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş Həsənov Tural İlyas oğluna verilmiş BN-275346 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Beynəlxalq Universiteti tərəfindən 2004-cü ildə Muradov Vüqar Vəli oğluna verilmiş B-013006 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası tərəfindən 2017-ci ildə Paşazadə Elnur Balaləli oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası tərəfindən 2018-ci ildə Verdiyev Nicat Rəşad oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı İnşaat Texnikumu tərəfindən 1993-cü ildə Rəşidov Rəhman Əlihusəyin oğluna verilmiş PT-I-126297 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağcabədi Pedaqoji Texnikumu tərəfindən 2007-ci ildə Ağayeva Lalə Rəcəb qızına verilmiş BB-II-060234 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Saatlı rayon Şirnbəy kənd tam orta məktəbini 2004-cü ildə bitirmiş Hüseynova (Həsənova) İlahə Həbib qızına verilmiş A-024091 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1994-cü ildə bitirmiş Süleymanova Vüsalə Nurulla qızına verilmiş 044938 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Qusar rayon Bədişqala kənd tam orta məktəbini 2005-ci ildə bitirmiş Muradxanov Təbriz Əlifxan oğluna verilmiş A-202321 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 300 nömrəli tam orta məktəbi 2008-ci ildə bitirmiş Vəliyeva Nigar Əvəz qızına verilmiş B-484255 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Goranboy rayon Səfikürd kənd tam orta məktəbinin IX sinfini 2013-cü ildə bitirmiş Yaqubov Vüsal İlham oğluna verilmiş A-336577 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Hacıqabul rayon Qubalıbəloğlan kənd tam orta məktəbini 2015-ci ildə bitirmiş Əsgərov Mircavidan Mirəcəlal oğluna verilmiş A-429659 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı 1 nömrəli Tibb Texnikumu tərəfindən 2006-cı ildə Rəşidova (Cəfərova) Fərəh Rəşid qızına verilmiş BB-II-034299 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2018-ci ildə Qasımova Əsmər Əfqan qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

National Center for Educational Quality Enhancement Universiteti (Avropa Tədris Universiteti) tərəfindən 2016-cı ildə Hətəmovna Kəmalə Şirin qızına verilmiş EUTU N-000013 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Samux rayon İnstitut qəsəbə tam orta məktəbini 2001-ci ildə bitirmiş Məmmədova (İbrahimova) Lamiyə Müzəffər qızına verilmiş A-449539 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Samux rayon Samux şəhər 1 nömrəli məktəb-liseyi 2012-ci ildə bitirmiş Əsgərov Eşqin Taleh oğluna verilmiş A-169606 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Milli Aviasiya Akademiyası tərəfindən 2018-ci ildə İsmaylov İlkin İlqar oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 111 nömrəli tam orta məktəbi 1986-cı ildə bitirmiş Nəsirov Məhəmməd Zakir oğluna verilmiş 276722 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2018-ci ildə İbadzadə Məhluqə Səfər qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

V.İ.Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutu (indiki ADPU) tərəfindən 1986-cı ildə Abdullayeva Mətanət Cəbrayıl qızına verilmiş HB-002947 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 72 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1994-cü ildə bitirmiş Əhmədov İlkin Arzuman oğluna verilmiş A-039914 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Tovuz rayon A.Qasımov adına tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş Abbasova Bahar Əli qızına verilmiş B-352661 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Tovuz rayon F.Qasımov adına Xatınlı kənd tam orta məktəbini 1998-ci ildə bitirmiş Qənbərova Aidə Seymur qızına verilmiş A-244317 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şirvan şəhər 21 nömrəli tam orta məktəbi 2015-ci ildə bitirmiş Cəfərov Heydər İlqar oğluna verilmiş A-462959 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutu tərəfindən 1985-ci ildə Nəsirova (Rzayeva) Samayə Əmirhəməd qızına verilmiş JB-012986 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Zaqatala rayon Muxax kənd 1 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1994-cü ildə bitirmiş Həsənov Fərid Məhəmməd oğluna verilmiş AƏ-0406 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

M.Əzizbəyov adına Şuşa Mədəni-Maarif Məktəbi tərəfindən 1986-cı ildə Məhərrəmovna Nüşabə Şükür qızına verilmiş 3T-039152 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kəlbəcər rayon 1 nömrəli tam orta məktəbi 2011-ci ildə bitirmiş Həsənova (Səmədzadə) Sevdə Əhliman qızına verilmiş A-050533 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kəlbəcər rayon 102 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2010-cu ildə bitirmiş Alışanova Tamara Əli qızına verilmiş A-934609 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Göyçay şəhər 7 nömrəli tam orta məktəbi 2008-ci ildə bitirmiş Məmmədova Nərin Namiq qızına verilmiş B-562441 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

"AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ"

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktor	Nurəddin Heydərov	538-21-66
Mühasibatlıq		539-67-74
Reklam və elanlar		539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə 23 M, Mətbuat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet "Azərbaycan müəllimi"nin kompüter mərkəzində yığılır və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cümə günü çıxır

Bank hesabımız

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 5 saylı "Mətbuat şöbəsi"

Kodu: 805142 VÖEN: 9900001881

M/h: AZ 03 NABZ 013501000000002944

S.W.I.F.T.: IBAZAZ 2X

"Azərbaycan müəllimi" qəzeti redaksiyası
Hesab № AZ80 IBAZ38060019443164986350
VÖEN: 1300397831

Lisensiya № 022327, İndeks: 0003, Tiraj 7059, Sifariş 1663

Məsul nəvbətçi: N.Rəhimov

Elan

20-25 may tarixlərində Bakı Slavyan Universitetində yuxarı sinif şagirdləri və abituriyentlər üçün "Açıq qapı" günləri keçiriləcək. Tədbirin qonaqları - şagirdlər, məzunlar, tam orta məktəblərin müəllimləri, valideynlər kompüter texnologiyaları ilə təchiz olunmuş auditoriyalarla, fakültə və şöbələrle, universitetin muzeyi, Heydər Əliyev mərkəzi, yeni fəaliyyət göstərən Erasmus+ mərkəzi, zəngin kitabxana, universitet tələbələrini yaradıcılığı ilə tanış ola biləcəklər. Onların suallarını universitetin professor-müəllim heyəti cavablandıracaq. "Açıq qapı" günləri saat 10:00-dan 16:00-dək davam edəcək.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2017-ci ildə Kazımova Aışə Yaşar qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Xaçmaz şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbi 1992-ci ildə bitirmiş Fətəhova Xəlilə İbrahimşah qızına verilmiş A-210700 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Quba rayon Amsar kənd tam orta məktəbini 2012-ci ildə bitirmiş İslam-zadə Ayxan Alid oğluna verilmiş A-172249 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Ticarət Texnikumu tərəfindən 1995-ci ildə Gülməmmədova Sevinc Adil qızına verilmiş AB-II-022256 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Saatlı rayon Sarıcalar kənd tam orta məktəbini 1998-ci ildə bitirmiş Qarayeva (Həsənova) Zümrüd Asif qızına verilmiş A-237069 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İsmayıllı rayon Kürdəməş kənd tam orta məktəbini 2010-cu ildə bitirmiş Quliyev Bəxtiyar Qulu oğluna verilmiş B-749419 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İsmayıllı rayon Kürdəməş kənd tam orta məktəbini 2009-cu ildə bitirmiş Quliyev Şəhriyar Qulu oğluna verilmiş B-634435 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt şəhər 13 nömrəli tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş Məmmədova Ulviyyə Sabir qızına verilmiş B-272307 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naxçıvan Musiqi Kolleci tərəfindən 2015-ci ildə Mustafayeva Günay Afiq qızına verilmiş AA-067595 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

2 nömrəli Bakı Baza Tibb Məktəbi tərəfindən 1991-ci ildə Aslanova Xatirə Sabir qızına verilmiş PT-I-093011 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir rayon Ə.Ələkbərov adına Abbaslı kənd tam orta məktəbini 2006-cı ildə bitirmiş Abbasliyəv Bəhlül Bəhrəm oğluna verilmiş B-324172 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Politexnik İnstitutu tərəfindən 1995-ci ildə İbrahimova İlona Robertovna verilmiş AB-I-031535 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Professor Fərəhim Sadiqov və Sarvan İbrahimov Beyləqan rayonu Çəmənli kənd tam orta məktəbinin direktoru Həsən Həşimova anası

HƏCƏR XANIMIN

vəfatından kədərli vəziyyətini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Biləsuvar rayon Nəmet Sultanov adına Dövrüşlü kənd tam orta məktəbinin pedaqoji kollektivi məktəbin direktor müavini

EYVAZOV ƏLİXAN NİFTULLA OĞLUNUN vəfatından kədərli vəziyyətini bildirir və mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Bakı şəhər 18 nömrəli tam orta məktəbin idarəetməsi və pedaqoji kollektivi məktəbin müəllimləri Aidə Soltanovaya və Aygün Həsənovaya əzizləri

MƏMMƏDXAN SOLTANOVUN

vəfatından kədərli vəziyyətini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyinə həsr edilmiş turnir

Tələbələr arasında futzal üzrə respublika birinciliyi keçirilib

Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) 100 illik yubileyinə həsr edilmiş ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələri arasında keçirilən futzal üzrə respublika birinciliyi bu idman növünün tələbələr arasında təbliğ edilməsində və onların sağlam həyat tərzinə istiqamətlandırılmasında xüsusi rol oynayır. Birinciliyin keçirilməsinin əhəmiyyəti barədə fikirlərini bildiren Təhsil nazirinin müavini, Azərbaycan Tələbə-Futbol Assosiasiyasının prezidenti, Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyasının üzvü Firudin Qurbanov ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyinin dövlət səviyyəsində qeyd edilməsinə dair müvafiq sərəncamı xatırladaraq bu təhsil ocağının indiyədək nailiyyətlərlə zəngin şərəfli bir yol keçdiyini vurğulayıb.

Nazir müavini qeyd edib ki, döv-

lət başçısı cənab İlham Əliyevin idmana diqqət və qayğısı sayəsində respublikamız artıq idman ölkəsi kimi dünyada layiqli yer tutur.

Firudin Qurbanovun sözlərinə görə, bu yarışın əsas məqsədi ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələri arasında futzalın təbliği və kütləvilərinə, perspektivli idmançıların aşkar edilməsinə və onların ustalardan ibarət komandalara cəlb edilməsinə nail olmaqdır. Nazir müavini bildirib ki, BDU-nun 100 illik yubileyinə həsr olunmuş futzal üzrə respublika birinciliyi genişmiqyaslılığı, mütəşəkkilliyi, eyni zamanda ictimaiyyət tərəfindən maraqla qarşılanması baxımından idman tariximizə yadda qalan hadisələrdən biri kimi daxil olacaq.

Respublika birinciliyində ümumilikdə 32 ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin komandaları iştirak edib. Komandalardan 21-i Bakı şə-

hərini, 11-i isə regionları təmsil edib.

Birincilik yarımqrup oyunları, pley-off, yarımfina və final mərhələləri üzrə təşkil edilib.

Püşkatma yolu ilə müəyyən edilmiş 6 yarımqrup üzrə keçirilən oyunlar Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin, Azərbaycan Texniki Universitetinin, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin, Şirvan Dövlət İqtisad və Humanitar Kollecinin, Göygöl rayon Olimpiya İdman Kompleksinin idman zallarında təşkil edilib. Yarımqrup oyunları 05-20 aprel 2019-cu il tarixlərində həyata keçirilib.

Hər qrup üzrə birinci və ikinci yerləri tutan komandalər: Bakı Dövlət Universiteti, Milli Aviasiya Akademiyası, Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti, Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası, Azərbaycan Dillər

Universiteti, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Azərbaycan Tibb Universiteti, Gəncə Dövlət Universiteti, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti, Lənkəran Dövlət Universiteti və Şamaxı Dövlət Regional Kollecinin komandaları pley-off mərhələsində mübarizə aparıb.

Yarımların pley-off mərhələsində ümumilikdə 11 ali və 1 orta ixtisas təhsili müəssisəsinin komandaları olmaqla 12 komanda iştirak edib.

29 aprel-01 may tarixlərində Azərbaycan Texniki Universitetinin idman kompleksində keçirilən pley-off mərhələsinin oyunlarının nəticələri əsasən, Azərbaycan Tibb Universitetinin və Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti komandaları III yer, Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası və Azərbaycan Dövlət İqtisad Univer-

sitetinin komandaları isə I yer uğrunda oynamaq hüququ əldə edib.

Mayın 13-də Bakı İdman Sarayında baş tutmuş final qarşılaşmasında III yer uğrunda Azərbaycan Tibb Universitetinin komandası Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti komandasına qalib gəlib, Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının komandası isə Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin komandasını məğlub edərək çempionatın qalibi olub.

Tədbirin sonunda qalib komandalər təltif edilib.

Eyni zamanda müxtəlif nominasiyalar üzrə fərqlənən futbolçular da mükafatlandırılıb. Belə ki, ən yaxşı qapıçı nominasiyasına Həzrət Mirzəyev (Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti), ən məhsuldar oyunçu nominasiyasına Elvin Qulu- yev (Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası),

ən yaxşı müdafiəçi nominasiyasına Cabir Alcanlı (Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti) və ən yaxşı hücumçu nominasiyasına Elçin Zeynalov (Azərbaycan Tibb Universiteti) layiq görülmüşdür.

Mükafatları Təhsil nazirinin müavini, Azərbaycan Tələbə-Futbol Assosiasiyasının prezidenti, Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyasının üzvü Firudin Qurbanov, Milli Olimpiya Komitəsinin vitse-prezidenti Cingiz Hüseynzadə, millət vəkili Fazil Mustafa, Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının rektoru Fuad Hacıyev və Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin rektoru Ədalət Muradov təqdim edib.

Respublika birinciliyi AFFA, Azərbaycan Tələbə Futbol Federasiyasının təşkilatçılığı, Təhsil, Gənclər və İdman nazirlikləri, Futzal Futbol Federasiyasının dəstəyi ilə keçirilib.

Təhsil Nazirliyi Ramanadakı mağazaya kitab hədiyyə etdi

Bir müddət əvvəl Bakının Ramana qəsəbəsində yerləşən "İki qardaş" mağazasının həyata keçirdiyi aksiyaya medianın diqqət mərkəzində oldu.

Aksiyaya əsasən, şagirdlər gündəliklərində həmin gün aldıkları əla qiymətləri satıcıya göstərərək, əvəzində istədikləri hədiyyəni əldə edirlər. Gündəlik təxminən 20-30 şagirdin yararlandığı bu aksiyaya Təhsil Nazirliyi də dəstək göstərib.

Bu barədə Nazirliyin sektor müdiri Cəsarət Valehov feysbuk hesabında məlumat verib. O, statusunda bir müddət əvvəl Yeni Ramana qəsəbəsində "İki qardaş" mağazasında yaxınlıqdakı məktəbin əla qiymət alan şagirdlərinə kitab hədiyyə edildiyini xatırladı.

Bildirib ki, Təhsil Nazirliyi də bu təşəbbüsü dəyərləndirərək həmin mağazaya

30-dək kitab hədiyyə edib.

O, mağazada olduğu zaman əla qiymət

alan şagirdlərin də hədiyyə aldığını bildi-
rib.

Adil Gəray Məmmədbəylinin 100 illik yubileyi qeyd olunub

Niyazi RƏHİMOV

Mayın 13-də Azərbaycan Milli Konservatoriyasının nəzdində Musiqi Kollecinin Azərbaycan musiqi mədəniyyətində xüsusi xidmətləri olan görkəmli tar müəllimi, bəstəkar, Əməkdar artist Adil Gəray Məmmədbəylinin 100 illik yubileyi ilə bağlı tədbir keçirilib. Tədbirdə kollecin müəllim-tələbə kollektivi ilə birgə görkəmli mədəniyyət işçiləri, xalq artistləri, incəsənət xadimləri, KİV nümayəndələri və yubileyin ailə üzvləri də iştirak edib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Musiqi Kollecinin direktoru Nazim Kazımov qonaqları salamlayıb, yubileyə dəvət alan incəsənət xadimlərini iştirakçılara təqdim edib. Böyük pedaqoq haqqında danışan N.Kazımov bildirib ki, respublikamızda

tarın tədrisinin və ifaçılığının inkişafında Adil Gərayın misilsiz xidmətləri olub. Qeyd edilib ki, Adil Gəray Məmmədbəyli özünün müəllimlik, ifaçılıq, bəstəkarlıq fəaliyyəti ilə orta ixtisas məktəblərində tar tədrisinin təkmilləşməsinə, zənginləşməsinə və inkişafına dəyərli töhfələr verib. Eyni zamanda bu ixtisas üzrə nümunəvi metodist müəllim kimi də böyük şöhrət qazanıb.

Adil Gəray Məmmədbəylinin bəstəkarlıq fəaliyyətindən geniş söz açan direktor onun tar üçün yazılan əsərlərindən danışdı. Böyük pedaqoqun tələbəsi olduğunu deyən direktor bununla fəxr etdiyini bildirib və müəllimi Adil Gərayla bağlı xatirələrini bölüşüb.

Tədbirdə çıxış edən Adil Gəray Məmmədbəylinin qızı Firavan Məmmədbəyli

atasının xatirəsinə həsr olunan tədbiri təşkil etdiklərinə görə kollec rəhbərliyinə və kollektivinə dərin təşəkkürünü bildirib. O, böyük keçmiş və ənənələri olan təhsil ocağında atası Adil Gəray haqqında danışılardan bir daha qürur hissi keçirdiyini diqqətə çatdırıb. Azərbaycanın Xalq artisti, görkəmli tar ifaçısı Ramiz Quliyev, Xalq artisti, pedaqoq Ceyran Həşimova, Xalq artisti Vamiq Məmmədbəyli, Əməkdar mədəniyyət işçisi Sidqi Mustafayev, Əməkdar elm xadimi Zülfiqar Fərecoy, Adil Gərayın tələbələri və digərləri tədbirdə çıxış edərək görkəmli pedaqoq, bəstəkar haqqında öz fikirlərini bildirib, xatirələrini bölüşüb.

Tədbirdə Musiqi Kollecinin tələbələrindən ifasında Adil Gəray Məmmədbəylinin bəstələri səsləndirilib.

"Şahin" hərbi-idman oyununun final yarışı

Silahlı Qüvvələrin Təlim və Tədris Mərkəzində respublika üzrə ümumtəhsil məktəblərinin VIII-X sinif şagirdləri arasında təşkil olunmuş "Şahin" hərbi-idman oyununun final mərhələsi keçirilib.

Final yarışının iştirakçıları əvvəlcə Fəxri Xiyabana gələrək ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarını və Şəhidlər Xiyabanını ziyarət ediblər.

Tədbir Dövlət himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb.

Tədbirdə çıxış edən Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov "Şahin" hərbi-idman oyunlarının yeniyetmə və gənclərin hərbi-fiziki hazırlığının yüksəldilməsində, məktəblərin hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi işinin gücləndirilməsində əhəmiyyətini vurğulayıb.

Sonra çıxış edən Gənclər və İdman nazirinin müavini İntiqam Babayev və digər rəsmilər "Şahin" hərbi-idman oyununun məktəblərinin hərbi xidmətə hazırlıq səviyyəsinin

yüksəldilməsində mühüm rolunu qeyd ediblər.

Oyunun əsasnaməsinə uyğun olaraq yarış 8 mərhələ üzrə keçirilib və Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin zabitlərindən ibarət Hakimler Heyəti tərəfindən komandalarnın nəticələri qiymətləndirilib.

Yarışın nəticələrinə əsasən Binəqədi rayon komandası I yerə, Sumqayıt şəhər komandası II yerə, Naxçıvan şəhər komandası isə III yerə layiq görülmüşdür. Yarışda ayrı-ayrı mərhələlər üzrə fərqlənən komandalər və komanda üzvləri təşkilatçılar tərəfindən fəxri fərman və qiymətli hədiyyələrlə mükafatlandırılıb.

Yarışlar Təhsil, Gənclər və İdman, Müdafiə, Fövqəladə Hallar, Mədəniyyət nazirlikləri, Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin və Respublika Veteranlar Təşkilatının birgə qərarı ilə təşkil edilir.

"Mən bir susmaz duyğuyam"

Naxçıvan Dövlət Universitetində (NDU) Cəfər Cabbarlının 120 illiyinə həsr olunmuş "Mən bir susmaz duyğuyam" adlı elmi-praktik konfrans keçirilib.

NDU-nun Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətə əlaqələr bölməsinin məlumatına görə, konfrans giriş sözü ilə açan universitetin rektoru, AMEA-nın müxbir üzvü Saleh Məhərrəmov Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 17 dekabr 2018-ci il tarixli "Cəfər Cabbarlının 120 illiyinin qeyd edilməsi haqqında" Sərəncamını diqqətə çatdırıb. Hər il olduğu kimi, bu il də görkəmli ədiblərin yubileylərinin dövlət səviyyəsində qeyd olunduğunu söyləyən rektor vurğulayıb ki, bütün bunlar Azərbaycanda sözbə sözbə sənətin verilməsinə bariz göstəricisidir.

"Cəfər Cabbarlının yaradıcılıq yolu" adlı çıxışında filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Hüseyn Həşimli diqqətə çatdırıb ki, Cəfər Cabbarlı poeziya, nəsr, dramaturgiya, ədəbi tənqid, publisistika, bədii tərcümə sahəsində məhsuldar və səmərəli fəaliyyət göstərib. Qeyd edilib ki, yazıçının hələ 12 yaşındakən Bakıda Mirzə Cəlil Yusifzadənin

redaktorluğu ilə çıxan "Həqiqəti-əfkar" qəzetinin 5 noyabr 1911-ci il tarixli 2-ci nömrəsində "Cəfər... Mətrud" imzası ilə "Şücaət-tim" adlı satirik və "Eşidənlərə" adlı lirik şeirləri dərc edilib. C.Cabbarlının milli ədəbiyyatın, dramaturgiyanın, teatr və kino sənətinin inkişafındakı müstəsna xidmətlərindən danışan professor vurğulayıb ki, dramaturgiyanın təşəkkülü və yüksəlişi tarixində yeni mərhələnin təməlini qoyan yazıçının əsərləri milli teatrdə mühüm hadisə kimi dəyərləndirilib, uzun illər boyu tamaşaçıların bir neçə nəslinin estetik zövqünün formalaşmasında əvəzsiz rol oynayır.

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Seyfəddin Eyvazov "Cəfər Cabbarlı yaradıcılığında satira və yumor" adlı çıxışında bildirib ki, o, cəmiyyətdə müşahidə etdiyi ən müxtəlif nöqsanları satirik, yaxud yumoristik üslubun rəngarəng bədii imkanları vasitəsilə ədəbi müstəviyə gətirib, sosial-mədəni tərəqqi üçün onların aradan qaldırılmasını vacib sayıb.

Sonda Tarix-filologiya fakültəsi tələbələrindən Cəfər Cabbarlının şeirlərindən ibarət bədii qiraəti dinlənilib.